

KEVAD

Värske Rõhk
kirjandusajakiri
nr 14 / 2008

Janika Ots
Triin Tasuja

Tuuli Taul
Diana Leesalu

Intervjuu Maria Leega

Johanna Ross Peeter Helmest
Karin Kiisk Andra Teedest

Paavo Piigi ja Siim Nurkliku näidend

VÄRSKE RÕHU TOIMETUS

Peatoimetaja: Lauri Eesmaa

Toimetajad: Matis Song, Triin Ploom

Kujundaja: Lilli-Krõõt Repnau

Keeletoimetaja: Triin Ploom

Kaastööd

LUULE: triin.ploom@va.ee

PROOSA: matis.song@va.ee

ARVUSTUSED ja ESSEED: lauri.eesmaa@va.ee

PILDID ja FOTOD: lilli.repnau@va.ee

Väljaandja

MTÜ Värske Rõhk

Vanemuise 19

Tartu 51014

Tel: 7 427 087

vr@va.ee

Tellimine

www.va.ee

Trükk

AS Ecoprint

EESTI KULTUURKAPITAL

Värske Rõhk nr 14

ISSN 1736-2954

Kaubanduskeskused lõutasid nagu suured paksud kassid kahel pool maanteed, reklaamid pulstunud karvadesse kinni jäänud. Ühes mammuti-, teises saurusepäevad. Hinnad all, kaubad ülevad.

Tuuli Taul

Janika Ots (24)

on enda meelest vististi püsimatult ilmarändaja. 5 aastat ülikooli Saksamaal mõjutas päris korralikult. Otsib pidevalt taga energiat, headust, täiuslikkust, mida siis ümbrusele laiali kiirgab. Kui neid ei leia, istub kurvalt üksinda ja kirjutab. Ümbrus inspireerib luuletamiseks vahelduva eduga, erilised inimesed rohkem. Armastab Heinsaat, Liisi Ojamaad ja fs-i. Ja Eesti Lastekirjanduse Keskuse põõningut! / lk 6–13

Hanna Kangro (22)

ootab kevadet, käib turul, kohvikus, loeb ja uneleb. Luulet ei mõista, vaid tunneb. See on kompimine pimeduses, mis temaga vahel juhtub. / lk 14–15

Sven Kütt (24):

“Mina – see on ring ja pidev pendeldamine enesekindluse ja kindlusetuse vahel. Kahe jalaga maapeal ja peadpidi pilvis. Positiivselt negatiivne ja vastupidi ja vastuoluline. Üks miljardeist. Eriline. Nagu kõik ülejäänudki.” / lk 16–19

Karolin Plink (17):

“Tähti meeldib mulle igale poole kritseldada ja vahel käib mul peas muusika, mis on hull, ja sellega koos sõnu, mida tegelikult ei eksisteerigi. Taksoga öösel koju sõites arvan ma, et olen jeesus.” / lk 20–21

Diana Leesalu (25)

tegeleb viimasel ajal põhiliselt sisse- ja väljaastumisavalduste kirjutamisega ning julgematel hetkedel kiikab teatri poole. Aga armastus on tal ikkagi trükimustavärvi. Diana jutu minategelane reisib eneseunustuse ja -kaotamiseni Portugalis ja Ljubljanas. / lk 32–37

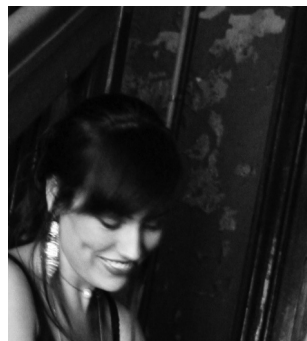
Triin Tasuja (18)

Ausus ja ülbus. Otsekoheus ja häbelikkus. Naiselikkus ja kompleksid. Ebalahke on uus lahe. / lk 22–31

Eia Uus (23)

räägib elu saatuslikust mängust: „Meie majas on 10 korterit, nendest esimene on nr 1, teine 2, kolmas 3 jne, aga millegipärast on meie oma number 13. Ma usun, et kvantitatiivne mõtlemine on elu alus ja märke pole võimalik eirata, sest need on kõikjal. Eneseiroonia on maailmapööriv jõud.“ / lk 38–43

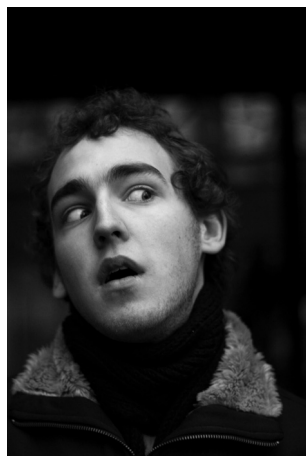
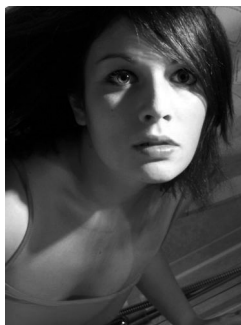

Madis Luik

Madis (19) on Rõhus debütant. Ta on Viljandis üles kasvanud noormees, kes tegeleb elu vaatlemisega, sest tahab teada, mis maailmas toimub. Kõige kogetu najal üritab ta luua – peamiselt kirjutades ja pildistades. Õpib Eesti Kunstiakadeemias fotograafiat. / lk 44–49

Tuuli Taul (22):

„Otsin kodu. Väikestest linnadest ja mägijõgede kallastelt, päevast päeva, ööst öösse. Mittesuitsetaja. Kaljukits. Ainsaks tingimuseks hingerahu, mida polegi nii lihtne üürida sellele, kes teab, et väikesed vabadused ei anna kokku suurt. Önn on kas jah või ei.“ / lk 50–56

Kairi Korts intervjuuerib **Maria Leed**, kelle aasta lõpus ilmunud luulekogu „Äramõte“ on aratanud palju tähelepanu. / lk 57–61

Johanna Ross (22)

19. sajandi tasemel kirjandusootustega aspergeriaan. Spektakl na podstawie dramatu D.A.F. de Sade i tekstów Martina Heideggera. / lk 62–64

Karin Kiisk (25)

– / lk 65–66

Brita Melts (23)

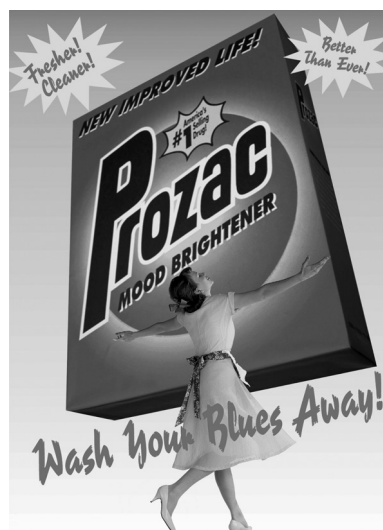
on Kohtlane Kriitik maitsekas ja tagasihoidlikus rohelistes, keda võib leida istumas, vestlemas, liikumas või arutlemas alati eesrindlikult Tagareas, otsides võimalust sealt oma kindel sõna välja hõigata. Ilmsed lemmikud on teisipäevased kirjanduskülastused, püsiväärtusega kultuur ja selle kõige kohal hõljuv Tartu vaim. / lk 67–69

Rasmus Miller (23):

“Võib-olla tulebki püüelda lihtsate asjade poole. Lihtsate asjade poole püüdlemine iseenesest ei olegi raske, vaid raske on enese jaoks kindlaks teha, mis need lihtsad asjad üldse endast kujutavad. Mõnikord on kohutavalt raske, kui kellegi olemist vaadates saab ilmeksimatult ära tunda lihtsuse, mida ise nii väga oled otsinud. Ka see hetkeline raskus või kadedusmoment võib olla äratundmine ja isikliku lihtsuse alus.” / lk 69–71

Siim Nurklik, Paavo Piik

Siim ja Paavo on umbes 24-aastased armsad, lõbusad, tundlikud poisid. Otsivad armsaid, lõbusaid, tundlikke tüdrukuid. Tumedad kalduvused on lubatud, teravamad ka. Kirjutage! Oleme koos üksildased! siimnurklik@gmail.com, paavopiik@gmail.com / lk 74–85

Janika Ots

*

peale Igavest Armastust
leidsin end äkki
pariisist otsimas
elu
ja andestust
eiffeli tipus
turistide talla alt
kadunud süda-
mekildusid

kogumas

suteks

sel ajal kui sina
jalutad mõnuses käsi-
käes mööda lõunamaa linnu
naisi ja kirikuid
saates aeg-ajalt tühiseid sõnu-
meid
armastusest
metsaõhust joobnuna ja hambad irevil

kihutan mina

soekarvas mööda väikeseid eestimaa metsi
kihvad irvitamas
lambaid kratte ja haldjaid murdes
sealhulgas

sinule truudust mu armas kivisid purres

lõhun ma
vihaga südamest sõlmitud soojuse
sosistan
ulun puudele ohvrikividele
su nime

ja ootan
sind armas-
tava naisena tagasi

aga vihale aetud vaimud neis metsades
ootavad sind
veremaik suus
ja udukeep õlgadel

jajaa

egas sinagi pääse
mine roni sinna sisse
kiiresse ja teenustasulisesse mugavasse
taevalisi lubadusi andvasse
üle tuule-
poriste maastike külade
kiirust arendavasse
rongi
kus iga inglinäoga vana-
onu võtab enese
alla
kaks istekohta
kus kõik edukad inimesed loomad lapsed punkarid
suitsetavad sind
täis
oma edukust populaarsust armastust
nahaalselt
imedes kalli raha eest sisse konisid
ei pääse pole vajagi kuhu
sa ikka läheksid
mine jah hinga seda sisse
seda raha
mis haihtub iga

kilomeetri

tagant kiriku ja riigi pangaarvele
torma rebi kohvreid ühest
teisest räämasest peatusest modernsesse
treppidest üles ja alla higi ja pisaraid neelates

personenunglück

kähiseb reiside saatja heledaid süütuid tiibu pilgutades
roostesed liiprid kriuksuvad ajus
ja kõhistavad kuratlikku naeru
ega sa ei pääse

tahad ei taha tahad ei taha ei armasta
ega muidu ei pääse jah
maksa ja tassi oma pakid kohale naudi vaadet ja kasuta iga viimane võimalus ära
õhtul loed oma palve ja viskad
kaame-
likõrbekoorma põrandale inglite
jalge ette

oota vaid

need astmed tassivad sind kunagi taevasse

muudkui sõida ja ohverda
ennast ise
omaenese uute võimaluste sihtkohtade nimel
küll see õnni siis tuleb ja armastus jajaaa enne töö siis lõbu õppidaõppidaõppida

suisa uskumatu
see kõik ja
et
me kõik seda
usume

milaano

tuvid

milaano majade korstnate ümber

turistid välgutamas emotsiooni-
dega laetud

pikslikaameraid

veel unesegaselt

päikesekohvikus hoian su kätt
oma peos ja datlid lõhnavad

armastad mind ütled

silitad mu rindu ja käsi
teed naeruse näo ja
räägid naljakaid jutte

disainerikottides veetakse
eelmise katku ohvreid
mööda munakive

ja jälle ja jälle ja jälle
näen
sind
õndsa näoga
selili valmis kõigeks
ja selle tüdruku sõrmi
su huultega mängimas

ära ütle ei ära ütle ära

lõika keeled

kõrveta timukarauaga

kleepuvtinktuuriks

kokku me huuled

leota mu jalgu

ja aseta mind

puhtvalge linaga kaetud lauale

itaalia leinamuusika ohvriks

valgete lillede vahele

tuvid tiirlemas kohviku

laudade all

naeratad hämmeldunult

mustajuukselisele tüdrukule

aga mina olen juba ammu ära
läinud

ühes oma tinaraske südamega

ootamine

ootan sind kiriku ees
jaapani turisti kaameravalguses
ja tuvid kõhutavad

lugematu-
tel skulptuuridel

kõrgusse pürgivad tornid
varjavad pilvede ruttu
ja ihkavad jumala poole

sillad õõtsumas saabaste all
ärivad musta nahaga mehed
hiin-
lastele torniga suveniire

seisan päikese käes karges talvises õhus
ja tantsin mõtteis su lugematu-
te varjudega

perekonnaalssi

sina ei tantsi

ei triumfi- ega taevakaare all
ja siiski ootan sind
selle keskaegse kiriku ees
mille roosi kujutav aken
ja kurja näoga vihma-
veekoletised
nagu minagi

kurbnukker
kellamees

mingist möödunud ajast
unistavad

päikesest põlenud õlad
suus sügiste tikrite maik
karikakrad laual ja
mustvalgest
telerist laulmas staarid
tähtede poole
kivihalli masendust õhkavad
seinad mu sisse
tuul viib sind edasi
ütled

ära mõtlegi
jätta mind siia
saatusevarraste vahele

hingan ohatas sisse
kaugelt imbuvat suitsuvingu
siin ilmakolkas
kus vaid naabrite lehmad
ja närune kollane kass

vanu muistendeid õhus
ei näe enam ammugi keegi
vaid eemal varesed
kraakslevad ootavad tiirlevad
ümber sellesama koolnutemäe

kus juss end oksa tõmbas
varbad puutumas kastemärga rohelist
värsket suvist
murumaad
mis ammugi niitmata

seisan keset seda hoovi
ja kirun ilmamaa põhja
kogu näruse maaromantika
ja vihkan tuult kogu hingest
ja ometi

ei saa ma
võtta
iseend enese kätte

tea

sääl sirelillas

valguslahus

oli nii hirmkohutavalt hea

lõhnava mullaga

katta kuhjaga

talvest luitunud liikmeid

lumiseid kellukaid

murda ja valada

kõhnade kontide peale

meeli hulluma ajavat lõhna

lindude kriiskeses õhus

karedaks tõmbunud

nägusid paitada

lompeisse sulanud veega

suudelda eelmise

sügise halle

krimpsus aplaid ja ihkavaid huuli

sellel kuidagi kidural kevadel

ka möödundaastased julgevad

jälle kord armastust ihata

Hanna Kangro

äärealade spliin

kaugemale te käsi ei ulatu
haaramaks vihmast vettinud käe
surudes sõrmed kurku —
viimane refleks
puhastab tuule
higises peos
jahvatab tolmuks paanika

õhk ja kaja riknevad
sügismantli hõlmad tuules

*sosistama sinu sisse sõna
milles kõik mil pole tähendust*
J. Ü

mis ma teen
lõhun puid
kütan palavamaks õhku
riputan riided kuivama hõguse taeval alla

see mees käis vahel mööda liipreid
ja ärkas linnaäärses sadamas
rohkem ma temast ei tea

uinusin kesklinna korteris

jahtunud hirm
mäletamist sööb
kileda kajaka paanika
linnamüra malbe psühhoos
need triibud me ajas
viltu veavad

luul/linnaulm

täna märkasin
et neid lendab kõikjal:
silmaades
poolunes lebedes
majaka — ülemiste tühermaal
poriloigu soojuses

räpaseid linde

võtaks kaasa
sinu prügi
ja enda
igavale pirita teele
laotaks
kajaka korjuse alla

Sven Kütt

ma suudlesin üht tüdrukut kes oli lumivalge
üle kere kogu keha ainult huuled söest
ma suudlesin üht tüdrukut kesk lumerasket talve
mind ei huvitanud vale ta ei huvitunud tõest

ma tundsin tema kumerusi käpikute all
sõrmed kuigi külmetasid härmas oli hing
ma tundsin tema kumerusi kastanite all
ma ei tundnud ennast ära ta ei tundnud mind

ma armastasin naist ja kuigi talvel unes
ka freud ei oska öelda mis see tähendab
ma armastasin naist ja olgugi et lumest
see minu armastust ei teinud vähemaks

rohelisel asfaldil mis kuhugi ei viigi
peale toa kus seinal ripub surnud käoga kell
ja akna taga laulab kuu kes kehvasti peab viisi
ning ma ei maga silmadest mul tilgub sulaverd

sa tuled mööda treppi ja su iga jalaast
on võnge minu soontes mööda punast vaipa
ligined sa toale kus näed mind ja väikest last
sa kõnnid jälle unes nõndapalju ma veel taipan

meid ei ole enam siin see laps on ammu läinud
kajana veel vastu seinu põrkab jahe tuul
ma tunnen nagu teises elus oleks ma kord väitnud
et akna taga vael viisil laulab purjus kuu

palun sõbrad laenake mul suitsu
ma teile olen andnud alati
kui hoolite siis ainult andke mürki
kui mitte
ehk mõni sigaret

ei niikuinii teid väga tihti palu
kuid täna on mul tõesti vaja just
ma käisin ringi kuni hommikuni
kui mitte
siis poole ööni küll

palun sõbrad laenake mul suitsu
või andke tagasi mis teile andsin varem
kui ei anna käige kurat põrgu
kui annate
siis lähme üheskoos

üks varahommik seisab teistest eemal
vaid mõned meetrid hingetõmmet vahet
kann karjatab kui vesi hakkab keema
ma võtan lonksu pärnaõievalet

ma küsin sult ja luba saades suudlen
ja taburet jääb kannatama kahte
need sõnad mida loopisime tuulde
said uputatud jäässe kasvand lahte

ma löikan saiast viilu möödaminnes
sa vaatad mind ja vaikselt ootad vastust
jah armastan sind endiselt ja nimme
ja käega lükkan puru maha vakstult

ei ole paigas
on ära
on ebardlik ja vördjas ja ei liimu
ei haaku ega püsi ega riimu
ja igasuguse märgisüsteemi puudumine on nagu viirus mis absaluutselt ei luba lugeda
normaalsetes normides sest read ja sõnaühendid võivad muutuda ja tähendada hoopis
midagi muud mis ei pruugi üldse asjasse puutuda kuid võivad
ja muutub kiirus
mis kiirenedä võib ja välja rammelda plekkkkkkarbist
nonkonformisti konservist vormist
konservsest ehk paremini sobib
hakk
liha
kon
serv
ei
so
bi
ajab
ham
bad
kri
gi
se
ma
ja nii kukub ära sest ei ole pinnast
ega vundamenti paigas
ja kõik on kallutatud
nihutatud paigast
kihutatud paika mis on võõras
sobimatu
harjumatu

madal katus
e hari on varjamas viimaseid niiskeid nukkerkurbi päikesekiiri unelemas tasahilju
luurava õhtuhämaruse käes
mis iseenesest on loomulikult väga kaunis pilt
aga vale nagu lenini lambike
aga vahet pole mis on miski nimi
on on olulisem
ja paigast ära on
kui ei ole paigas
lemmingud elavad taigas
tolmu tuleb vaibast
maas lebab roigas
toigas
heeringas

Karolin Plink

All ääres

Läbi bussiklaaside kukkusin ma mitu korda merre
see tundus hetkel kõige sobivam viis kadumiseks
ning ma ei tundnudki kuidas ühistransport haises
või kuidas kõrvalistuja mind tasapisi lõmastas
enda halvaks kiitva pilguga luges minu süles vedelevat raamatut
mitte midagi muud peale Shakespeare'i
mida te tahate
kevad juba murrab läbi õhu noaga ja püüab mind tappa
mis sest et läbi tema surra oleks ilusaim viis pääseda
nendest edasi-tagasi kestvatest sõitudest endas
vahel isegi unustan end teistesse inimestesse
kontvõõrastesse
harutan lahti nende näojooned

Mitme sammu kaugusel asub lähim asustamata saar
või inimtühi väli kus puudub kohtumisvõimalus
ma võtan taskust peegli ja vaatan sellelt taevast
tunnen kuidas olen üksinda aga nii mitmekesi

Saabub tuhaks mu pihkudesse su süda
murtud mitmete elude poolt ammu
enne minu sündi mis oleks võinud lükkuda edasi

Olen liiga noor su mõistuse keerdtreppide jaoks
arvad sina ja tõmbad alati ennast mantli sisse sõlme
nii et iga sõna peab tõlkima ja valguseks päikest jooma

Ehk sobid sa mu emale sest tal pole meest
ja sinusugune isa lubaks mul öösiti niidul joosta
ja ilma valedeta täiskasvanuks saada

Ja su huuli katab jää.

Suitsuseid silmi varjab
tihe udu
ja sa nagu
eksiksid ära.

Laialt ulub tuul me
üumber
viimast valssi,
ikka seda meie oma.

Mäletad,
murdsin isegi kontsa.
Terve tee hoidsid mind kätel.

Tänase
seisuga
saab minust mässaja
tummuse sigarettide
vastu.

Kas ma saaksin viimase?

Triin Tasuja

six six six paradox

mis toimub
mis ma endaga jälle teinud olen?
jooksnud mässus järjekordsesse äärmusesse
mis mind terava äärega taaskord lõikab
nagu lõikavad žiletid
kui ma ennast jälle kuulnud pole sest valu
ei tee tugevamaks
vaid tuimemaks

jeesuse kannatuses maailma rõvedaimas külmas
rongi oodates tuli mul meelde
et pole ju kunagi tahtnud
oma südamelindu tappa
aga ma pole lihtsalt noor
vaid täiesti noor
ja ma ei tea
kas ma julgen end
niigi vanaks pidada kui mult järeldatakse
ma ei tea kas minus on võlu
kedagi naeratusega relvituks teha
kas mus on suurust kedagi puudutada
sellena kes olen

aga mul on nendest kahtlustest kõrini
ja ma ei viitsi enam oma toas
öö läbi smithsi kuulata
sellepärast mõnikord pigem põgenen
kodutusse kaugusesse
detsembri vihma
Tallinnasse keset võõraid inimesi
ja täiesti purjus keset saali

ma ei saa aru
kas see on õige või vale
et mina kõige häbelikum
tantsin keskel teisi tantsijaid
olles valmis kõigeks
julgemata mitte midagi
korraga nii väsinud ja nii ergas
koos ja üksi, leitud ja kaotatud
aga ikkagi eksinud

ma ei tunne kas see on õige või vale
kui külm vihm mult pool 4 öösel meigi peseb
sest üritan linnarägistikus trajektori leida;
kui ma ütlen võõrale tudengile
et mul läheb kodutult
peale seda kui ta on naeratanud
ja mu tule süüdanud –
te olete kõik sõbrad
aga keegi teist pole sõber
et istuda öösel köögis ja
makiragina ja ventika saatel
südamest südamesse halada
olles teineteist isegi arusaamata igatsenud
alati ausalt
ei mingeid tagamõtteid ega mängu
mida mina oma provintsinaiivsuses mängida ei oska
aga äkki õpin teilt, tallinlased

nii et

mitu ööd kodutust veel
kuni kõik trikid selgeks saan?

cat stevens

Mäleta mind kui last
kes püüdis haavatud tiivaga liblikat
taas lennule saata
Mäleta mind kui last
kes ei kahelnud üheski inimeses –
ei üheski pilgus, üheski sõnas
Mäleta, ära unusta mind ära
olgugi, et kõik liblikad elavad vaid päeva
ja inimestel on maskid
mina alati uskunud kõige paremat

vahel tundub, et mu ümber
on ainult joodikud ja hullud
kui käin mööda kodutänavaid
mõtlen:
kuhu ja mis edasi?
väikelinnad ongi Eestimaa
pole patriotism see, vaid fakt
iga 9. on ehitaja
iga teine elab väikelinnas
noored joovad
stressist (ennast purju)
mõni niisama mõttetusest
jääbki jooma

pole keegi ütlema
kas vale see või õige
siit samast tulen ju ka mina
purjuspeaga hull joodik

sääse

Siit ma olengi pärit
kus majad on jäänud tühjaks
põlenuks, elektrituks, kulunuks
ja aknad lüüakse katki
ja väiksed krantsid
jooksevad ringi, karjuvad närviliselt

kurb ja armas on see koht
nagu mina

aastakümneid mittetähtenduslikku
alati hukka läinud noorust
alphaville'i viisidega
jookseb mu meelde

ka siia ei mahu ma üksi
oma Metro Luminaliga aga
ma tulen ikka ja jälle
sest iga kõdunemine
kasvatab mu armastust

Kuidas ma veel siinsamas mängisin
rõõmsa, kuid tagakiusatavana,
ja nüüd
oma maailma seljakotis kandes
murtud südamega
vaatan 6. maja ainukest tuld

Olen liiga noor memuaarideks
aga seda kohta ma veel tahan
endas kinni hoida
kui viimast säilet lapsepõlvest

Sääse on vanem ja targem
kui mina
aga temagi süda on hüljatud
ja ta lohutab mind:

keegi ei koli enam tagasi
aga olnut ei tiri keegi
ühestki seinast
mis elab nüüd veel metsikumalt

Sääse mu betoonist
külma tugi

Salaalaealised

on juba piisavalt vanad
elavad vanematekodus
hiilivad kohustustest nagu
iseenesestmõistetavalt
aega on aga raha mitte
ettekäändeks kool
luuserid
ei ole kuhugi kuuluda
oo romantikud!
oo noored kurvad poeedid ja elukunstnikud!
raudteedel, rōdudel, suurtes linnades
veinid ei millegi eest, millegi pärast
these are the the days of roses
poetry and proses

kas meie suurest nooruse luulest
kunagi midagi keegi pidama hakkab
kas isegi mäletame
kui tähtis oli murtud olla?

kolkalapsed

Meie noorus kimab ossilikult
mööda metsavahelisi kruusateid vana bemariga
makis mängimas 90ndate vikerkaare disko, sest
meiega sealpool vikerkaart sünnib ime
ja me joome bensiini
salaja ebaseaduslikult oleme lollid
aga ei oska midagi karta
armastades kogu südamest
Tundes absoluutselt midagi
põgenedes võõrastesse kaugustesse
lagunenud paneelmajadesse viina jooma

linadeta vooditesse süütust kaotama
purjuspäi nagu prostituut pornofilmis
Muusika vibreerib
iga viimast rakku mu kehas
ja tähistaeva all tantsin ma kõigil neil pidudel
kus keegi mind näinud pole
sest reaalsus on vale dimensioon
ja polegi oluline
igaühel peetud saab isiklik pidu
Elukinno satun harva
kuid seda enam kaifin
kuidas te saate puudutada tundmata kedagi
peale pitsesus ja nailonsukkades iha
milles mina olen kõigest
selja pööramise tuulehoo kiharapuudutus
aga diesel power!
me kütame edasi
joostes kõige lähedamate, ilusamate
targemate ja seksikamate mööda
risti üle raudtee oma bemmi mõlki
monotoonne rahutus öösiti veres
nüüd nüüd nüüd kogu maailm segi kammida
paljajalu, jälle purjus, mõeldes teistest
nagu kainelt pähegi ei tuleks
siin mu sapine teadvus ja alateadvus
keha on silmakirjateener
ainult arukaotus on võti keerata lapsepõlve uks lukku
ise joostes kõikides koridorides
igal korrusel igas majas
käia läbi võimalikult palju tube
mõni voodigi ja palju kööke
odava glamuuri ja biitkirjanduse taustal
ära tunda kõik inimesed vennaks ja õeks
et üks kord rongiga kõik need metsad, karjäärid
ja keskkooli metsikud majad jätta
ja minna
raudteerööpad seljataha unustada

longin mööda lumiseid tänavaid

kurat see kool ja see linn ja need tunnid

ja raamatud

ja lumi – kurat see kõik

ma longin mööda lumiseid tänavaid

sihitult ja salaja

mõned päevad on sellised

kus mitte millestki ei muutu mitte midagi

ja ma longin mööda lumiseid tänavaid

sihitult ja mul on ükskõik

nii paljudest tegemata jäetud tegudest

sellest et ketsides on külm

longin

ja ei midagi muud

ei helista sõbrale

kes magab või töötab või õpib

ja see kuradi linn ei tea ikka veel mitte midagi

peale suitsevate korstnate, tuule ja puuokstese taeva

ja peale selle ei tea mina ka midagi

sest see loll linn ja loll mina oleme üks

miks muidu

longin mööda lumiseid tänavaid

sihitult rajata nimetult

punkrock dekadents

ma ei hakka end enam isegi õigustama
mul pole aimugi
kas ma elus üldse millegagi hakkama saan
olgu see siis keskkooli lõpetamine või
töökohal töötamine
nüüd juba mõnedki aastad
olen vältinud nii tööd kui kooli
ja ma pole olnud milleski hiilgav
mitte kunagi
kõik mida olen proovinud
olen pooleli jätnud
olen otsinud ja mitte leidnud
te võite seda mulle ette heita
kui tahate
aga ikka pean ma edasi otsima
isegi kui see tundub olevat mu nõrkus
sest te ei mõista poolelijättu
ja ega ma ise ka ei tea, mille leidma pean
aga enda asemel teisi kuulata
on surm
ja see ei ole
liiga palju öeldud
ma ei hakka end enam isegi õigustama
keskkool on kõige mõttetum ja igavam koht
maailmas
ning see ei muutu mitte kunagi mitte millegagi
absoluutselt kõigil on
absoluutselt pohui
ja mina ühena mitmetest olen veetnud tunde
poppi tehes
olles suitsetanud vanades majades
kuurides, metsatukkades
tilkuvate räästate all olen
kuulanud tänavail lonkides rocknrolli
lugenud raamatukogudes raamatuid
kirjutanud mitte-kedagi-kottivat luulet sadu
ja sadu lehekülgi

selle asemel et olla koolis
selle asemel et olla tööl
selle asemel et olla milleski edukas
ja ma tõesti
ei kavatsegi end õigustama hakata

IGAST KIRJANEITSIST ...

... SAAB ÜKSKORD SULEHOOR

talveöiste tänavate taevaselge vunk
joostes oma bufaikaga
käed sõbra magusat parfüümi täis
mööda oma idüllilisi vaikivaid kodutänavaid
südamest pähe liftina sõitvaid
tundemõtteid minu tuntud
ja tundmatutest poistest
nendel jooksudel ja
muidu öödel tunnen ma vist
rohkem kui me vahel muidu on
jah eks nii ole
need on mu alles ehitusel kindluse vallid
mis panevad teid kirjutama
aitäh öö eest mil lamasime alasti
ja kirjutamata jäetud
te kõik olete mind õitsema pannud
nähes teie ilust veidigi peegeldumas enda peidetut
ja ma ei tea mis oleks praegu tähtsam
kui uskuda endasse natukenegi
tõustes seeläbi totaalset uskumatusest

seega vabandage mu siirust
kui mu sõnumid on ehk liiga sentimentaalsed
sest ma pean just sinuga jagama
mida ma sinus tunnen

mina olengi see saikochick
kes sinust päevad läbi mõtleb
kirjutab armastuskirju ja
saadab impulsiivseid sõnumeid

ettevaatust, mina olengi see saikochick
kes hakkab vales kohas hüsteeriliselt
nutma või naerma või karjuma
veristab oma randmeid
ja lõhub asju

see oo-issand-saiko-chick
kompleksid suuremad kui ego
arvab, et polegi tegelt naine
kirjutab kuskil metsas luuletusi
silmad kinni, arvab et on autist

hoia heaga eemale
see on kuradi saikochick
kepib su ajud läbi

Mis on *teie* reisi eesmärk?

Diana Leesalu

Ikka suhteliselt närune tunne on, kui keegi sulle peale astub. Ei, ma ei pea seekord päheistumist silmas. Noh, nii klassikaliselt, et pärast on enesehinnangus mõrad sees ja depressioon kuklas. Ma pean silmas peale astumist. Ikka päris kohe nii, et tallaroomikuga vastu küljekonti.

Ja kui see juba kord juhtub, siis on vist iseenesestmõistetavalt jõudnud kätte viimane aeg hakata oma pisikeses elus mõningaste korrektiivide peale mõtlema.

Sellel hetkel, kui ümbritseva keskkonna signaalid erinevate aistingute kujul taas sinu ajukurdudesse üritavad tungida ning sa gravitatsiooniga vaevalise kompromissini jõuad, näed esimese asjana üht üsna pisikest kasvu mustade vuntsidega meesterahvast, kellele tema ema nigela fantaasia tõttu suure tõenäosusega Horacio on nimeks pannud. Või Pablo. Või Julio. Või noh... tegelikult ma ju ei tea ka, kuidas nende asjadega päris täpselt on.

Igatahes on Horacio roomiktallad piisavalt porised, et sinu niigi üsna näruseks lörtsitud kleidile veel ka üks pruunikas muster vajutada. Jõhkard selline. Kui temas oleks kübekegi meest, ulataks ta praegu sulle käe ja pakuks ilma ühegi tagamõtte või isikliku huvita oma vannituba kasutada. Aga see ei tundu hetkel olevat vestlusteemaks, sest suu mustade vuntside all pritsib kollaste hammaste vahelt sinu suunas tigidusest happelist tatti.

Sa tunned alati ära, kui sinu kohalolek pole soovitud. Mingil kummalisel põhjusel suudad sa korra isegi mõelda surmavale piisknakkusele, enne kui taipad ootamatu alalhoiuintinkti ajal kleidiserva mõistlikult oma punakaks tõmbunud põlvede peale katteks laotada.

Horacio lisab vaatepildile vuntside ja tatijoa täienduseks veel ka kenakese koguse kätega vehkimist. Just nagu soojendusharjutusi tegev korvpallur.

Ei tohi teha kaugeleulatuvaid järeldusi esmamuljest lähtudes. See ei ole soojendusvõimlemine. See on aktiveerunud kehakeel. Pealegi pole meeter-kuuekümmesed korvpallurid eriti levinud. Vist. Sulle tundub, et sa oleksid pidanud laskma Kentsil endale pisut korvpalli algtõdesid selgitada. Sa taipad alati selliseid asju liiga hilja. Siis kui keegi juba sinu nina all kätega vehkimist on alustanud.

Sa tunned alati ära, kui sinu kohalolek pole soovitud. Ja kui sa seda tunned, siis on kõige mõistlikum lihtsalt süüdimatult naeratada.

Ümber sinu ja Horacio on hakanud inimesi kogunema. Näib, nagu oleksid sa sattunud televiisorisse. Ja siin ei saa juttugi olla kella seitsmestest päevauudistest. Oh ei. See on pealelõunane seebiseriaal, kus sa külitad. Kõik nad on siin kohal. Arturod ja Raulid ja Alfonsod ja Luciad. Ja karjade kaupa Guilermosid. Sa näed neid üsna selgelt, vaatamata

rusuvale niiskele hämarusele. Täiesti arvestatav kogus Mariasid jöllitab sind varjamatu uudishimuga vana vihase korvpallurist Horacio selja tagant ning paistab jagavat mingit asjakohast informatsiooni. Aga mitte ükski heli ei jõua sinuni ja see teadmine paneb sind hirmunult oma kõrvade järele haarama. Õnneks tundub pea hullumeelsele valule vaatamata ilma eriliste deformatsioonideta ning sa rahuned pisut.

Kui sa saad aru, et sinu aju tahab silmade ja kõrvade kaudu öllepudelikildudest ääristatud kõnniteele valguda, naerata süüdimatult.

Sa tead, et peaksid ennast jalgele ajama. Kasvõi lihtsalt selleks, et proovida oma elu üles otsida. Või siis selle eest ära joosta. Sul ei ole veel olnud aega otsusele jõuda. Miski ütleb sulle, et see siin ongi uus algus. Aga tegelikult sa ju ei tea ka. See võib täiesti vabalt lihtsalt üks enesehaletsushoog olla. Või hoopis lõpuks tööd alustanud kaitserefleks. Kõige rohkem tahaksid sa muidugi, et see oleks koera saba. See, mis tuleb siis, kui koerast endast oled juba õnnekombel üle suutnud ronida. Tõsi küll, liiga suurte ohverduste abil, aga ikkagi üle. Paremale poole üle. Turvaliselt igavamale poole. Aga kahjuks sa tead ka, et Kents ei ole koeri kunagi armastanud. Ei reaalseid ega metafoorseid.

„Alati on kusagil mujal parem kui... kui... kusagil mujal,” mõtled sa erilist nutikust üles näitamata. Sa pole kunagi olnud see, kes oskab sõnu seada. See on Kentsi pärusmaa. Ja sa loodad, et see nii ka jääb. Aga samas mõtled, et endale ei ole tervislik valetada. Nii võib saada mõne psüühilise hälbe. Lõpuks. Võib-olla. Ja sa mõtled, kus ta küll on. Ja sa mõtled, kus kurat sa ise oled.

Korruga lõikub sinu ajusse tohutu mürin. Näed hirmuäratava kiirusega lähenevaid tulesid. Alles siis taipad silmanurgast mõõta tänava laiust, mille korrapäraselt laotud kividest pinnale su tuimad ihuliikmed laiali laotatud on. Sa näed oma paljaid sääri kitsastel rõõbastel ja müürina seisvaid majade seinu. Ja sa näed päris täpselt, et vastasmaja on lausa siinsamas. Liiga lähedal. Võimatult lähedal. Ohtlikult lähedal. See on tunnel. See on see südaõine õudusunenägu, kus surm läheneb silmipimestavateks tuledeks kehastununa. Sa ei saa aru, miks inimesed juba hirmust röökides oma elusid päästma ei torma. Aga kõik, mida nad teevad, on toetumine tuimalt vastu majaseina. Üks Pablodest sirutab oma kulturstibiitsepsitega käed sinu suunas ja sa tunned, kuidas sa pisikese õhulennu teed ning siis maja seina äärde oma jalgadele seisma maandud.

Kui sa saad aru, et sa mitte millestki aru ei saa, naerata süüdimatult ning vaata, kuidas õudusunenäo surmarong vaid poole meetri kauguselt mööda müriseb. Kas nad tahavad sind kurdistada? Kas nad tahavad sind lolliks teha? Mitte ükski surmarong ei saa nii hädine välja näha. See monstrumihakatis on isegi trammi kohta liiga naeruväärne. Puust ja lahtiste akendega, millest välja sirutuvate rõõmsate laste kaelad tõenäoliselt järgmisel pöördel vastu majanurka pooleks praksatavad.

„Selliste transpordivahendite suhtes tuleks kiiremas korras midagi ette võtta,” üritad sa oma kõrval seisvale Mariale seletada. Tema peaks eriti mures olema. Sa nägid ju, kuidas ta trammi möödudes isegi oma koguka kõhu sisse pidi tõmbama. See tramm pärineb saatana mudelautokollektsioonist.

Sinu kõrval seisev naisterahvas ütleb midagi üllatavalt emotsioonivabal toonil ning üritab ise tuule käes laperdama löönud pearätti kukla taha sõlme siduda. Sa võiksid teda aidata, aga sa pole kindel, kas see oleks siin selles kohas piisavalt viisakas. Pealegi, sa ei saa kohe üldse aru, mida ta sulle räägib.

Sa vaataid võõristaval ilmel, kuidas selle monstrumtrammi tuled järgmise nurga taha kaovad, ilma et manööverdus ühegi lapse kaela murraks, ning noogutad tänulikult oma kaitseinglile. Lihtsalt igaks juhuks. Sa ju ei tea, millist tänu sellised noori tütarlapsi rööbastelt kokku korjavad inimhiiglased tavaliselt ootavad.

Sa seisad seina ääres ja tunned, et su keha ei ole päris loodis. See on tõenäoliselt seotud asjaoluga, et sul on jalas ainult üks king. Seepeale sooritad ühe pisut lombaka sammu ning korjad rööbastelt ka teist kinga meenutava moodustise. Kents ise ju kinkis sulle selle kinga. Need mõlemad, tähendab. „Need on sul nagu väikesed kabjakesed,” naeris ta. Jah, eks ta ole. Kasvatad veel sarvenukid ka ja oledki nagu tema. Freddy Kruegeri ja Nukitsamehe ristand, kes kasutab teravate sõrmeküünte ja lapseliku jonni asemel sõnu, et sind püstitihulluks ajada.

Kui sa nõjatud poolviltu kusagil tundmatus kohas vastu räpast kruusakiviseina ja tabad hetk tagasi sinu jalalabad trammirataste alt päästnud Pablo silmamunad oma rindadelt, siis on vist iseenesestmõistetavalt jõudnud kätte aeg oma pisikeses elus mõningaste korrektiivide peale mõtlema hakata. Õnnelik pääsemine nõuab alati mingisuguseid ohvreid. Iga päästeingel tahab millalgi palka saada. Ka kangelastel tuleb millegi eest üüri maksta. See siin on reaalne maailm, mitte valik ennemuistseid jutte.

Alles siis märkad sa, et sinu viltuolekule annab kõvasti kraade juurde seesama tänav, millel sa määramatu hulga väärtuslikku aega oled mööda saatnud. Utoopiliselt suure kaldenurgaga suubub see rauast trammirööpaid endaga kaasa vedades kaugele sügavikku.

Su aju plaanib endiselt kolba seest välja libiseda, nii et kõige parema meelega heidaksid sa tagasi sinnasamma tsementi valatud kivikildudest kõnniteele. Õnneks suudad natuke juba ette kujutada, mida selline käitumine endaga kaasa võib tuua. Sellepärast kisud sa ka teise kabja oma jala otsast ära ning maailm muutub õige pisut sirgemaks. Ja siis sa hakkadki kaugele sügavikku laskuma, üks king rihma- ning teine kontsapidi peopessa surutud. Ülespoole minemiseks oleks tõenäoliselt vaja lihtsalt märgatavalt rohkem energiat, kui sinu keha sellel hetkel kogu loogika kohaselt sisaldada saaks.

Kui sa tunned, et terve ülejäänud elu koosneb peenikestest kivikildudest laotud kõnniteest, naerata süüdimatult.

Kui sa ei saa aru, kelle kuradi kleiti sa parasjagu kannad, naerata süüdimatult. Ja ole õnnelik, et sul on vähemalt see kleit. Sest midagi muud sul ei ole. Enam. Absoluutselt mitte midagi. Liialdamata. See kleit ja deformeerunud kabjad.

Sa üritad ennast alalhoidlikult kõikidest Horaciotest eemale hoida. Otsid mõnda silti. Teeviita. Kilomeetriposti. Midagi, millel oleks tuttav nimi või number. Aga see võõras linn paistab sinu suhtes kogu oma külalislahkuse minetanud olevat. Need tänavad siin on müstifikatsioon. Isegi labürint tundub omavat loogilisemat struktuuri.

„Excuse me,” üritad pöörduda ühe mööda sibava pisikese naisterahva poole. Tema nimi on tõenäoliselt Kim Ling ja tal ripub parema käe nimetissõrme otsas väga minimalistlik pilusilmadega poisike, püüdes ema kiirete jalgadega sammu pidada. Naine piniseb sulle midagi vastuseks ja teeb oma keelega suulaes naljakalt naksuvaid helisid, aga kuna tema sõnade mõte ei jõua sinuni, otsustad naeratada ja kaduda enne, kui ta kätega vehkimise faasi jõuab.

Sulle tundub, et oled oma energiavarusid siiski kõvasti ülehinnanud. Suur puidust pink peab leppima väsinud räpases kleidis tagumiku raskusega. Samas, kui vaadata seda linnukaka ebakorrapäraselt valget mustrit nendel istmelaudadel, ei tohiks pingil küll mingit ütlemist olla. Pigem sinul.

Kui sa istud müstilise labürintlinna põiktänavas määrdunud puupingil, sul on seljas võõras punane jalajälgedega kleit, kõnniteel maas trammirataste all lõmastunud king ning sul ei õnnestu enam teeselda, nagu sa ei teaks, kes selle ebatavalise olukorra eest vastutav on, naerata süüdimatult.

Siis korraga naelutub sinu pilk majaseinale otse sinu ees. Vihast podisev ja näost punane poisike üritab seebise kaltsuga hõõruda maha midagi, mis on üle terve seina kritseldatud. Sa saad ilma lisaprobleemideta silmi hõõruda. Järelikult on su nina prillid ära kaotanud. Nihkud lähemale.

Kui sa leiad täiesti võõra linna täiesti võõra tänava täiesti võõralt majaseinalt iseenda käega kirjutatud neli rida esmaklassilist poeesiat ning see tuleb sulle üllatusena, siis on vist iseenesestmõistetavalt kätte jõudnud viimane aeg oma pisikeses elus mõningaste korrektiivide peale mõtlema hakata.

Su pea käib ringi, sest allasurunud infotulva ja möödunud sündmuste tagasisaabumiskiirendus ähvardab lõmastada su mõistuse ja südame.

„Mis on teie reisi eesmärk?“ küsis piirivalvur valgete hammaste ja karvutuks raseeritud pealae välkudes.

„Armastus,“ vastasid sa teeseldud sõbralikkust oma meeleheitele maskiks ette venitades ning kadusid pisikest reisikotti järel vedades rahvusvahelisse tsooni.

Maandusid Ljubljanas. Surusid lennujaama sigaretsuitsuses kohvikus mõned lusikatäied krevetisalatit oma kurgust alla ning jõid ühe dieetkoola. Hüppasid taksoisse ja jõudsid kesklinna. Palusid ühel noormehel end Dalmatinova tänavale juhatada. Motelli valvelauatüdrukule oli keegi suure tõenäosusega tööturule naasmise kursustel isikuandmete kaitsmise seadust tutvustanud, seega pidid kõvasti aega ja kolmkümmend eurot kulutama, enne kui said teada, et Kents oli juba nädal tagasi lahkunud. Paanikahoog halvas su mõneks ajaks pargipingile kõverasse. Kui su närvirakud jälle ihuliikmetele käsklusi andma hakkasid, leidsid ühe üsna räpase inglise publi ja suitsetasid järjest pool pakki Marlboro Lightsi. Jätsid liiga palju jootraha. Sattusid veidra transvestiidist taksojuhi otsa, kes sõidutas sind koos paari grammi hašišiga Trigolava rahvuspargi mägedesse unustama. Veetsid toredasti aega. Unustada ei olnud võimalik. Mäed olid ilusad kuni

sadama hakkas. Üürisid Park Hotellis toa, aga õhukese küprokseina taga hargnev saaga ühe abieli viimastest tundidest oli maksimaalsete volüüminumbriteni keritud ning unenäod ei jõudnud sind päästma. Helistasid Angelale ja said teada, et Kents olevat Bledis. Hommikusöögilauas tutvusid otse mingist lõunamaisest superstaarisaatest kohale pörutanud vanapaariga, kes oli lahkesti nõus sulle küüti pakkuma. Kolasid kaks päeva sihitult mööda linna ringi. Hotellid ähvardasid suvistest turistihordidest lõhkeda, nii et külitasid öö läbi sadamas silla külge kinnitatud paadis. Unustasid oma kohvri sinna. Rääkisid kahe blondi ja solaariumpäevitunud tüdrukuga, kellest ühe juures Kents oli öö veetnud ja kes ta Amsterdamis lennuki peale sõidutas. Katsusid ennast talitseda. Kirjutasid luuletuse. See oli totaalne pask. Vähemalt Kentsi omadega võrreldes. Mõtlesid, et helistaks koju, aga telefoni akust õhkus surma ja tüdimust. Automaadi jaoks müntide vahetamine oleks olnud üleliigne piin. Tahtsid sõita Ljubljanasse tagasi bussiga, et puhata ning leiutada loogilisemaid definitsioone sõnadele "igatsus" ja "lubadus". Sa ei leidnud bussijaama üles ja tee küsimiseks polnud tuju. Hääletasid lennujaama ja said viimasel hetkel pileti Hollandisse. Lohistasid end läbi nii paljude baaride ja pubide kui jõudsid. Ostsid seeni ja trippisid hotellitoas üksinda, manades silme ette aegu, mis lihtsalt pidid kohe varsti tagasi tulema. Aegu, mil kõik oli nii tore, sest Kents oli tore poiss ja sina olid tore tüdruk. Hüsteriahoog võttis su üle võimust. Suitsetasid palju kanepit. Nägid, kuidas kaks väga noort poissi loopisid pimedal kõrvaltänaval kividega üht väga vana meest. Helistasid hotelli valvelauast Amsterdamis graafilist disaini õppivale sõbrale, kes ei saanud aru, miks sina koos Kentsiga Portugali ei olnud sõitnud. Istusid tänava äärekivil ja nutsid, nii et ei märganudki, kuidas mingid jõnglased su käekotiga kõrvaltänavasse putkasid. Ööbisid ühe renoveeritava maja garaazis. Tutvusid eeskujulikult viigitud pükste ja lakutud soengu taha varjunud keskealise meesterahvaga, kes hingas sulle näkku lämmatavat sõbralikkust ning silitas su peenikest punaseid vermeid täis käsivart, arvates, et sa võiksid vabalt modellina tööd leida. Minestasid ta käte vahel. Mitte erutusest, vaid näljast. Rääkisid talle Kentsist. Rääkisid talle armastusest. Rääkisid talle, et sina ja Kents olete üks, ja ilma temata ei ole eksisteerimine võimalik. Rääkisid, kuidas tundub, kui üksinda näib isegi silmade avamine teostamatu ülesandena. Edastasid oma elulugu Kentsi kirjutatud luuleridadena, sest sa oled võimeline kõigi tema fantaasiate ja unistuste kuju võtma. Sest armastus asub reaalsusest kõrgemal. Sest sa oskad ja tahad olla ainult see, mida Kents vajab. Sest kõik, mida tema vajab, on see, mida sina vajad. Te olete üks. Kuni maailma lõpuni. Järgmine peatus Portugal. Maksid öömaja ja lennukipiletite eest natuuras. Maandusid Lissabonis. Sattusid kokku viletsates riietes tüdrukuga, kes arvas, et oskab loitsudega inimeste elusid suunata. Veetsid terve öhtu teda kuulates, sest alkohol oli tasuta. Lahkumiskallistus sisaldas endas kogu selle nõiapäevamenüüd ning leidis vabasse õhku purskudes maandumiseks parima paiga sinu T-särgil ja pükstel. Varastasid kellegi pesunöörilt võõra kleidi ja hulkusid kolm ööpäeva mööda tänavaid. Igal pool, kuhu sa läksid, oli tunda Kentsi hõngu. Märke temast. Jälgi. Aga teda ennast mitte. Palusid kahe armsa graffitipoisi käest purgi värvi ja luuletasid otse seintele. Pögenesid koos nendega politsei eest. Tahtsid McDonald'si peldikus oma veene

läbi lõigata, aga ei leidnud mitte ühestki lähedalasuvast poest klassikalisi žilette. Tutvused tüübiga, kes poetas su joogi sisse paar tabletti liiga palju ning tema korteri poole kõndides kadus sul maailm käest ära.

Ärkad kohutava peavaluga ja tunned, kuidas kellegi roomiktald vastu su küljekonti taob ja sinu niigi juba näruseks lõrtsitud punasele kleidile veel ka ühe porise mustri vajutab. Ja sa tead, et tegelikult see ongi arma...

„Aitab ka juba äkki tänaseks või?“ karjub mu vanamoor köögist. Ta on mul vinge mutt, kuigi ei suuda vist isegi enne oma surma mu elukutsevalikuga leppida. Vajutan ohates *save*-nuppu ja üritan mõistust vastumeelselt maailma tagasi kiskuda. Venitan oma kanged kondid päevinäinud lemmiktoolilt püsti ning loivan moori kingitud susse tammeparketil lohistades kööki.

„See prügikast ise oma vabast tahtest õue konteinerisse ei veere.“

Mul kadus võime tema elukogenud sõnavõttudest irooniat leida juba rohkem kui nelikümmend aastat tagasi. Rohkem kui nelikümmend aastat tagasi kadus ka minu oskus luuletada. Nüüd vajan ma vähemalt neljasadat lehekülge, et öelda, mida mul öelda on. Jah, klaviatuuril joosta jaksavaid sõrmi vajan ma oma viimsete elupäevade lõpuni, mitte häälepaelu. Kuna tal ei ole enam viitsimist mu lugude kuulamiseks, katsun ma lihtsalt kõik roheliste tähemärkidenä mustale ekraanile vilkuma trükkida.

Ma seisan esikus, ukse link ühes ning prügiamber sangapidi teises peos, ning vaatan teda seal köögis askeldamas. Kõik need aastad, mis ta täitnud on. Kõik need hetked. Ja kuigi sarkasm ja iroonia on ainsad, mille me oma hullumeelsetest noorusaegadest kaasa oleme suutnud haarata, öhkub ikka veel igast tema liigutusest soojust. Kategoorilist, kustumatut ja järeleandmatut soojust. Ma vaatan tema pikki saledaid käsivarsi, mille nahk on muutunud kortsuliseks, kollaseks ja lõdvaks. Ma vaatan esikupeeglist kiitsaka keha ümber ripnevaid lohmakaid riideid. Ma vaatan oma habemetüügastest konarlikuks muutunud nägu ja püüan hallide silmakumeruste tagant mälestusi üles leida. Ja ma mõtlen, et ma armastan seda tüdrukut, kes mind kannatamatult välisukse poole nügib. Sest armastus on midagi, mille eest ära joosta ei saa. Seda ei peata riigipiirid. Seda ei takista öelad inimesed ega ajutised loobumissoovid. See on armastus, mis tegi oma esimesi samme ettevaatlikult jalgealust kombates, paisudes siis tohutu kiirusega suureks ja hirmuäratavalt ohjeldamatuks tormiks, et vaibuda lõpuks igikestvalt puperdavaks rutiiniks. See on see armastus, mis lihtsalt on. Tahad sa seda siis või ei.

„Mitte kunagi ärge astuge ükskõikselt mööda närustes riietes nõiast Portugali tänaval, kui ta kinnitab, et oskab loitsudega inimeste saatust suunata,“ tavatseb mu vanamoor lastelastele pühadelauas öelda ja vaadata, kuidas need oma iseteadlikke muigeid kampsunikaelustesse peidavad.

Läbi Eia Uus

„Kelleks sa ennast pead?! Mis sul viga on? Ära kujuta endale ette! Tead, mis su probleem on? Sa ei oska elada. Sa elad ju täiesti valesti. Sa sööd valesti, magad valesti, riietud valesti, kõnnid valesti...”

Ta selja taga on klaassein, millest mingi osa moodustab uks. Kui ta varsti ei vaiki, ei vaevu ma ust avama ja lähen läbi klaasi.

Tegelikult on hüsteeriliselt naljakas, et oleme kolmeteistkümnendal korrusel, mille ametlik number on 14 ja mille all on 12, sest selles kultuuriruumis eitatakse selle numbri olemasolu. 13. korruse puudumise avastasin trepist üles tulles, kui jõudsin pärast 12ndat kohe 14ndale ja mõtlesin, et vahepeal vist juhtus midagi ja läksin korruse võrra tagasi. See, et ma tervet korrust ei märganud, oli tol hetkel piisavalt tõenäoline. Ja siis kõndisin 15ndale, et kontrollida, et lihtsalt numbrid segi pole. Lugesin hiljem ka liftinupud üle: 11, 12, 14, 15... Siin ei saa inimesed isegi märke otsides 13ndalt korruselt surma viskuda, kui ärkavad keset ööd, suutmata uinuda kindla usk-teadmise, et elu ei lähegi paremaks, aken kutsub ja hirm ei uinu.

Möödunud kuul tuli ühel päeval teises linnas poolteist meetrit lund maha ja kuulutati välja hädaolukord. „No seda oligi oodata, on ju 13 ja reede,” korrati hommikusöögi taustal kõlanud uudistes nii mõnigi kord. See põhjendas kõik tolle päeva uudised ja maailmas aset leidnud ootamatused.

„Mis sul veel vaja on? Miks sa ei õpi elama? Õpi elama!”

Lülitan end ta jutust välja ja üritan aru saada, kuidas me jälle selle teemani jõudsim. Kas ei olnud see alles hetk tagasi, kui istusime rahulikult diivanil ja vaatasime uudiseid? Mis eelnes praegusele hetkele, et meid siia tuua? Üks poiss oli pärast kooli sõbral külas, kui nad otsustasid pizzat soojendada. Jääkapist leidsid nad koos söögiga kahe imiku laibad. Tuli välja, et ema oli oma abieluelsest elust sündinud lapsed jääkappi pannud ning ka uude kodusse kolides need kaasa võtnud. Ja ta oli elanud oma 15 aastat, imikulaibad külmikus. Aga see ei saanud meid ju siia teemasse tuua? Enne seda räägiti uudistes, et üks kirik pandi kinni, sest sealt leiti ulmelistes kogustes kanepit. Päev otsa varjusid uudistetoimetuste kaamerad põõsas ja jälgisid kiriku külastajaid. Intervjueeriti kahekümnendates poissi, valget hiphoppariks pürgijat, kes teatas: „Meil on õigus praktiseerida oma religiooni ja osa sellest on marihuaana püha armulaud.” Aga ka see polnud see. Enne seda näidati hamburgerite võidusöömist ja seejärel oli lugu 70-aastasest naisest, kes eile õhtul väljas ära vägistati ja üksikema suri autoõnnetuses, tema tagaistmel turvatoolis olnud 2-aastane tütar Isabel jäi ellu, ja kaubanduskeskuses tulistati paar inimest surnuks ja osooniaugu suurust ennustati

praeguseks ajahetkeks 7,8 peale, aga see on hoopis 10,3 – ehk siis suureme kõik sutsukene varem kui kavatsatud. Ja siis oli lugu käimasolevast heategevusaktsioonist, kus inimesed annetavad oma juukseid vähihaigetele.

Segan ta jutu vahele: „Jah, sul on õigus.“ Tõusen püsti ja kuna silmad ohtralt lekivad, laseb ta mul hetkel minna. Mis ei tähenda, et teema lõpetatud on. Nii vahva on elada võõral maal, kodust rohkem kui ookeani kaugusel inimese juures, kes mõistab hukka iga viimset kui aspekti mu isikust, välimusest, närvikavast, olemusest.

Oksendan, riietun, väljun. Veel enne jõuab ta mulle kätte suruda paksu võileiva ja suure pirni ning kritiseerida mu mantlit ja saapaid. Ta ei usu, et pead tohiks pesta rohkem kui korra nädalas, lausa keelab seda, nii et tõmban kapuutsi oma räpastele juustele.

Metroomaama jõudes seisavad inimesed üleval ümber trepipiirde ja vaatavad alla, kust kostab kisa. Pressin end nende vahelt läbi ja kaks tumedanahalist getogängi peavad väikest sõda. Karjuvad, ropendavad, sõimavad, hirmutavad. Üks lohvakates pükstes ja sulejopes tüüp võtab seinalt punase tulekustuti ja viskab selle teise kamba suunas, kes ronib kiiruga karjudes mööda seisvat eskalaatorit üles. Fakit! Mul ei ole selle jaoks aega ega tuju ja mul oleks piinlik surra tulekustutiga vastu pead saades. Rebin inimeste vahelt uuesti läbi, õueõhu kätte.

Möödun Meeldiva Künka Surnuaiast, mille loosung on: „Puhake rahu, sest meil ruumi jätkub.“ Sellest jätkuvast ruumist läbi jalutades loen kokku 21 tervisesportlast: 16 jookajat ja 5 jalgratturit. Südantsoojendavalt morbiidne ajaviide.

Ühel tänaval on suur kiri, mis ütleb, et elu on liiga lühike, et üksi magada. Kusagil mujal teatab silt, et ei ole kunagi vale aeg käituda õigesti. Bussiootepaviljonis on suurelt trükitähtedega kirjutatud „KIIRE & LIHTNE,“ selle all veel suuremalt „LAHUTUS.“ 3000 krooni kiire ja lihtsa lahutuse eest ei ole vist palju küsitud. Eramajade ees on toika otsas kollased plakatid: „Hingad palju?“ ja selle all suur stoppmärk. Hinga, ära hinga, hinga.

Kõnnin terve igaviku ja midagi ei juhtu. Urgitsen kotist välja mõned aegunud tabletid erinevaist žanreist ning saan kohati aru, et autode signaalid annavad märku, et olen jälle sõiduteele kaldunud. See sild ei saa kunagi otsa. Ja selle piirded on alandavalt kõrged. Solvavalt, pilkavalt kõrged. Ma olen nii kõrge, vaata, kui ilus kõrge sild ma olen. Tutkit, ma olen lihtsalt loomaaed, kariloomade tara, paksude tihedate trellidega ja sul pole lootustki must läbi murda ja surra. Tegelikult kardab sild, süüd.

Millalgi pimeneb. Ma isegi ei tea, kus kvartalis ma olen. Kuhu suunda ma kõndisin? Vahet ju ei ole, sest täna ei saa mul nii hästi minna, et keegi maha lööks. Annan pirni sügiskülmal asfaldil istuvale habemikust kerjusele, kelle silmad lähevad multifilmilikult särama, kui ta mulle otsa vaatab ja õhkab: „Haldjas ulatas mulle viljapuust pirni!“ Peaaegu naeratan, peaaegu tahtmatult, sest ei juhtu just iga päev, et hullunud silmadega kodutu mu pihta riimib. Ta sõrmed on gangreenist vaevatud ja ta

hakkab laulma. Saabub üks naeratav viisakalt riides vanem koduperenaine, kes küsib hoolitsevalt: „Ja kuidas meil siis täna läheb?” Liigun.

Kaon jälle ära, kuni keegi mul õlgadest võtab ja teel peatab. On kahe päeva vaheliselt pime, ent veel õhtu, sest inimesi on rohkem kui vähe. Mu ümber on mitu pudipadipoodi, kus hinnad algavad ühest ühikust ja lettide taga seisavad vähemusrahvuste esindajad. Peataja on lõunapoolsema Aasia päritolu, tugevalt päevitunud ning kannab peas pikkade blondide patsidega pulstunud parukat. Ta on kõhn, kerglase hääle ja miimikaga ning kui mitte väga pilves, siis hull. „Ma sain teada midagi, mis muutis mu elu ja ma pean seda sinuga jagama – sa pead seda teadma. See on... see on... oota, see on... no mis see oli? Ma sain teada... et... noh, kohe ütlen, ma sain teada, et... ja ma tahan sulle öelda... Nii... jah... nii... tuleb... nii... Emaks olemine on kõige raskem asi maailmas. Jah, ma sain midagi teada, mis muutis mu elu ja ma...” Ja ta kordab kogu juttu sama hakitult veel mõne korra. Pärast küsib ta mu elu muutmise eest suitsu või raha, ent mul on pakkuda vaid võileiba. Ta unustab, et minuga rääkimas on ja jalutab sihitult võileivatuna minema. Oma maailmatõde teistele abivajajaile külvama.

Kaks väikest last jooksevad teisel pool teed: „Emme, jääd sajab, jääd sajab!” Tõepoolest tuleb korraks rahet. Korjan maast ühe klaasikillu, nagu igal siiani siin veedetud päeval.

Leian end mere äärest. Kõnnin sellega ristuvat teed pidi tagasi kesklinna. Rahvarohkel kitsal tänaval istub maas kõige ilusam kodutu, keda kunagi näinud olen. Ta näeb välja nagu rastapatsidega Jeesus, kelle käed on ümber suure räpase krantsi ning lõug puhkab tolle peal. Ta vaatab kallutatud peaga mulle rahulikult otsa ning küsib peenraha: „Change?”

Seal on nii palju rahvast, et tahan karjuda ning ei peatu. Ta ei olnud kerjus ja ta ei küsinud peenraha. Ta oli Messias ja käskis mul muutuda: „Change!” Ta oli nõnda rahulik ja kumav, sest tõuseb varsti jälle. Üles. Kui ma tagasi läheksin, ei oleks teda seal enam. Teda ei ole, olevikus, iialgi. Ta ütles seda ainult mulle ja keegi teine isegi ei näinud teda.

Sisenen kaubanduskeskusse, et tualetti minna, kui keegi mulle ette astub, käed õlgadele paneb ja samal ajal õhkab: „Oh. Mu. Jumal!” Ta on stiilsete prillide ja edeva kehahoiaku ning kitsa häälega poiss Diori särgis. Märkan ta selja taga Diori kosmeetika- ja lõhnaletti. „Kas sa Nikitat tead?”

„Keda?”

„Tead ju küll! Naine nimega Nikita!” Midagi meenub häguselt.

„Sa oled TÄPSELT Nikita! Must mantel, pikad blondid juuksed tihedas silutud hobusesabas, minimalistlik meik, tugevad lõuajooned, mustad saapad, mustad liibuvad püksid ja lühikene must mantel. Issand jumal! Kuule – kas ma võin sind kallistada?”

Luban. Ta ulatub mulle lõuani ja tunnen end äkitselt nii kandilisena.

„Sa kindlasti suitsetad, sul on selline olek. Mul on viie minuti pärast suitsupaus. Teeme koos?“ Vabandan end hõivatusega välja, lähen tualetti ja üritan meeles pidada, et pean pärast teise väljapääsu kaudu lahkuma.

Siin on justkui kõik üksildased. Kõik otsivad kontakti. Kas pakuvad rohelist tuld oodates kõnnitee serval kanepit või nendivad poejärjekorras, et õues on jahe. Need, kes ei räägi, need laulavad omaette. Üks kodutu – samas, kust mina tean, et ta oli kodutu, aga neid kutsutakse nii parema termini puudumisel – ütles: „Ilus kampsun.“ Ta oli tumedanahaline, halli habeme ja mütsiga, lükkas käru, millel olid vanad mööbliesemed ja ei vaadanud mulle isegi otsa. Sel hetkel ei tulnud ma veel selle peale, et talle järele minna ja kampsun anda. Kui seisan allmaarongis juhi kõrval, imetlen musta tunnelit ja kummituspeatusi, mis enam kasutuses ei ole, hakkab ta mulle seletama, mida mingi nupp ta ees teeb. Suvalise inimese käest võib küsida, miks ta ennast ära ei tapa ja ta ei vihka mind selle pärast. Küsi või sinult küsitakse, paku või sulle pakutakse. Mida sa kahetsed? Millest sa oled ilma jäänud?

Juba üle nädala on inimesed rinnas kandnud punaseid papist moone ning kõikjal on reklaamid ja loosungid: „Et me ei unustaks...“ Ka asutuste akendel on punased moonid ja üleskutse mitte unustada. Mitte meeles pidada, vaid mitte unustada. Mõtlesin hetkeks, kas moonide rinnas kandmine lõpetatakse, kui viimane Teise maailmasõja veteran ära sureb. Loomulikult ei, sõjaveterane tekib ju iga päev juurde. Rumal tüdruk.

Satun kirikusse. Kuna kuupäev on 11.11, toimub ka õhtune teenistus, mis lõpeb kell 11.11 vaikse leinaminuti ja sõnatu kirikust lahkumisega. Pastor räägib: „...need, kes on meie eest langenud...“ Need, kes on meie eest langenud?! Mille eest? Kelle jaoks? Selle maailma eest? Kui nad oleksid saanud ette vaadata, näha, milliseks maa/ilm kujuneb, kas nad oleksid oma päeva pooleli jätnud ja teiste sõdasid võitlema läinud, surnutena oma surnuid matma? Need, kes on meie eest langenud. Ma ei palunud kunagi seda! See ei ole minu süü!

„Mida ütleksid 20. sajandi sõdades langenud sõdurid meile nüüd, kui nad meid näeksid?“ Küsib ta ning vastab ise: „Lõpetage oma rumalused.“ Mida neil olekski öelda?

Ma ei suuda uskuda, kui külm mul on, aga kusagile pole minna. Linnavalitsus on kinni ja selle ümbrus vaikne. Suurest kanalisatsioonirestist üle kõndides on soe. Mõtlen ühele seisma jääda, kui märkan kedagi teisel pool elusuuruses Churchilli kuju järgmisel restil istumas. Tundub ebaviisakas üksi siin seista. Ta vaatab mulle otsa, nad mõlemad vaatavad. Churchill ka, oma pronksjate muhedalt võimukate silmadega.

„Miks sa nutad?“ Ma polnud märganud. Istun ta kõrvale restile, panen pea ebamugavalt ta õlale. Ta istub teki sisse mähituna ja haiseb.

„Sul ei ole kodu,“ väidan ja itken vaikselt.

„Ei ole, aga sinul ei ole oma resti.“

„Kas sa võileiba tahad?“

„Ainult siis, kui sina ka sööd.“

Istume kõrvuti öises suurlinnas, sööme tuunikalavõileiba rohke majoneesiga ja vaatame eemal kaubanduskeskuste vahel saalivaid inimesi. Jõulud on tulemas. Juba nädalaid. Kui need ära on, hakkavad järgmised saabuma. Ta keerab mulle suitsu, öeldes: „Näe, hing hinge vastu.“

Alguses köhin, aga tunnen, ja et kuidas minust saab suitsetaja.

„Suitsetada on hea,“ konstateerin ilmselget.

„Muidugi on. Mitte nikotiini pärast, aga see täidab aega ja see on külmas talveõhus nii ilus. Ja suitsetades möödub ootamine kiiremini ja külmas annab sooja. Sest sa näed tuld ja sul tekib illusioon soojast. Või lihtsalt keskendud sigareti nautimisele ja ei tunne külma. Ja sa ei kujuta ette, kui paljude inimestega sa tutvud. Küsi tuld või suitsu, või kui parajasti suitsetad, küsitakse sult. Siin ei küsi kunagi inimesed lihtsalt suitsu. Nad arvavad, et neil on moraalne kohustus see suits sulle kuidagi tasuda ja nii nad jäävad jutustama. Ilmast, valimistest, lapselastest... Kui näed suitsetamas kedagi, kes ei paista olevat jagava loomuga, oota kuni ta suitsu lõpetab ja ilmu välja, küsi suitsu. Ta ütleb, et ei suitseta või tal said otsa. Täna viisakalt. Jälita teda, kui ta suitsu ette paneb ja mine ütle: „Hei, sul ju on suitsu! Miks sa mulle valetasid?“ Sa ei kujuta ette, kui süüdi inimesed ennast tunnevad. Karmavõlg? Nad ju üksnes ütlesid võõrale, et neil pole suitsu. Ja siis tunnevad end süüdi.“ Vaikin hetke.

„Hästi imelik on olla. Kuidagi tulevikuta tunne. Nagu peale käesoleva hetke ei oleks midagi. Isegi mitte järgmist hetke. Ma olen üksikutes sekundites kinni. Aga ma olen kuulnud, et see on faas, kõik ütlevad, et see on faas. Kõik ütlevad. Kui keegi näeb, siis olenemata vanusest ütleb ta, et on selles olnud ja see möödub. See on faas. Kõik ju ütlevad.“

„See on faas ainult siis, kui sa praegusele lõpu teed. Muidu on see su elu. Ju,“ ütleb ta ning ta hääletoon muutub agressiivseks: „Ära ürita mind haletseda! Sul ei ole selleks õigust. Maailmas on inimesi, kes tahavad ja vajavad haletsust, ma ei ole üks neist. Ma ei ole siin sellepärast, et mu elus oleks toimunud mõni suur hingeline trauma või oleks ma narkomaan või mu abikaasa oleks ära surnud või maja maha põlenud või midagi muud seesugust.“

„Ei haletse, ei olnud plaaniski. Pigem vastupidi. Sul on nii palju, mida ihaldada.“

Ta muudab jälle tooni: „Sa ei ole siit pärit, sa räägid nagu Mary Poppins. Mida sa siin teed?“

„Tulin ennast leidma.“

„Leidsid?“

„Ei, kaotasin. Kadunud. Eksinud. Hale, haletsusväärne. Kõik on läbi, haletse mind!“

„Mul oli väga hea, edukas, ebaviisakalt rikas elu, millega ma ei taha sind kurnata, aga ühel tavalisel päeval see lihtsalt ei töötanud minu jaoks enam. Ma tean, mida ma tean ja ma näen, kuidas inimesed mind nüüd vaatavad ja mul on neist kahju. Mitte kõigist, sest ma mäletan, kui hea tunne on endaga rahul olla ja ekslikult arvata, et see on rahulolu maailmaga, eluga. Ma ei tea, kas see, mida ma praegu teen, on lõplik, aga see on hea. Ja ma tean, et see võib mööduda, aga viimased aastad tänaval on olnud täiuslikud. Sa tead?“ küsib ta lõppu nagu paljud siinkandis.

Ma tean, et ma võiksin minna koju ja tramm või buss laseks mu ohutult oma ajutise kodu ees välja. Pärast kella üheksat õhtul käivitub armas patriarhaalne kord, kus ühistransport peatub naiste majade ees, et nad saaksid ohutult koju. Ainult naiste.

Aga milleks teha midagi poolikult? Kui kaduda, siis lõpuni. Lasen end restil pikali ja panen pea ta sülle. Taevas on tulekärbsed täis. Alati on öises taevavaateväljas minimaalselt kaheksa lennukit ja helikopterit. Aeglaselt langevad vilkuvad tähed. Kõik on näiliselt avatud, lahtisse taevasse metallkarpi suletud. Sulgen silmad. Rest mu all puhub soojust.

„Rest, little girl,“ ütleb kodutu ja keerab endale järgmise suitsu.

Elu kui selline

Madis Luik

Liigutakse vaikselt, tagasihoidlikul sammul Lasnamäe suurmajade vahel. On juba pime, sügisel ajal pärast kella 19. Tavaline pühapäev: burgeriputkad, ehitusplatsid, noortejõugud, ei ühtegi üksikut hinge tänaval. Bussipeatused täituvad ootavate, närviliste ja enesesse tõmbunud inimestega. Naised, mehed, noored, vanad. Vaadatakse maha ja teele. Kuni tuleb number 51.

Vaevu leitakse istekohti ning mõned vanuridki seisavad. Tuhin, möll, rüselemine ja samas vaikus. Helehalli-sinaka bussi sisemus tundub roheline. Inimesi on seal liigagi palju. Väljas välguvad möödasõitvad tänavapostid. Vaikuses kostub sosinaid, kuid mitte kilkeid ega naeru. Vaadatakse tühjusesse. Kui pilgud kohtuvad, siis korra. Paaridel tekib naeratusi. Sõidetakse kesklinna poole, väljutakse Kunstiakadeemia peatuses, kus levib jutte kordades rohkem ja kiiremini kui üheski ühistranspordi vehiiklis. Ehk küll mitte taksodes, kuna igal joodikul on alati midagi öelda. Ning autosõidu meeldivamaks muutmiseks öeldakse nii mõndagi ka välja.

Linnahalli katuselt avaneb kaunis vaade merele. Kerge udu, tuled lähedal ja kauguses. Jälle see roheline, aga seekord sooja oranžika varjundiga. See on ilu, mida kiirgab Admiral juurest paistev marmorsambaid meenutava seinastruktuuriga tume maja. See on ilu, mis tuleb sammujatele vastu iga meetri peal. Kuigi teineteisele pimedas ilus silma vaadata on isegi raskem kui bussis 51. Pimedus ei luba seda, kuna temast ei teata midagi ja teadmatuse on keeld. Isegi puudutused, sellised lühikesed ja lihtsad hetkelised puudutused, teineteise tundmised, on tundmatutes keelatud. Aga sammutakse.

Kesklinn-vanalinna läbitakse jalgsi, otsitakse pubisid-baare. Turiste ei panda tähelegi, kuna nad on loomulik osa linnapildist, keskaegse arhitektuuri aksessuaarid. Pimedus ei haara neid enda hõlma, kuna ainult nendega koos saab ta kõike keelata. Märgatakse pubide silte: „Suletud“. On ju pühapäeva õhtu: noored võivad suubuda ainult levist välja.

Esimene ja teine ja kolmas ja neljas vein. Kas pudelit ei oleks mitte odavam osta? Temperamentide konfliktid, rahaprobleemid, võlgu elamine. Võtaks veel ühe veini. Ja siis šampuse. Kuni saabub öö ja suubutakse edasi, sarnasel vaikselt, tagasihoidlikul sammul vanalinna välismaiste aksessuaaridega majade vahele. Siiaaani tuntakse pimeduse keelde. Kuigi kõik on ilus. Aga sammu kiirenedes märgatakse ka rohkem astumise hääli. Neid hakatakse lugema, kuna nad kostuvad pimedas õhtus selgemalt.

Linn on inimestest tühjem, isiklike helisid liigub rohkem, mõtted võivad lennata kaugemale, kuna neid ei varitse teadmatuse keelud. Alkoholi ja üksinduse võitluses hakkab langenud fooniks, mis kõndijates varasematest läbielamistest kohe kindlasti olemas on, tuha alt tärkama. Alguses vaikselt, ümina saatel, aga järk-järgult valjenedes. Üminas tekivad sõnad, tekivad kõrgemad noodid ja varsti isegi viisijupid. Tekib head laadi suhtlus: „Mul on laulutuju. Kas sa ei tahaks minuga laulda?“

Järgnevalt noogutatakse, noogutatakse keha- ja inimkeeles, noogutatakse alguses pabina ning seejärel laulujupiga. Regivärsid muutuvad Raimond Valgreks ja Helmi muutub Ooperifantoomiks. Sammutakse hoogsamalt, samas rahulikult, pingeteta. Kogu roheline on kadunud ning oranž on muutumas kollaseks. Ka punaseid täppe on näha ning isegi sinine ei tunduks tuhm, vaid kirev kui selge suvepäike, sama soe kui juulikuu päev. Kõik värvid on kui muinaslood, juba kergelt lääged ning mõlemad sammujatest tunnevad õnnelikku lõppu. Muinaslood muusikas... juba jälle Valgre. Juba varemalt tekkisid ka naerud, imelikud hüplikud sammud, tuikumisega segatud kallistushoog. Varsti urineeritakse tänavale ning sisenetakse kesklinnas asuvasse suurmajja, kus ootab ees öine *feast*. Kell on saanud 4 ning jalutajad ei suuda enam. Lõbu vast muutub masendusekski.

Baari Rockstars ees käiakse Tallinna Ülikooli filosoofiateaduskonna diskotantsupeo ajal suitsetamas. Keskealine naisterahvas tänitab: „Minge jookidega sisse, klaasidega ei tohi maja ette tulla!” ja kõnnitee äärekivil istub meeldiv isik. Kergelt kohmetu olek, aga tundub tagasihoidlik ja viisakas. Küllap šarmantne. Pastelsetes toonides paar numbrit liiga suur jope. Aga ilus nägu. Üksikud sammud.

Tutvumistervitused ja naeratused, kätekümbused ja niisama surumised. On leitud keegi, kellega suhelda. Keegi, kellega liigelda ja öödki veeta. See on uudne ja samas üdini filmikliše. See on reaalne ja samas võimatu, kuna filmid on ju väljamõeldised. Kui multifilmis lenneldakse Mustamäele, minnakse läbi Õismäelt ning suubutakse tagasi kesklinna. Kaupluses ootab eksvokaaltäht Marju Kuut: „Ma ei ole haige, et ma kõhin. Kammoon, ma olen lihtsalt allergiline pea kõikide toiduainete vastu. Ärge kartke!” Ta hääl on madal ja vaevu äratuntav, ta ise kõhn, väike ja hädine. Aga tore on kohata tuntud inimest enne ootusrikast ööd. Siis on, mille üle naerda. Mida meenutada, kui uue kaaslasega ei jätku jutuvainet.

Juhuslikult asub sihtmärk, korter, ainult paar maja edasi pühapäevaõisest urineerimisplatsist. Selleks on kompass. Maja on üheksakordne ja punane, seest jällegi sinakashall. „Lähme...” Avatakse uks, uudistatakse, astutakse elutuppa. Juuakse. Veel enam kui peol. Suitsetatakse rohkem kui närvilisel hommikul kohvi kõrvale. Järjest põletatakse sigarette.

Õhus on kerged pinged, aga õnn on suurem kui pühapäeval. Võõra korteri elutoas saab istuda. Jutud: „See koht siin kuulub mu kunagise klassiõe lahutatud homoseksuaalsele kasuisale.” Pingeid ei ole, aga on ootus. Lugusid tuleb veel.

Magamistoas kümblevad kaks tundmatut isikut. Tundmatud, kuna sumedas valguses ei ole nägusid näha. On pime, suitsu saab teha ainult rõdu peal. Alasti kehad puutuvad kokku, ruum täitub ohete ja karjetega, kiunumiste, ähkimiste, jaa-dega. Ruum on punakas, segatud kollasega. Jälle need rohelised. Sinine, sinine, punane, oranž. Mereroheline, tsüaan, magenta, roheline, muru, taevast, ööpimedus, mürk, mürkrõheline. Millised tunded! „Nate!” „Brenda!” „NATE!” „OOH!” Millised nägemused! Miks küll ostis lapse kaotanud Brenda naabrimehelt kanepit ning kutsus kui vahva seltskonnadaam naabripoisi orgiale? Miks ehitatakse pilvedele

losse? Mis toimub – kas Eestis on kord? Kui palju maksab päts leiba? Ja need oiged, ohked: „Oo mu Jumal!”, kirglikud suudlused pimedas pruunidenä tunduvate huulte vahel, välkuvad keeled ja suurlinna unistused. Veel alkoholi, veel amelemist. Veel üks vahekord, vaid korra. Kui vaid veel jõuaks.

Armutakse. Tavaline armumine. „Ma ei saa olla sinuta!” Esimene õhtu ilma tekitab juba paranoiad. Kus ta on ja mida ta teeb? Äkki on midagi lahti? Teadmatus tekitab järjekordse keelu, kuna keegi ei taha armsamale närvidele käia. Ei helista. Ju on siis kõik korras. Või peaks siiski ühendust võtma...? Kõik saab korda.

Esimene õhtu ilma. Vaimustus öistest läbielamistest. Millised värvid: keegi ei saa üle rohelisest! Ja sinine tundub jälle masendav. Ei ole muinaslugu muusikas, vaid on reaalne muinasjutt. Armutakse ja siis tuleb esimene õhtu ilma. Ameletakse Lasnamäe suurtes plokkmajades. Isikud sammuvad majade vahel, silmapiir on kaetud hoonetega. Hallid plokkmajad. Juuakse ja lüüakse, hiilitakse vanematekoju, vaikselt oma tuppa. *Wild* öö väikeses kinnises lastetoas. Ega keegi aru ei saa? Millalgi uinutakse.

Sõidetakse Öismäelt vanalinna, et taas külastada pubisid. On neljapäev, mitte enam pühapäev. Juuksuris veedavad aega interdistsiplinaarseid kunste õppivad noored, kes küll ise ei ole suitsetajad, küll aga naudivad klaasseintega konkus lapsepõlvemälestusi äratavaid vanaisa kuuelõhnasid. Ka vein on hea. Öises vanalinnas jalutatakse juba napsus peaga: vaadeldakse arhitektuuri, tuletatakse meelde vanu läbielamisi. Igal nurgal on oma jutustus. On kohti, kuhu enam ei saa, aga kus varem on vallatletud või kedagi kohatud. Rockstars on kaugel. Kallistatakse ja suudeldakse, nagu armunutel kombeks. Hea on olla, aga toonid on hallid. On ju ka pime, rohelist vähe. Suurlinna unistused kaovad järk-järgult. Raske on meenutada, mida tunti veel enne kahte nädalat ja ei teata, kuhu liikuda. Ühel hetkel see kaob.

Õhtul tormatakse viiekesi Stockmanni poole. Kodusussides, paljajalu ja saabastes. On külm, aga kedagi see ei huvita. Sussid jooksevad ees, jõuavad kõige rohkem. Jalad ei taha eriti liikuda, aga võtavad end kokku. Ainult et jõuaks Stockmanni ette. Saapad kannavad oma taskus suitsupakki ning liiguvad kõige rahulikumalt. Ju nad teavad, et kõik läheb hästi.

Kaksiktornide katustelt purskab vett. Jahedas õhus aeglaselt langedes muutub niiskus kristalseks ning sätendab kolme jalapaari auks, mis viiest veel alles on. Hoone ees paikneb veel kolm tundmatut isikut, kes kõnelevad läbisegi soome keeles ja saarlaslikult. Teed ning autod on märjad, busse-tramme enam ei liigu ja tähtedega ülekülvatud taevast pilvedest vaba. Sussid väljendavad naudingut üksikute tantsusammudega, saapad süütavad sigareti ning naeratavad. Paljad jalad tatsavad ja mõistatavad, miks peaks purskama kõrghoone katusest vett. Alles sel hetkel, kui maapind muutub roheliseks, hakkavad nad olustikku tajuma: miks mõelda, kui saab lihtsalt olla? Koos teega muutuvad seinad. Ja autod. Ja saapad ja sussid. Kargesse õhku imbub troopikat, vaikselt on kosta Aafrika hõimude rituaalset löökpillimängu. Suhu jõuab tilkhaaval puuviljamahla, kolm umbkeelset isikut hakkavad inglise keeles laulma. Kõlab *In The Jungle*, nurga tagant lendab kirjusid linde, katusest tulev veejuga ongi nüüdseks

kõrge troopiline kosk, mille all on mõnus tantsida. Päikesevalgus sillerdab üha niiskemaks muutuvast õhus, kolm jalapaari tantsivad, hüplevad ja kiljuvad rõõmust, mida pakub puhkus keset sügisest Tallinna. Soojad toonid, puhas loodus ja puutumata emotsioonid. Kõik on nemad ise ja neil on lõbus, tõeliselt lõbus. Kaovad ka kõige väiksemad mured, mis muidu voodi alla surutud südametunnistuse laekast välja hüppavad. Pidu keset ürgset loodust.

Muusika vaibub, kuna sülearvutil ei ole töötamiseks energiat. Õrnused jätkuvad aga uinumiseni, pigem poolunes tukastamiseni. Vaikne krigin ja lae all asuvas voodis lebades on näha sulguvat ukseäärt. Ehmatust. Toas rändavad pilgud, igihaljas hirm paljastatuse ees. Miski ei liigu peale kahe magaja.

Silmadega uuritakse minutikese ruumi ja leitakse eikeegi. Ju ei sulgunud uks, vaid kadus teineteiselt ammutatud turvatunne. „Kas keegi käis siin?”

Tõustakse üles, ronitakse naritrepist alla ja istutakse diivanile. Kõik näib tavaline, midagi ei ole muutunud. Õunamahl tõstetakse külmkapi peale ja ronitakse uuesti narile. Jagatakse embusi, vaikkeid õrnusi. Proovitakse uinuda, kuigi käes on lõuna. Pärast eelnevat ööd, mil mindi kell 20 välja ning jõuti alles kaheksast tagasi koju, ei olekski vaja magada. Kaheteistkümnest koos viibitud tunnist sai teineteisest imetud energiat terveks nädalavahetuseks. Uinumine kui ettekääne keskendumiseks. Mõlemad tahavad seda. Uuesti ronitakse narilt alla, avatakse aken ja süüdatakse suitsud. Kuum aur lastakse välja, tõrv võetakse sisse. Külmkapi peal seisab veel mahl. „Kas seal enne ei olnud mitte televiisor?” Toauks on lukust lahti, vaadatakse üksteisele silma ning mõeldakse kaotusele. Ei teatagi, kas tuleks naerda või vaikida. Nutta ei sobiks. „Kas me magame või...?” Keegi ei ärka. Seejärel ikkagi naerdatakse, vaadatakse külmkapi peale tõstetud mahlapakki kui eriti põnevat välismaist komöödiasarja.

Vanas puumajas kostub karje. Tegu ei ole aga ei mehe ega naise kisamisega, vaid millegi ebainimliku, vääristunuga. See on kui krigin, aga pidev, kõrge sagedusega ja vali.

Liigutakse teisel korrusel, kus ei ole ühtegi teist inimhinge. Kõik on pime ja kõle. Seintes ja põrandas on auke, millest näeb väikestesse tubadesse ja esimesele korrusele. Maja keskel asuvast koridorist viib paremat kätt pooleldi põlenud pruun puuastmetega trepp. Ka see krigiseb. On kuulda tuult, mis puhub arvestatava jõuga vastu välisseinu. Karjatused korduvad. Liigutakse trepist vasakult mööda, alla korrusele jäetakse minemata. Koridori lõpus on kõige suurem auk, millele ei julgeta kohe lähenedagi, kuid aeglase liigutustega kogutakse end siiski. Augu ääred on põlenud ning läbi selle on näha ööpimedust, mis maja ümbritseb: esimesel korrusel on ka maja välisseinas suur auk. Kolmandat korda kostab karjatus lähemalt ning äkki ilmub justkui eikuskilt välja pikas seelikus lumivalge mongoliidse näoga naisterahvas. Ta liigub krigina saatel täpselt augu keskele, vaatab inimsilmi otsides üles ja kisendab. Neljas klirisev karje on oma kõrguse ja valjuse tõttu kõige õonestavam ning tekitab külmavärinaid. Naisterahva suu läheb ebamaiselt suureks ning hambad kasvavad kihvadeks, tema otsaesel lõhkevad veresooned ning igasse ilmakaarde pritsib tumepunase vere ja rohekaspruuni mäda

segu. Ta hõõguvais silmis välgatab punast ja oranžikapoolset määrdunud kollast ning kleidi alt kerkivad kaksteist nüüd juba veremädaga kaetud kombitsat, mis väledalt teisele korrusele vuhisevad ning kellegi jalgadest kinni haaravad. Kukkumine, taustaks jääb kumama veri.

Ehmudes ärgatakse 45 kilomeetrit Tallinnast väljas mereäärses talus. Higi on niisutanud kogu voodipesu ja käed otsivad pruunikalt kumavas ruumis kaaslast. Poolunes ei mõelda selgelt, vaid kombitakse ning üksainus puudutus, millega ühtlasi teine enesele ligemale tõmmatakse, rahustab maha. Aga higi see ära ei vii. Pärast teineteise leidmist võidakse veel mõneks tunniks uinuda, seejärel end riidesse panna ning hakata bussipeatuse poole liikuma. Paari kilomeetri pikkusel teel kohatakse lambaid, pooleldi mädanenud puutarasid ja põhupalle. Nad kõik on sama värvi, hallikad-beežid. Puhub jahe hommikune sügistuul, räägitakse tee peal nooruses läbi elatud sündmustest. „Siin ma nägin korra karu, aga keegi ei uskunud mind. Alles mõned päevad hiljem võeti mind kuulda, kui ta naabertalu õunapuu alla ilmus.” Bussipeatuses suitsetatakse sigaret tavalisest kiiremini ja maaliini minibussi sisenetakse kerge jaheda tuulekohina saatel. Puude ladvad sahisevad, ainult kadakad kükitavad rahus.

Bussis istub peale kahe kojumineja kümme-kond kaassõitjat. Nende seas kaks noort ja hulga pensionäre. Istutakse tagant kolmandasse ritta akna äärde ning vaadatakse kaugusesse. Sõidetakse rahulikult, taustamuusikaks vanainimeste igapäevased jutud. „Kuulsin, et naabri Mari läks mehele. Huvitav, millal minu tütreke abiellub.” „Tänavu oli hea kartulisaak. Aga õunu on nii palju, et keegi ei jõua neid ära korjata, rääkimata sissetegemisest. Vanainimene ju ei jõua!” Poole tee peal tulevad bussi kaks tütarlast, vanuseks kolmteist-neliteist, kelle põhiprobleemiks on Viru keskusesse jõudmine, šoppamine. Selja taga õpetab keskealine naisterahvas mobiiltelefoni vahendusel, kuidas pesumasinat õigesti käsitseda. „Ei, ära vajuta punasele ringile! Enne tuleb pesupulbrit panna ja siis valida 35 minuti režiim!” Kõigil on omad õpetamised-probleemid. Igaüks tegeleb enda ümbritseva eluga, täidab seda jutu ja tegudega. Üldiselt valitseb bussis rahulolu, kuna kõigil näib olevat elus siht ja kindel ülesanne. Taevas on kaunist sügissina ning õhus ujuvad valgete äärtega hallid pilved, keskelt päris tumedad. Vahelduva eduga jõuab tee äärde päikesekiiri, mis panevad rahulikud kadakad särama. Juba loendamatut korda väljutakse bussist koos, jälle Kunstiakadeemia peatuses Viru keskuse ja kompassi vahel.

Hirvepargi pingid on kuivad ja lubavad istet võtta. Ikka veel kõigutab tuul kollakaid puulehti, tekitades rahustavaid helilaineid. Kogu miljöo saab aga rikutud ühe lausega: „Mul on natukene raha, ostaks mingit alkoholi. Mul tekib juba selline kõhe tunne...” Mõneks hetkeks valitseb vaikus, kohinaid ei kuulda. Vaadatakse teineteisele kummalisel küsival pilgul otsa.

„Kas me tõesti ei saa normaalselt koos olla, kui sa alkoholi tarbinud pole?” „Ei no... saame ikka, aga ma lihtsalt praegu mõtlesin... selline tunne tekkis, noh...” Kogeleatakse veel mõned minutid ega teatagi, mida tegelikult mõelda. Seekord ei saakski naerda ega nutta. Külmkapi peal ei ole ka komöödiasarja, mida vaadata. Olustik ei ole halenaljakas, vaid kisub tõsiseks.

„Mul on sinuga hea olla. Olen sinuga koos kõiki läbielamisi nautinud. Aga... mulle

tundub, et meie vahel on liiga palju alkoholi. Jah, ma ütlen seda otse. Kas sa tead, mida sa oma sooviavaldusega tegid..? Äkitselt on kõik nii habras. Mida sa arvad: kas kõik üldse oli reaalne? Praegu mõeldes tundub kõik nii... habras. Habras nagu unenägu. Või film. Sinuga aega veetes tundsin alati, et mu elu on kui filmis. Leidis aset kõik võimatu ja samas oli see nii päris. Täpselt nagu unenägu, olgu ta siis rahulik, ilus või painajalik. Tundsin, et miski ei saa olla võimatu. Mitte kui miski. Kuidas? Olin ju õnnelik! Lisaks tuletasid mulle meelde, kui armunud sa oled. Ja mina väljendasin oma tundeid sinu vastu.”

„Jah, elu ongi film. See on mänguline. Ja meil ON olnud lõbus, kas pole? Ja filmid ei ole ju enam haprad, kui nad valmis on. Minevikku ei saa muuta ning kõik, mis läbi elatud, ongi reaalne. See jääb alles. Unenägu on ebamäärane – või nagu sina ütlesid, habras – ainult oma kestvuse ajal. Kuna siis võib ta muutuda, pöörduda ühest ilmaruumist teise, väänelda. Aga kui ta on juba läbi elatud, siis on ta reaalne olnud, sest keegi ei saa seda ära võtta. Ja seda, et me praegugi lihtsalt und ei näe, ei saa keegi tõestada.”

„Aga... kas sa tahaksid sellest ärgata?”

Väikesed vabadused

Tuuli Taul

Selles suhtes, et elu kortermajas polnud põrmugi masendav.

Aknad avanesid idakaarde. Hommikul juba õige vara oli kogu korter ärevalt valgustatud. Päikesejännud tantsisid üle seinte. Oli roosade siidkardinate tekitatud kuma ja jäneseid ilmusid kohe pärast seda. Tänu neile olid päevast päeva igavlevale kassile pilvitud hommikud tõeliselt pilvitud: jänesejaht edestas tema elu edetabelis isegi konservi ja kröbinad. Ja tema käpad olid väledad! Patsti! Üks jänes maas, sadakond veel. Tööd jätkus.

Kui Miishi väikest ning küllaltki stabiilset maailma oleks vapustatud uudisega, et peaosa jäneseelooma protsessis on aknale riputatud miniatuursel diskokuulil, poleks ta enam iial suutnud oma ametit tõsiselt võtta. Miish aga ei olnud veel mõistnud ega kuulunud ka kassisoo taibukamate esindajate sekka. Elu korteris oli täitsa elatav, kuniks jätkus süüa ja sooja. Vastupidiselt hurdakoer Lancerile ühest raamatust, mida keegi nende trepikojast kunagi lugenud polnud, ei olnud kass veel seni tundnud, et kusagil oleks tehtud mingi kohutav viga.

„Miish, kött, ei riku jälle tapeeti!“

Päevitunud pisut märjad paljad jalad vaibal. Beeži hommikumantli äär. Kõrgemale Miishi pilk ei ulatunud. Ta lahkus väärikal sammul magamistuppa.

Perenaine astus akna juurde, toetas käed aknalauale ja jäi tükiks ajaks sealt avanevat vaadet silmitsema. Korstnad tossasid. Väljas võis olla enneolematult külm ning puude latvades istusid mornid hakkide parved. All tänaval sebisid nõutud inimesed, käies täis teadmist oma tavapärast rada, kuid siit ülalt tundusid nad kõik kuidagi sihitud. Ja siis kortermajad, kortermajad, ohtlikud tühermaad, mitu kooli ja lasteaeda, sekka lastekodugi, ning taamal rongijaam ja kapsaussrõngide kõhetud kehad. Kõrgus muidugi moonutas palju. See oli seitsmes korrus.

Hommik tõmbas end vähehaaval käima.

Täna oli mitmeski mõttes erakordne päev. Esiteks ennustas ilmajaam meeleut pakast. Teiseks oli palgapäev. Ja oli päev, mil perenaine võttis riidekapi pesusahtlist väikese klaaspurgi ning see ei teinud raputades häält. Mis oli otsas, see oli otsas. Oli otsa saanud juba eelmisel öhtul, aga ütlema head aega kulus ära väike hommikune tseremoonia. Perenaine raputas veel korra kõrva ääres purki ja luges silti: depressiooniravim. Siis avas ta köögikapi ukse ja viskas purgi prügikasti. Ilme tema näol ei muutunud, kuid protseduur sai täidetud.

Saabus rõõm, rõõm sellest kaunist hommikust! Kerge, aga palav bossa uuel plaadilt tegi keha nõtkeks ja kergeks. Puder pliidiil läks keema. Kahe kooritud mandariini lõhn täitis köögi ja elutoa. Miish vaatas isegi nagu pisut kulmu kortsutades magamistoa lähelt seda veidrat vaatepilti, kui perenaine peegli ees silmi värvides, ise endiselt hommikumantlis, lauljale kaasa ümises ning huuli prunditas. Miski oli valesti või siis hoopis – enneolematult õigesti. Sama tundis ka perenaine, imetledes oma poolekshammustatud mandariinisektorit.

Väikesed mahlast tulvil paunakesed üksteise kõrval reas! Kas võinuks olla midagi ilusamat? Täna sest alates oli elul taas värvi.

Hoopis teine lugu oli eile ja üleile, üleüleile... Eelmised nädalad olid olnud mustade laikudega hallid. Millest algavad mõned langused – ei tea. Järsku oli maailm muutunud pimedaks ja pigistavaks. Miishki oli vähehaaval aru saanud, et muidu normaalne perenaine muutus ühtäkki süngeks ja unustas paar korda krõbinad ära. Perenaise enda jaoks tähendas see süngus lõpmatult koledat tundmust, et miski on puudu ja palju on üle ja et ta on teinud valikuid, mille tagajärjed on edasiste valikute tegemise võimaluse lõplikult ära nullinud.

Kodu, lumesulaplõga, märjad jalad, tavaline pood, tavaline kohvik, hommikul puder ja puuvili, õhtul omlett hakkliha ja paprikaga, üks seriaal, uudised ja film, töö, Miish, elektriarve, pangaautomaat, uus öökreem, endine soeng, endine sõbranna, endine mees, ikka veel see kuradi lumesulaplõga.

Selles suhtes, et suur osa tema elust oli otsustanud karussellile pileti võtta ning lõbustuspargi töötaja oli sõidu ajal puldi juurest lõunale läinud.

Tänane hommik töötas midagi muud. Tänane hommik näis lubavat, et elul on talle veel palju varuks ning et tema on elu perenaine, mitte vastupidi. Ta ei olnud enam nagu Miish, kes sõltus suures plaanis kahest aistingust – söögilõhn ja külmkapi avamise heli – ega kontrollinud kumbagi.

Perenaine limpsis näpud mandariinist puhtaks, viskas end mõnuledes diivanile ja tõmbas padja pea alla. Lagi oli sametiselt helekollane. See värv meenutas perenaisele ühtäkki, et kunagi ammu-ammu oli ta ostanud enesele tuleviku tarbeks karbi akvarelle. Selles suhtes, et ükskord... Täna oligi ükskord.

„Miish, tule siia!“

Miishi äärmine umbusklikkus lubas tal kõigest ettevaatlikult vaiba serva juurest kiigata. Enne, kui kass häältkki jõudis teha, istus ta aga keset lauda vooderdatud korvis. Perenaine soputas väikest pintslit vett täis kompotipurgis ning asus maalima. Tulid kollakad laigud ja pruunikad laigud, natuke musta ja ilusad suured silmad. Perenaisel oli annet, Miishki sai aru, et pildil on tema. Varsti tüütas paigalistumine aga ära ning kass hakkas nihelema.

„Püsi paigal.“

Lõppude lõpuks oli see saba, mis sügeles!

„Püsi paigal, ma ütlesin sulle!“

Aga saba...

Miish tegi argliku katse korvist välja astuda. Ja siis kärgatas kõu ning maailm pimenes järsult.

„Ei lähe kuhugi, lollakas!“ sisistas perenaine ja viskas mudavärvi vee kompotipurgist kassile kaela. Tilkuv loom põgenes tulistjalu magamistuppa voodi alla. Perenaine tõmbas raevukalt käega üle laua, akvarellikarp ja pilt kukkusid põrandale, murenevkui veinipunane värv pörkas paberile ja pudenes tuhandeks pisikeseks tükiks. Perenaine tõmbas nuuksudes läbi hammaste hinge ja ta käed tegid kägistamisliigutusi. „Fakk! Fakk!“ karjus ta.

Miish lasi teises toas kuuldavale haleda mjäu.

Perenaine jäi istuma ja pigistas silmad kõvasti kinni. Ta tõmbas sügavalt hinge, seejärel veelkord ning veelkord. Aegamisi ta lõdvestus ja lasi käed süles vabaks. Veel üks hingetõmme ning ta avas aeglaselt silmad. Näole ilmus kerge muie. Kõik oli korras, kõik oli korras. Miski ei saanud seda päeva rikkuda.

Päike oli jälle välja tulnud. Perenaine kastis lilli, sättis neid ümber, kalanhoe draakonipuust vasakule ja flamingolill elutoast kööki. Talle meeldisid tema väikesed vabadused. Väikesed vabadused, väikesed valikud, mis tegidki päeva. Ta oli ühest ajakirjast lugenud, et ülioluline on nautida iga väikest valikut, mida sai ise teha. Täna sellest kavatses ta seda ka rakendada.

Miish oli endiselt tagatoas voodi all.

Teler stepslist välja. Ilus päev jalutamiseks. Öhtul teen... Mida ma öhtul süüa teengi? Kokaraamat, muidugi! Midagi kergelt ehk. Tuunikalasalat sobib perfektselt. Vaja: üks tuunikalakonserv... Miish, kus sa oled, tule, ma panin sulle kröbinaid. Kullake, ma lähen nüüd natukeseks välja. Kus mu heledad püksid on. Ffa... see tähendab, ei ole hullu. Pessu panin. See punane kampsun on tõeliselt armas, kui hea, et ma seda siiski ära ei visanud. Ma arvan, et täna ma ostan need taldrikud ära, lõppude lõpuks on ikkagi palgapäev. Olen neid nii kaua tahtnud. Aruandele on kiirkõitjat vaja. Olgu, ma siis lähen, Miish. Ära pahandust tee.

All väljas oli krõpsuvalt külm, saapaninad nagisesid lumeporistel kõnniteedel ja jäine õhk tahtis hinge kinni võtta. Kaubanduskeskused lõsutasid nagu suured paksud kassid kahel pool maanteed, reklaamid pulstunud karvadesse kinni jäänud. Ühes mammuti-, teises saurusepäevad. Hinnad all, kaubad ülevad. Perenaine tõmbas veel natuke märjad, aga rohkem juba spiraaliks külmunud lokkis juuksed kapuutsi sisse koomale ja astus mööda kitsukest rada. Jalutada oli põhimõtte küsimus.

Tegelikult oli väga palju põhimõtte küsimus. Viimasel ajal oli perenaine aru saanud, et isegi õnn on põhimõtte küsimus. Nii palju ilusaid inimesi olid õnnelikud ning teadsid seejuures, miks ja kui kauaks. Neid oli hea vaadata ja kaasa elada.

Teiselt poolt oli tavaliselt siiski tunne, justkui oleks õnn see pudel vett, mis teeb maailma kõige kergemaks ja saledamaks, niisutab, toidab – timmib kõik tasakaalu ja helisema, kuniks lähed oma pooliku pudeliga pakasest võetud bussipeatusse ootama. Hingitsed bussi järele, mida ei tule või mis on läinud (see jääb muuseas küsimuseks – kas ei tule või on läinud), seisad telliskivist mõranenud klaasidega karbis varbadki surnuks – ja lõpuks jäätub vesi, kristallid on kaotanud faktuuri ning kergest pole enam piisakestki järel.

Perenaine jõudis külmetades keskusesse ja sisenes.

Pannes toidukaupluse klaasist puuviljakambrikeses muude ostude juurde läbipaistvat kilekotti õuntega, jäi perenaine värviliste koormate taha peatuma. Tema vastas, teisel pool

puuviljakaste, tegi väike umbes viieaastane poiss kõrvulukustavat kära.

„Ma ei tahaa mõmmiga, ma tahaaan pantrigaa!!!” nuttis poiss ja sikutas tema kohale kummardunud naise käes olevat papist pakki.

Naine näis nõutu, isegi pisut nukker. „Ma ju ütlesin, et täna pantriga ei võta. Eile võtsime pantriga – iga päev ei saa kõige kallimat osta!” rääkis ta pojaga rahulikult ja nägi samal ajal vaeva, sest väikese mehe jõud oli tema ea kohta enneolematult suur.

„Ei taha mõmmiga, pantriga tahaan!” halises poiss ja sikutas.

Et mitte ebaviisakana näida, hakkas perenaine juba greipide suunas kätt sirutama, kuid siis astus riulite tagant poisi juurde pruunikas mantlis mees ja tõmbas lapse ühe käetõmbega endale sülle.

„No mis pasunakoori meie siin harjutame?”

Poiss niitsus vastu isa mantlihõlma ja õhkas poolsosinal, silmanurgast ema kiigates: „Mina tahakss pantriga helbeid, aga em-me ei luba!”

Perenaine märkas mehe peaaegu märkamatu, ent siiski õrnalt muigvel sooja ja vandeseltslaslikku pilku, mille too naisele heitis ning seejärel poisi pead silitas.

„No kui emme nii ütles, siis on põhjust ka – emmel ja issil on ju liisingud maksta ja vahel peab kokku hoidma...”

„Mhmmh, aga...” nuuksus poiss.

„...aga et sa olid issile täna nii tubli abimees ja aitasid mööblit kokku panna, siis issi ostab sulle tänutäheks šokolaadi, kas sobib?”

„Aga...”

„Kas piimakas sobib?”

Poiss hõõrus käeseljaga silmi: „Jah...”. Peaaegu unistavalt pööras ta pea magusariilute suunas, et hetke pärast veel korraks olulise teema juurde tagasi tulla: „Ja homme võtame siis pantriga ka.”

Mees muheles, upitas poisi paremini istuma, võttis teise käega naise käest korvi ja nad liikusid poja juhendamisel edasi maiustuste poole.

Perenaine rebis rullilt veel ühe kilekoti, poetas sinna oma kolm pontsakat greipi ja neelatas. Selles suhtes, et vahel talle tundus, nagu oleksid kõik inimesed ühes vastutavad maailma koledaks moondunud kristallide eest. Lastega koos lootusetud reklaamiohvid, ilma oma väikestest vabadustest, mis võiksid ju kokku liidetuna anda suure... Armastus, usk, õnn – jaluta mere ääres, võta endale päev iseendaga. Perenaine läks kassa juurde.

Poe ees bussipeatuses oli maa sihvakoortest must. Külmetavad inimesed tammusid jalalt jalale ning raskete kottide sangad soonisid õhukestes kinnastes kätse vaod. Perenaine ootas ja ootas, kuni nägi parklast aeglaselt välja veerevat väikest taevasinist autokõkatsit. Tagumisel istmel magas turvatoolis veel pisut punetavate silmadega laps, tahvel piimašokolaadi kahe käga vastu rinda surutud.

Koju jõudes tõmbas perenaine välisukse sneprisse ja vajus koos kilekottidega, nutust vappudes, selg vastu ust, alla. Kas võtame mõmmi või pantriga? Miish tolgendas koridoris, nühkis end vastu perenaise jalgu ja pistis nina kotti. Kõik on ju hästi. Kas võtame kana või loomalihaga?

Nuuksudes tiris perenaine saapad jalast ja õngitses sealsamas põrandal oma kahest kotist asju välja. Õiglaselt kaubastatud beebibanaanid, õnnelike kanade munad, pea kaotanud lõhe... Pisarad kukkusid tsilk-tsolk pakenditele, tegid prügisorteerijate eest soolast kuldpesu. Miish ei saanud päris hästi aru, miks sajab, aga kiibitses veel ja veel ning tegi seda tegelikult puhtast armastusest, kuigi üks sealgi oli palju asju mängus.

Pimenes ja pimenes.

Luksuvana ajas perenaine end lõpuks põlvili koridoripõrandale ja vaatas maani ulatuvasse peeglist. Käega kobades leidis ta väikese kilekoti ostetud huulepulgaga. Osavalt lükkas ta pulka käes hoides sellelt väikese sõrmega korgi ning lasi viimasel põrandale kukkuda. Miish katsus käpaga, oli kõva ja kasutu. Perenaine vaatas end peeglist, värises ja tõmbas pulgaga üle ülemise huule. Värv oli sügav tumelilla. Veel üks võõbe – ja veel. Huulte sai paks värvikord. Miish sirutas pea, nuuskis perenaise huuli neid enda jaheda ninaga puudutades ja pööras pettunult selja. Perenaine silmitses peeglit, luksatas viimast korda ning püüdis võtta saatusliku naise ilme. Talle vaatas vastu äranutetud silmadega portselanist kloun.

Veidi aega hiljem istus perenaine köögis, laual seisid kõrge kaelaga pudel ning pooltühi klaas, taldrikul olid juustutükid ja poolik viinamarjakobar. Miish krõbistas külmkapi kõrval kausi kallal. Kanaga oli ideaalne.

„Näe, Miish, ilmamehe naine on ajakirjas,” ütles perenaine kergelt pehmel keelel. „Päris lahe naine, mulle küll meeldib... siuke naine. Aga see on päris vana ajakiri juba.”

Miish tõstis hetkeks pea, kuid ei laskunud dialoogi.

Ajakirjas oli palju huvitavat lugemist, palju häid mõtteid. Kui tunned, et elul ei ole sulle enam midagi pakkuda, proovi jumalasõna. Võta aega puhkuseks, jaluta mere ääres, lehitse vanu albumeid... Uued CK teksad – seksikust pole kunagi liiga vähe! Muskusest pakatav sügav ning tume parfüüm on mõeldud kargele põhjamaisele mehele. Kõige tähtsam on silmale nähtamatu. Saada sõbrale postkaart! Önn on eluviis!

Naeratavast ilmamehe naisest oli ajakirjas suur pilt ning kõrval tekst: „Alati tuleb elada, nautides igapäevaselt neid väikeseid vabadusi, mis meile on antud! See ongi minu õnne ja tasakaalu lihtne valem.” Ilmamees ise oli kohe seal kõrval, ilusate valgete hammastega ja kliima soojenemise kiuste silmnähtavalt õnnelik.

„Oled ju ilmameest näinud telekas, Miish,” ütles perenaine.

Miish oli tõepoolest näinud.

„Ilus mees.” Perenaine kummutas klaasi tühjaks, tegi grimassi ja valas jooki juurde. Pudelisse jäi tilgake värelevat kuma. Ilmamehe naine oli nagu seitsme maa ja mere tagant, ilusam kui Lumivalgeke ja sügavam kui põialpoiste kirkaauk. Väga vaimne. Tühjendanud ka järgmise poolklaasi, tõusis perenaine väikese delay’ga püsti ning läks vankuval sammul elutoa

baarikapi juurde. Sealt leidis ta ühe varem varutud avamata pudeli, keeras ka sel korgi pealt ja võttis lonksu otse pudelist. Kapi ees maas vedeles varbahoobiga sinna läkitatud telefon ning andis teada, et aku tühjeneb. Päris tühi veel ei olnud. Perenaine kummardus kui tipsutajast jonnipunn ja valis numbri.

„Ära palun siia enam helista.”

Nõnda ütles vaikne, väsinud mehehäääl telefonitorus, ilma viha, ilma lootuseta – nagu selle omanik istuks seljaga vastu tupiktänava kulunud aialippe ja lihtsalt mõtleks pääsmatuse üle. Perenaine oli diivanil, jalg üle põlve, hoidis telefoni laisalt kõrva vastas ja kortsutas kulmu. Mis mees sa küll oled, kui karjudagi ei oska. Ei olegi mingi mees.

„Ei olegi mingi mees!” venitas perenaine närimiskummi pehmusega telefoni. Võttis telefoni tervenisti pihku ja surus selle mikrofoni vastu suud, nii et vermutine hingeõhkki pidi kuulatajani jõudma: „Olgu, ma siis ei helista enam...”

Ta tõusis diivanilt ja läks aeglaselt kardinat juurde, sirutades telefoniga käe aknast välja. Vaatas hetke tumedasse aknatäpiliselt maailma ja lasi siis telefonil sõrmede vahelt libiseda.

„Näe, lendab nagu jaapani suusahüppaja,” pomises perenaine endamisi. Ja mees isegi ei teadnud veel, et tema häääl kukub seitsmendale korruselt allapoole.

Miish tuli elegantsel sammul kõõgist tuppa, saba püsti ja vurrud veel väheke vorstised. Viisakalt astus ta oma korvi ning keeras end kassikarvu täis padjal kerra.

Perenaine näis olevat kivistunud, vahtis klaasist pilgul aknasse ja masseeris nagu autopiloodil olles rasket pudelit hoidvat paremat kätt. Selle maailmatühja momendi järel liigutas ta end taas ning heitis Miishile äkilise vineselt ärksa pilgu.

„Miish, mis magad seal... Tule emme juurde!”

Miish tegi ühe silma lahti ja pani selle uuesti kinni.

„Tule emme juurde, tule, tantsime, Miish! Tantsime!” Perenaine sulges pudeli ja viskas selle aknalaua kõrvale tugitoolile; haaras käega hommikumantli sabast, tõstis selle peaaegu siivutult kõrgele ja tegi paar tuikuvat-tantsisklevat sammu. „Miiiiiish! Tantsimeee!” Ta krahmas istukile tõusnud unisel kassil raudse haardega esikäppadest ja tiris toda omatahtsi edasi-tagasi. Kass vaarus meeleheitlikult tagajalgadel mööda pehmet korvi, lõi siis hambad perenaise kätte ja küünistas nii kuidas jaksas.

„Vastik oled, Miish!” kiunatas perenaine ja lasi lahti. Kass põgenes kauge kaarega teise toanurka ja hakkas solvunud pilgul haavu lakkuma.

Perenaine ütles midagi iseenda ette, sättis end ebakindlalt istuma aknalauale, mille avatud aknast voogas tuppa jääkülma õhku. Pudel ühes, hommikumantli saba teises käes, vaatas ta Miishile äkki taas ootamatult armastusväärse pilguga otsa ja jäi mõttesse.

„Tahad, ma loen sulle luuletust, Miish.”

Kass limpsas tõrksalt üles tõstetud paremat käppa ega teinud välja.

„Emme loeb sulle ühe luuletuse. Emme õppis koolis ühe Liivi luuletuse pähe. Hästi

vaimne...” Perenaine upitas end aknalauale püsti, tema pilku tekkis oktoobrilapse usinust ning algklassi õpetajale omase ilmekusega hakkas ta deklameerima:

„Igav liiv ja tü-hi vä-li,
taevas pilvine;
jõuan tulles metsa äärde-eh,
tuleb... nõmmetee...”

Perenaise pea kõikus natuke, justkui oleks ta mängukoer auto armatuurlaual, ja silmad läikisid alkoholist, kuid lokid olid armsad ja segamini nagu väikesele koolitüdrukule kohane. Üleüldse oli perenaises sel hetkel midagi nukulikku, ekstaatilist kurblikku nukulikkust.

„Männi roheline samet,
üksik met-satee:
pedak... heleroheline!
Kass kkuldkollane!

Pedak heleroheline,
Miish kuldkollane!”

Perenaine peatus hetkeks, et võtta väike lonks ja keerata Miishile selg.

„Ja see nõmm...”

Perenaine kahtles.

„Nõmm... see kuradi n õ m m
on s ü g i s e l e
l a n g e n d k a e n l a s s e”

Nende sõnade juures lõi perenaine vaaruma, tuule meelevaldas juuksed peksid vastu portselanvalget nägu. Ta vaatas tummalt otse enda ette ja kukkus.

Kardinad laperdasid. Avatud aknast puhus sisse lumehelbeid. Miish hakkas rinnaesist lakkuma.

Kõneluskohtumine

„Helitaust oleks midagi säherdust, mis kodus olles pidevalt ümbritseb – kaugete maanteede pidev katkematu müra, öised rongid, veetorude undamine, vahel laevade signaalid ja kopterimüra, mõnikord sõiduteel palli mängivad lapsed, imelik vaikus.”

Mitmes intervjuu see sul on? Milline pilt sulle endast seni ilmunud intervjuude põhjal on jäänud?

Viies.

Tegelikult on see väga riskantne. Olla paljudele inimestele näha – see teeb väga õõnsaks, kurnab ära. Viimasele suuremale intervjuule minnes sain aru, et mul pole vahepeal mingit aega olnud end uuesti laadida, mul pole aega olnud asju selgeks ja kindlaks mõelda. Aga alati ju loodad, et võib-olla seekord küsitakse midagi, mis kõik selgeks teeb... Nii et eks see pilt on üsna killustunud – ma annan endale aru, et see, kuidas ma tol ja tol hommikul mõtlesin, oli ainult üks põgus hetk mingi suurema aja sees, aga samas saan aru, et teiste jaoks muutungi omaette üldistuseks, kategooriaks, selle ühe väsinud hommiku põhjal.

Kas või oma eriala tõttu oled päris palju ümbritsetud tekstidest. Pidev erisuguste raamatute kohalolu ja nende keskel viibimine (igas mõttes) on mullegi hästi tuttav. Olen mõelnud, et kirjutamine (nt luuletamine) muutub nii mingil hetkel kohustuseks, vahel meeldivaks, vahel ebameeldivaks. Kui ümberringi on palju tekste, siis hakkab tunduma, et see ongi ainuke viis, kuidas välismaailmaga suhelda. Isegi, kui sa seda ei taha, pead ikka, sest see on ainuke viis, mida tunned. Kas sinu jaoks on kirjutamine kohustus?

Sellega on keeruline lugu jah. Varem oligi vist, et kirjutamine näis lihtsalt ainuvõimalik viis end kuidagi ära filtreerida. Selles mõttes vist polnud dramaturgiks õppimine kõige targem otsus, sest siduda akadeemiline eriala oma kõige möödapääsmatuma eneseväljendusvajadusega on üsna valus. Tekivad mingid piirangud, kohustused, ülesanded jms. Vaba voog saab tõkestatud. Ma üksvahe kirjutasingi peale kooliülesannete veel ainult luuletusi, sest noh, kõik narratiivsed materjalid tuli näidendite vms jaoks tallel hoida; aga nüüd on luuletuste kirjutamine ka muutunud väga keeruliseks. Võib-olla see varsti läheb üle.

Tundub nagu oleks kohustus oma varasemate kirjutuste ees ja nende inimeste ees, kes justkui “teavad”, kuidas ja mida sa kirjutad. Olen seega viimasel ajal üsna vähe kirjutanud ja püüan end kuidagi teistmoodi selgeks mõelda (tõsi küll, mõtlemiseni pole veel jõudnud), naudin oma diletandiseisust fotosid tehes, teatrit vaadates või muul sellisel moel. Aga mis sa ikka ära teed, kui kirjutamine on enese pärisosa (olgu grafomaanlik) juba varasest lapsepõlvest. Ümberharjutamine on raske ja võib-olla ebavajalik, isegi kahjulik. Ma ei tea. Teisest küljest jälle võib see kirjutamisvajadus olla sisse õpitud ja ei olegi minu pärisosa. Võib-olla ma tegelikult ei peaks midagi sellist tegema.

Mul on praegu üsna ebaselge, mis on mu kohustused enda või eesti teatri või eesti kirjanduse või teiste inimeste ees.

Käisin mõni aeg tagasi ühte loengut kuulamas, mida pidas üks tark mees (vähemalt tal on targa inimese kuulsus) ja loeng ei tulnud just päris nii välja nagu publik ootas. Aga loengupidajat see ei häirinud. Mõtlesin, et huvitav, kas ta on nii enesekindel, et tal on ükskõik, mida publik temast arvab? Ja kas selline enesekindlus on midagi meeldivat? Tead, mida teed, mis väärt oled jne. Arusaamine kohustustest enda ja teiste ees seostubki mul enesekindlusega. Kuidas aru saada, et mingid kohustused on tegelikult illusoorseid, lihtsalt ootused, millele ei pea vastama, järgi andma.

Piir ülbuse ja suveräänsuse vahel on ikka väga habras ja vahel tundub, et see sõltub lihtsalt sellest, kas inimene on sulle sümpaatne või ei ole. Ülbust ma ei salli üldse, aga vaatan imetledes neid inimesi, kes ajavad mingit oma asja teiste arvamusel hoolimata.

Just! Ja ongi täiesti imetlusväärseid inimesi! Aga siis mõtled, et mis selle hoolimatuse tegelik hind on. Ülbuse ja suveräänsuse piir on ajas ka veel muutuv. Inimeseti nagunii.

Jah. Üle kõige tahaks iseendas mingid asjad ära tunda ja iseenda suhtes vastutust kanda. Teha seda, mis endale kõige õigem tundub. Aga kui pind on habras, siis kipuvad igasugused välised asjad omatahtsi seda lõhkuma ja ei saagi enam aru. Professorina niisama ettevalmistamata auditooriumi ette minna ja mingit lollust rääkida ei ole väärtus, aga kui sa tead, miks ja milleks sa midagi räägid, siis sind ei huvita, et pool publikust peab seda kohatuks.

Aga kui palju kirjutamine on sinu jaoks vastuste otsimine ja kui palju on ta nende vastuste puudumise tunde kirjeldamine?

Tead, mul on vist nii, et osade asjade mõtlemiseks pean neid üles kirjutama. Mitte,

et ma mõtlen midagi välja ja siis kirjutatan üles, vaid et ma mõtlen kirjutamise käigus. Sellepärast ilmselt paljud kirjutused jäävad aja või tahte puudumisel lihtsalt sellesama vastuste puudumise tunde kirjeldamiseks, mis on tegelikult esimene samm selleks, et jõuda vastuste otsimiseni.

Pigem arvan küll, et ikkagi vastuste otsimine. Parimatel juhtudel jõuab asi lausa selleni, et paberi peal tean täpselt, kuidas kõik olema peaks, samas teades, et päriselt need asjad mingisuguste teiste asjaolude kuhjumisel ei toimi. Pidevalt niimoodi kirjutades hakkab mõtlemine samamoodi toimima. Vahel ilmselt on nii, et miski väljendub ainult kirjeldusena, aga selle käigus ma ise püüan pidevalt süstematiseerida, kategoriseerida ja mingisuguseid lahendeid tuletada. Lugeja või kuulaja jaoks on see lihtsalt kirjeldus, aga mu enda mõttes on samal ajal see veel ka otsimine, mida ma lihtsalt üles ei kirjuta või kuuldavalt ei ütle.

Mõned asjad jäävad juba kas või sellepärast kirja panemata, et otsi palju tahad, õiget sõnastust ikka ei leia. Ja korraga vaatad teksti teise pilguga ja näed, et tegelikult see toimib ju nii ka, las ta siis olla selline kirjeldus.

Jah, nii ongi. Enda jaoks jäävad tekstid peaaegu alati lõpetamata, kuidagi fragmentaarseks ülesmärkimiseks, et "kunagi mõtlen selle mõtte lõpuni", aga lugeja võtab ta juba peaaegu alati lõplikuna. Protsessitööd ju teistele ei saa näidata, või kui näitadki, siis nad otsivad sellest juba tulemust.

Aeg-ajalt, kui ma olen eriti vastu seina selle oma kirjutamisdilemmaga, tuleb mulle meelde küll, miks peab kirjutama – just selleks, et enda jaoks asju selgeks mõelda. Mitte avaldamise, tuntuse või honoraride ja preemiate jaoks (oh kuidas ma loodan, et ma neist kunagi sõltuvaks ei muutu!), vaid

iseenda jaoks. Aga siis tundub see mõnikord jälle nii vähetähtis argument.

Tegelikult ma ei teagi, et kui ainult iseenda jaoks, siis milleks avaldada. Päris iseenda jaoks kirjutamisega ma ei tule toime. Mingisugust kontakti teiste inimestega on vaja. See on vist seesama, et kui sa mõtled kodus enda jaoks, ütleme, ühe asja lõpuni selgeks, siis see laguneb kohe koost, kui sa hakkad selle üle kellegagi arutlema. Üksi ei mõtle midagi lõpuni, sest vaatepunkte on võrratult vähem kui dialoogis.

Avaldamine ongi kontaktilootus. Kellelgi on sel teemal sulle midagi konstruktivset öelda. Kaks monoloogi kohtuvad ja täiendavad teineteist, jõuavad selgusele lähemale. Avaldamine ei ole ju see, et "tahaks oma nime trükituna näha ja oh küll mul on nüüd uhke tunne".

Kas "Äramõtte" ilmumine on kontaktilootuse osas end õigustanud?

Raske öelda, mingil määral küll. Teisest küljest jälle segas mingeid muid kontakte või ma sattusin ise segadusse sellest äkilisest kaasnevast vastukajast ja muutusin inimeste suhtes pisut vältivaks. Seda ei osanud ette näha. Aga mõnikord tulid täiesti võõrad inimesed minu juurde ja ütlesid, et neile meeldib, siis oli selline tänuga segatud õudustunne, et muidugi mul on hea meel, kui nii öeldakse, aga pisut hirmus on igal ajahetkel olla potentsiaalselt äratuntav. Teisest küljest on pooltuttavatel inimestel minuga nüüd palju lihtsam vestlust alustada. Nagu hiljutisel teatripeol. Kaua sa ikka küsid, et "mis sa pärast kooli teha mõtled?", nüüd võib öelda, et "palju õnne, ma pole veel lugenud, aga ma kindlasti kunagi loen!"

Mis on aga see asi kirjutamise juures, mis sa tahaksid, et oleks olemas ka kümne aasta pärast?

See häbiga segatud vaba tunne, kui tabad ära mingi just sellele hetkele omase täpse süntaksi või sõnastuse. Subjektiivselt. See, kuidas pärast mõnd lehekülge lahtikirjutamist hakkavad sõnad sind ennast modelleerima, jõuvahekorrad muutuvad. Aga ka see, et ma kirjutaksin ainult oma sisemise sunni, mitte väljastpoolt pealepandud kohustuste pärast; see, et ma suudaksin kirjutamisest teha töö ja seda samas nautida; teha seda sada protsenti ja täie kohaloluga.

Kirjutamine ei toimu kunagi vaakumis. Kui peaksid "Äramõtte" kõrvale panema teisi raamatuid, tekste, mis selle kogu luuletuste jaoks on tähenduslikud, siis millised need oleksid?

Mõned teatritekstdid kindlasti: Ivan Võrõpajevi "Hapnik", mis paar aastat tagasi Linnateatris festivalil etendus; katkendeid kooli jaoks loetud näidendite hulgast ja valikust; üldse on need tekstid, millega koolis tegeletud, teatud perioodide võtmetekstdid, olgu siis luuletused, artiklid vms. Rooste, Alliksaar, Viiding, Unt, Jandl...

Puhtaid tekste on üldse vähe, elu on praegu selline. Nii näiteks Jim Ashilevi "Portselansuits", kõigepealt tekstina, aga siis juba Lauri Lagle lavastusena, ning see muundumisprotsess ja kõik, mis sinna vahele jääb.

Võib vast öelda, et nooremate autorite puhul on muusika olulisem taustsüsteem kui kirjandustekstdid (samas – on ka erandeid).

Selles mõttes küll, et muusika on palju kõikehõlmavamaks saanud. Hitid pole enam hitid ja kõikidel on mingi oma subkultuur, ka siis, kui nad subkultuure eitavad. Võrreldes varasemaga on end palju lihtsam läbi muusika määratleda.

Ei tea, kas see on märk sellest, et luules minnakse tagasi juurte juurde, sinna, kus tekst polnud veel muusikast lahku astunud? See oleks päris tore mõte. Korraks laguneb maailmaajaloos kõik laiali – nagu filosoofia oli kunagi kõikide teadustekogum, ja siis muutus mingiks eraldiseisvaks aruteluks - ja mõne aja möödudes liitub jälle moodustamaks üht terviklikku maailmakogemust.

Teisest küljest on veider, et luulet inspireerib, aga samas on luule varasemaga võrreldes veel vabavärsilisem või arütmilisem, seega ebanusikaalsem.

Kui palju sa ise just muusikast inspiratsiooni leiad?

Olen leidnud küll. Teisi luuletusi lugedes tekib hõlpsamini tunne, et "see on juba ju kirjutatud, mis ma sellest enam", isegi kui see pole väga lähedane. Muusikast on aga selles mõttes kergem inspiratsiooni leida, et rohkem on märgisüsteemidevahelise tõlkimise tunne.

Näiteks mõned fraasid lauludest on hirmsasti kummitama jäänud ja olen mõelnud neid tekstides kuidagi selgemalt välja joonistada, kui nad laulusõnades on. Nii et mõnikord nad kaugenevadki väga. Ja siis puht muusikalised elemendid nagu tämber ja intervallid, mis tekitavad mingi atmosfääri, mis ju omakorda on ka ülekantav.

Lõpuks taandub kõik kujutluspildile, mis erinevatel ajenditel tekib, areneb, muundub.

Kelle muusikaga sinu tekstid kokku kõlavad? Kui valiksid oma luuletustele soundträkki, siis milline muusika seal oleks?

Raske öelda, kas sellist ühtset fooni leiakski. Pisut Radioheadi, varajane Suede ja Xiu Xiu, Bright Eyes... Gravenhurst, the White Birch oma flegmas morbuses ehk... Helitaust

oleks midagi säherdust, mis kodus olles pidevalt ümbritseb – kaugete maanteede pidev katkematu müra, öised rongid, veetorude undamine, vahel laevade signaalid ja kopterimüra, mõnikord sõiduteel palli mängivad lapsed, imelik vaikus. Ja sellele projitseeruks peale kilde kõige erinevama muusikast, mis kusagilt kogunenud või tähenduse saanud, koolis või sõpradega. Nt Jaga Jazzist, Leningrad, Florence Foster Jenkins ja mis veel.

Öeldakse seda, et kirjanikud alati kirjutavad ühte ja sama lugu, ükskõik siis kas nad avaldavad ühe või 20 raamatut. Sul on üks raamat ilmunud. Kui sa nüüd edasi kirjutad, kas tunned, et jätkad tegelikult selle sama raamatuga? Või on raamatu ilmumisel ikka selline efekt ka, et viiuhh, sellega nüüd korras, saab edasi liikuda ja hoopis teisi asju teha.

Ma arvan, et mul vist natuke see ongi, et ma lõpetasin liiga järsult ühe asja ära ja nüüd ei saa päris samast kohast enam jätkata, aga muud veel ka ei ole. Ühes arvustuses märgiti mingit emolikku morbiidsust, süngemeelsust ja kõike seda. Sellega ma enam kindlasti ei identifitseeruks, sel teemal oli õige aeg kaante vahele sulguda ja ma olen alles hiljuti aru saanud, et raamat ei esinda kunagi päriselt seda, mida ta väidab, vaid pigem konstateerib, et see on olnud. Tähendab, mina ei ole enam see, millena ma paistan sellest raamatust. Ju.

Aga mingid asjad jäid vist tõesti pooleli ja mul ei ole veel asemele tekkinud uut materjali, millega tahaks tegeleda. Teemad on ilmselt ikka paljus needsamad, aga nüansid, rakursid või vaatepunktid on teised. Ma arvan, et vabanetakse vaatepunktidest, aga mitte lugudest.

Ja joonistada ma ei suuda enam üldse pärast seda raamatut. Mõni päev tagasi vaatasin raamatupoes igasuguseid erinevaid

värvi- ja grafiitpliiatseid ja tundsin sügavat kahetsust, et enam ei suuda. Aga see kõik vist tuleb alles. Ma mõtlen, et mingi aeg peab ju jääma ka kogumiseks ja jälgimiseks ja mõtisklusteks.

Kindlasti. Muidu oleksid nagu koopiamašin, ei jõua uusi lehti vahele panna, toodad automaatse järjekindlusega ühte ja sama.

Jah, see on jälle üks neist kohtadest, kus tuleb iseendaga täitsa aus olla ja teha vastavalt oma äranägemisele. Eirata igasuguseid selliseid väliseid signaale, et "kui sa kohe ei tee, siis sa ei tee kunagi" ja et "aeg hakkab otsa saama". Aega on.

Järeldused:

Näitlejatelt peaaegu alati küsitakse, milline oleks nende unistuste roll ja siis nad ütlevad, et tahaks kindlasti Hamletit või Raskolnikovi või keda iganes mängida. Mis on kirjanike intervjuudes selleks küsimuseks, mis igas korralikus intervjuus peab olema?

Kirjanikelt küsitakse alati, et "millest siis järgmine raamat räägib?". Võib muidugi ka küsida, et "millisele näitlejale sa järgmise unelmate rolli kavandad" või "kas järgmise raamatu kirjutad mina- või sina- või temavormis". Kirjanikke on vist raskem intervjuuerida, ei saa näiteks küsida, et "mis on sinu viis ilunippi?" ja "kuidas sa vormis püsid?" ja "kuidas sujub töö hr selle-ja-selle kaasnäitlejaga? kas teil on afäär?".

Mis on sinu viis ilunippi?

Olgu, see on raske küsimus.

On veel sellised olulised küsimused nagu "miks te kirjutate" ja "mida te tahaksite oma lugejatele öelda".

Õige jah. Aga mis küsimused sind enamasti kõige rohkem huvitavad, kui sa intervjuusid loed?

Viis ilunippi.

Mind ka.

* * *

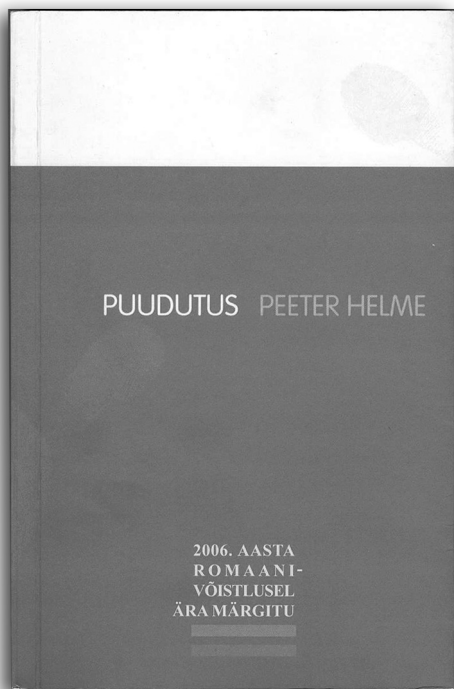
Lõputiitrid:

küsis Kairi Kruus

vastas Maria Lee

Härrasmees sõbraga homobaaris

/ Johanna Ross

Peeter Helme
„Puudutus“
Verb, 2007

Peeter Helme esimest romaani „Puudutus“ iseloomustab esmajoones vanaaegne koetis. Juba esimestel lehekülgedel, edasi veelgi enam õhkub teosest vasikanahka kõiteid täis raamatukogude hõngu ja kusagilt kohe nurga tagant kuulub ülemteenri teenistusvalmeid samme. Selline stiil on kahtlemata valitud teadlikult. Tahtmata otsustada *ad hominem*, tuleb siiski märkida, et see on peaaegu liigagi heas kooskõlas Helme reputatsiooniga: ta on tuntud kui vana Euroopa ideaale pühitseva võrguväljaande Kriteerium eestvedaja ja konservatiivsest revolutsioonist huvituja (vt

näiteks Andres Langemets, Sirp 14.12.2007). Autor oleks nagu otsustanud juba kaua mõtteis loksunu viimaks valada ilukirjanduslikku vormi – ehk jõuab nii maailmale paremini kohale.

Suure panuse vanaaegsuse-muljesse annab raamatu struktuur, st lähtesituatsioon, kuna sžžest eriti rääkida ei saa. Kogu teost kannab ammune vormivõte: olulisimaid mõtteid ei väljenda mitte minategelane, vaid tema sõber. Jutustaja, üksiklasest tudeng, kohtab sõpra Leod kohe esimeses peatükis klassikalisel moel, nimelt võõral peol (võõras linnas, võõras riigis), kuhu ta on sattunud pooljuhuslikult ega tunne õieti kedagi. Formaadile igiomaselt peegeldavad nende edasised vestlused arvatavasti autori sisedialoogi, domineerima kipub aga Leo ja nõrgemaks pooleks jääb minategelane, kes väljendab pigem „tavalisi“, ühiskondlikult aktsepteeritud ideid. Tema rolliks on haaratult kuulata, lasta endale elu õpetada – ja mõnikord end haneks tõmmata. Kuigi Leod alati tõsiselt ei võeta, on tema repliigid kahtlemata põnevamad. Sestap suhtubki jutustaja temasse kui mentorisse: ta vaatab sõbrale alt üles, on võimeline tema elukombeid, harjumusi ja väikesi veidrusi lehekülgedele kaupa andunult kirjeldama ning tunnistab häbenemisi, et tunneb sõbra suhtes isegi teatavat omanikuiha ja armukadedust.

Kahe noormehe sõpruses võibki näha vihjet homoseksuaalsuse temaatikale. Seda aspekti võimendab teose naisekäsitus. Nimeks on naistegelastele pandud omavahel kergesti vahetatavad või segaminaetavad Anna, Anja, Ano, Ante, Anne. Peategelane tõdeb, et vürtsikad suhted naistega tal puuduvad. Teose lõpupoole muutuvad tema romantilised püüdlused küll intensiivsemaks, kuid ainult selleks, et viimaks päris hääbuda. Ajuti kostab naiste aadressil päris mürgiseid märkusi,

näiteks kuulutatakse vastukarva seisukohad *naissotsioloogiaprofessorite kibestunud mõtteteradeks* (lk 109). Ei naistepõlgus ega homoteema pole siiski olulised, need on pigem väikeseks maitselisandiks, ja võimalik, et päris ilma sellise maitselisandita ei saagi kirjeldada taas midagi väga ja väga klassikalist: meestevahelist sõprust selle üllaimas ja kauneimas mõttes. Igatahes lihalik armastus ükskõik kas sama- või erisoolise vastu ei saa, ei tohi ähmastada romaani kandvat intellektuaalset liini.

Vaimsus, mida see intellektuaalne liin Leo isiku kaudu edasi annab, on muidugi minevikku pööratud. Ta tunneb huvi peamiselt religiooni ja teoloogia, aga ka päris keskajale viitavate distsipliinide vastu nagu alkeemia jne. Just tema kambrist hoovabki vasikanahksete köidete lõhna ja kostab sosinaid, mis kõlavad kokku konservatiivse revolutsiooni ideega: „sidususe, ühtsuse ja terviklikkuse otsimine individualismi ja lõhestatuse asemele“ (Hugo von Hofmannsthal). Ta kogub ja loeb keskmisest enam raamatuid ning peab seda enese juures oluliseks. Ajaloost lummatuna mõistab ta hukka killustunud tänapäeva, mil ei saavat enam rääkida suurtest mõtetest. Ta põlastab praeguses piiranguteta maailmas laisaks ja mugavaks muutunud inimesi. Ta kahjatseb ratsionaliseerimist ja müstika kadu. Tema käekõrval satub peategelane ka kirikusse eksootilisena mõjuvat jumalateenistust jälgima.

Sellega justkui vastukäivalt on Leo sõbra-arhetüübi teine aspekt tegelaskuju pahelisus. Kuigi Leo vaated on nii-öelda konservatiivsed, ei saa seda kuidagi öelda tema elustiili kohta. Ta tegutseb peamiselt öösi, joob ohtralt, flirdib kõiksugu normist kõrvalekalletega; tema käitumine on sageli ettearvamatu. Kõige krooniks nimetab ta oma kodukohana Styxi, allilma piiritlevat jõge. Otsekui Mephistopheles Fausti juhatab ta elus pisut pettunud peategelast võõras linnas põnevamatesse paikadesse, elu kobrutavatesse koondumispunktidesse. Leo Saatanaks lugemine võib tema teoloogiliste huvide taustal kõlada võõrastavalt, ent sedasorti Saatanal on ju alati Jumalaga õige lähedane suhe olnud. Teksti garneerivad ka minategelase enese mõttekeerutused sellest, kes see Leo sihuke üldse on, kust ta tuleb, mida ta tahab ja

kas tasub teda kuulata – aga õigupoolest on aru saada, et ammendavat vastust pole loota. Raamatu lõpetuseks põgeneb minategelane üpris ootamatult, tundes tarvidust naasta kodumaale. Ta ei põhjenda niisugust otsust kuigi artikuleeritult. Selles on teatavat läbikukkumist – inimsuhetes, vaimsetes otsingutes, välismaa-elus üldse. Nii Leo kui teisedki tuttavad on temas pettunud ja peavad teda reeturiks, vähemalt kardab ja oletab minategelane ise nõnda. Midagi on katki jäänud, leidmata lõpplahendust. Teiselt poolt ei kõhkle ta minnes hetkegi ja lohutab end umbes nõnda, nagu olnuks tegu teatava eluetapiga, mis oli küll tarvilik, ent nüüd lõppenud. Käinud Leo käekõrval läbi mingi intellektuaalse raja või vähemasti tükikese sellest, tõdeb ta – muidugi Leo sõnadega – et viimase abil on ta nüüd saanud *selleks, kes ta on oma olemuselt* (lk 174). Kui taas mõelda Leo pahelise poole peale, võib kojusõidus näha ka mõnetist pääsemist, Mephistophelese haardest pagemist, iseenda juurde tagasipöördumist.

Vaevalt on niisugune skemaatilisele liistule tõmbamine Helme raamatu puhul pealesunnitud või lausa vale, kuivõrd tegu on peaaesjalikult ideeromaaniga. Küll võiks see olla triviaalne, kui seda ei võimendaks raamatu teised aspektid, peaaesjalikult kujutatud keskkond. See on suuresti ebamäärane, õhuline või eeterlikki. Näiteks ei täpsustata tekstis eneses tegevuspaika, saame lihtsalt teada, et tegu on mingisuguse väljamaa linnaga, kus voolavad jõed. Vihje annab küll teksti moto, mis kujutab endast Theodor Fontane tõdemust, et jumala ees olla kõik inimesed berlinlased. Kultuuriruumi ebakonkreetsus leiab suuresti väljendust Leo kaudu, kes näiteks üheksandas peatükis kohtub jutustajaga C-A-F- silti kandvas kohvikus ning tervitab teda prantsuse keeles, endal seljas T-särk kirjaga „I NY“. Üldiselt on keeleteema aga lausa rõhutatult käsitlemata jäetud. Võõras linnas üksildast elu elaval kirjanduslike ambitsioonidega minategelasel ei teki keelega seoses mingeid mõtteid ega muresid: ei puudutata küsimust, kas ta suhtleb teiste tegelastega ühes ja teeb kirjanduslikke katsetusi teises, emakeeles või mitte; ka süvafilosoofilisi teemasid käsitledes ei koge ta keeleprobleeme. Inimeste kõigjale sobivad nimed ei lase samuti keeleruumi kohta konkreetset järeldust teha. Kahtlemata on selline

ebamääratsemine suuresti teadlik ja raamatuga olemuslikus kooskõlas. Meetodina võiks sellele anda näiteks antirealism nime. Kohati ületab see kumuleerudes mingisuguse läve ja muutub paraku pelgaks ebausutavuseks, ent ehk on tegu tehnika lihvimise küsimusega.

Intellektuaalsete arutluste teemaks valitud problemaatika on iseenesest paeluv, isegi päevakajaline (kuigi see sõna raamatu vaimsusega kokku ei passi). Praegu sobib vist tõesti kuidagi eriti hästi suurte mõtete kriisist rääkida. Sama, mida ütleb Langemets Helme toimetatava võrguajakirja ja selle parimatest paladest moodustatud kogumiku kohta, võib öelda „Puudutuse” kohta: *meid juhitakse peavoolu diskodelt eemale ja näidatakse, et maailmas mõeldakse ka teistmoodi ja teistelt alustelt, kui oleme oma igapäeva postmodernistlikus kudrutamises harjunud.* Samas pole selge, kui suured on teose filosoofilised pretensioonid. Võiks ju arvata, et teatav filosoofiline taotlus autoril on, kuna valitud on just seesugune dialektiline vorm. Sellisena jääb ideeline pool nõrgaks. Kuivõrd suurte ideede kriisi temaatika on päevakajaline, on sellest juba saanud laiatarbemõtiskelu, mis on seni veel lõpule viimata. Mingit uut ja põnevat lahendust ei paku ka Helme. Ent vaevalt ta nii suurt ambitsiooni tõsimeeli hellitabki, seda enam, et romaani käik osutab vastupidisele. Mõtisklenud ehk lihtsalt mõtisklemise soovi ja vajaduse pärast, katkestab peategelane selle tegevuse meelega järsult ja poole pealt.

Alternatiivi „postmodernistlikule kudrutamisele” ei paku Helme mitte üksnes ideetasandil. Klassikalise teose mudeli ülekanne tänapäeva on praktilise poole pealt õnnestunud hämmastava nõtkusega. Sellise raamatu tegelasteks sobivad enam või vähem jõudeelu elavad inimesed – kuidas muidu oleks neil aega ja võimalust täita oma päevad paineliste mõtiskluste ja ööd pikantsete seiklustega. Nii selgubki, et tänapäeva aristokraat, kes seda endale lubada saab, on üliõpilane. Helme loodud peategelane on lisaks esteet – samuti joon, mis passib hästi nii väarikale aristokraadile kui omaette hoidvale noorintellektuaalile. Vajaliku keskkonnast võõrandumise jaoks eriti soodsas positsioonis on välistudeng, keda võõra linna üksindus

metafüüsilistesse mõtetesse tõukab. Pigem ideoloogilist kui sunnitud toiduaskeesi tähistavad kuivanud leivakannika asemel muidugi purgisupp ja kiirnuudlid. Kohtumine salapärase tundmatuga leiab aset harilikul korterilabrakal, kuhu on kogunenud igasuguseid karvaseid ja sulelisi. Euroopa traditsioonis kesksel kohal olevat hullumeelse nõiasabati või maskiballi motiivi markerib öine jooming homobaaris Roosi Nimi, mille külastajate hulka kuuluvad *võrksärkides muskilised kiilaspead, kahemeetrised sätendavates ballikleitides ja puuderparukates transvestiidid, kõhetud argliku olekuga noormehed, tavalise välimuse, kuid luurava silmavaatega keskealised ülikonnakandjad* (lk 52). Seal viiakse meid peavoolu diskodelt eemale sõna otseses mõttes. Ning lõppeks passivad Leo pahelised eluviisid ühtmoodi nii blaseerunud minevikudekadendile kui suvalisele „hukkaläinud tänapäeva noorele”.

Sealjuures seisneb Helme raamatu ilu milleski muus kui pelgalt nõtkes, aga üsna lihtsakoelise ülekande sooritamises. Vanu situatsioonimudeleid, tegelaskujusid, süžeid kasutatakse kõikvõimalikes kunstiteostes ohtralt. Keskmisest sellesarnasest teosest on Helme raamat iseseisvam ja fantaasierikkam. Selle põhjuseks on omamoodi üllatavalt see, et ta ei ole laenanud mitte üksnes sisu, vaid ka vormi ja maitset. Intertekstuaalsuse ja ülekannete virvarris oleme harjunud, et meie ajast kõnelevas raamatus võib keegi kehastada kedagi mõnest ammutuntud loost. Lisaks skeemile on siin raamatus aga meie aega imporditud ka vaimus: pealiskaudsusest hoidumine, teatav arhailine diskreetsus, niihästi sündmuste kui mõtete rahulik, mõõdetud kulg. Selle tooni annab raamatule juba minajutustaja ise, mitte enam Leo. See vastandub meeldivalt ajakirjanduslikkuse ja kärelda argisuse esiletõusuga, mis viimase aja eesti kirjanduses peajooneks näib olevat. Niisuguse vaimsusega kaasneb paratamatult muidki pudemeid, nagu näiteks kerge üleolek või vähemasti jahedus naiste suhtes; kerge, kuid selgesti tuntav snobismimaik; häbelik-saamatu eluvõõrus. Ent oma hapras harulduses ei ärrita selline šovinistlik härrasmehelikkus kuigivõrd, vaid muudab pildi üksnes ehedamaks. Ükskõik, kas mõte päris kohale jõuabki – ilus vaadata igatahes.

SMELLS LIKE TEEN SPIRIT?

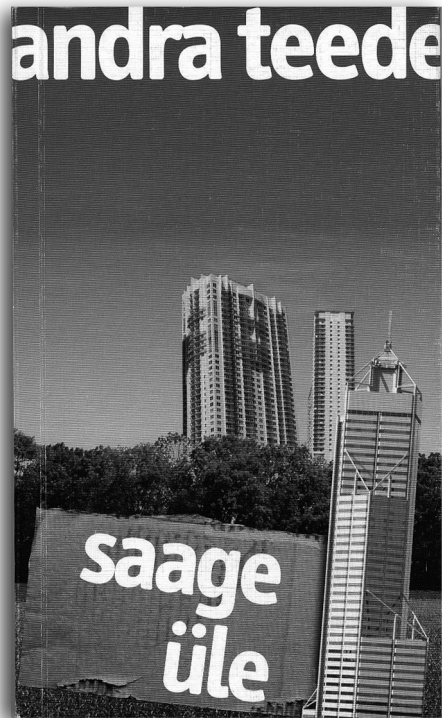
/ Karin Kiisk

„Saage üle“, „Andra Teede on kahtlemata talent“ – esimest ütleb Andra Teede luulekogu esikaas ja teise teatega algab tagakaas. Intrigeeriv, mis?

Milline on siis see noor paljulubav luule? Teede luuletused tekivad (Tal)linnas ja ammutavad oma ainese seal elava noore igapäevaelust. See on linlik igapäevapoeesia. Isegi luulekogu kujundust võiks iseloomustada kui „pildikesi argipäevast“, mida katkestavad luulekogu osadeks jagavad teated „HUNNIKUD ILASEID KUJUNDEID“, „VOODI PEALE VAIKIMA“, „MÕTLED SEKSILE MIDA EI OLNUD“, „KÕIK BUSSID ON KUSKILE LÄINUD“. Kujundus on siiski kuidagi natuke paigast, luuletused moodustavad parema terviku.

Teede luule on üldjuhul pealkirjatu, suurte algustähtedeta, riimideta, kirjavahemärkideta. Kirjavahemärkide puudumine teeb vahel lugemise keerukamaks, luuletuse rütmi ei markeerita komade, punktide jms abil silmnähtavaks, lugeja peab veidi enam ehk süvenema, end luuletusega kaasa lugema, tabamaks luuletuse rütmi.

Vahel jääb küll mulje, et suuremat rütmi mõnes lühemas luuletuses ei olegi, pigem on need ütlemistega sarnanevad kirjanekud, meenutades otse elust kuuldud lausekatkeid, mis kontekstist väljarebimise tagajärjel kõlavad ehk sügavmõttelisemalt, naljakamalt kui kontekstis endas. Samas ei tundu „Saage üle“ lühemad luuletused just kuigi säravad. Lühivormi tõttu meenub jaapani haikude sõnanappus, kus vähesed silbid moodustavad harmoonilise kompositsiooni, tekitavad tabava meeleolu ja annavad edasi ka sügavat sisu. Teede lühikesed luuletused mõjuvad häirivalt ehk seetõttu, et jääb mulje, nagu püütaks väheste ridadega edasi anda rohkem kui tegelikult edasi anda oleks. *kaarli kiriku kõrval / sadas tühjast pilvisest taevast / keset kottvalget*

Andra Teede
„Saage üle“
Tänapäev, 2007

argipäeva / räpasele asfaldile peotäis valgeid sulgi // tähendusi on miljoneid (lk 9). Pigem oleks soov need miljon tähendust sinna ise taha mõelda, kui tahtmist on, ja kui ei ole, siis mitte mõelda. Sellised eenduvad viimased laused kipuvad oma pealetükkiva sügavmõttelisusega rikkuma eelnevate ridade poolt saavutatud mõju.

Nii mõnedki Teede luuletused lõpevad sellise eelpoolmainitud viimase lausega. Olles lugenud järjest mitut samasuguse ülesehitusega luuletust, tekib korraga mulje, et see tühirida + viimane lause tähistavad PUNKTI Teede luuletuste lõpus. *vasak käsi / on paremast pikem*

/ öösiiti parem kasvab / salaja hääletult / vasak ei tea sellest midagi / enda arvates juhib ta jõudsalt jooksu // ja minult ei küsi keegi luba (lk 20).

Kui punkt tähemärgina on iseenesest enamasti luuletuse kui terviku suhtes neutraalne (lugejat ei häiri üks väike punkt lause lõpus), siis selline lõplik, põhjanev punktlause lõhub kahjuks tihti luuletuse loodud meeleolu, mõjudes häirivalt.

Samas on ka selliseid lõpulauseid, mis kõlavad luuletuse eelnevate lausetega sujuvalt kokku ja mille puhul on tunne, et just seda lauset on sinna vaja, et kõik oleks olemas ja paigas. *helevalge vesi puude vahel / võimukas õhtu on tuul // sasib juukseid ja / jala all väikesed villid // maailm saab sündinuks / silmad on sügavad // suured ja selged ja hallid (lk 58).*

Teede kirjutab oma tunnetest, mõtetest ja kõrvaltvaatamistest. Linn on kõige esile tõukimata selle taustaks, linna kohalolu on aimatav juba meeleoludes. Tänavad, hommikune kohv, ühistransport, hulkuv koer, iseeneses olemine, inimesed, igatsus armastuse järele, ebakindlus, trots, huumor, vihm, kerge paranoilisus (*kaamerad ma kardan / et igal pool on kaamerad (lk 90)*) ning ka viited Eesti kirjandusmaastikule (*loe nagu asko künnap (lk 7)* või *oo kirjanik / suur homo scribens (lk 60)*), kuhu Teedegi sattunud on. Viis, kuidas ta kõike seda edasi annab, on lihtne, tabav, ironiline, usutav (ehk just seetõttu on need juba mainitud, kohati esinevad segavad lõpulaused nii häirivad, et nad lõhuvad oma pretensioonikuses muidu igati hea teksti).

Ühe Teede luulekogu läbiva põhilise teemana jääb silma armastus – selle otsimine või olemasolu või kaotus. Vahel jääb mulje, et armastus on Teedel häbelik tunne, mis püüab oma õrnusi rabedate rämedate lausete taha peita: *ja ma tahaks olla haavaleht / hoovis su maja taga / siis võiksin häbenemata väriseda / iga kord mil sa must möödud // või mõni*

muu jätkus / hunnikud ilaseid kujundeid (lk 8).

Tuleb aga tunnistada, et neil emotsionaalselt haavatavail õrnusehetkil pole ilmselt mingit tõenäolist ohtu kalduda läägesse õhkamisse, mille pärast piinlikkust tunda.

„Saage üle“ tugevamad ja ühtlasemad luuletused tunduvad olevat paigutunud pigem kahte viimasesse jaotusse. „MÕTLED SEKSILE MIDA EI OLNUD“ sisaldab üht kogu sāravaimat ja humoorikaimat luuletust „PIITER-VLADIVOSTOK“, kui-ma-ükskord-suureks-kasvan-stiilis eluplaani rekkajuhi lihtsast elust Venemaa avarustes. On ka pikk igatsevnukker „SFORZANDO“, mille meeleolu mähib märkamatult endasse, autoriga samas rütmis lugema.

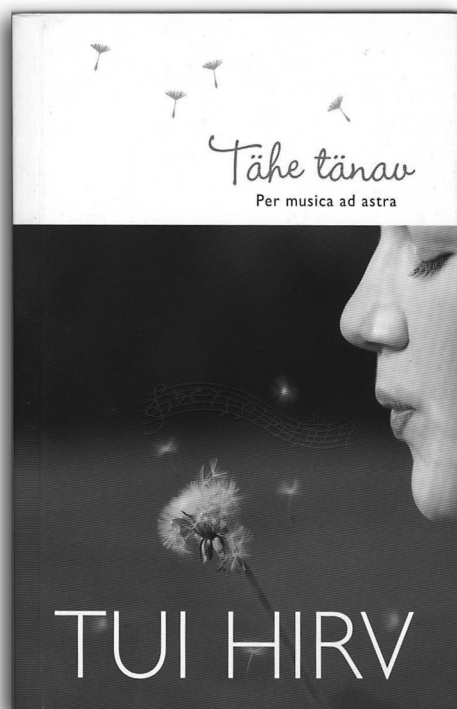
Teede luule mõjub ausalt ja haaravalt, nooruslikult värselt. Tema luuletustega on lihtne suhestuda, tabada nende meeleolu. Ainsad häirivad momendid ongi ilmselt sellised luuletused, mille lõpp mõjub liigselt pealetükkiva sügavmõttelisusena, mille puhul jääb küll kõhklus, kas see ongi täiesti ausalt nii mõeldud või on tegemist irooniaga (mis sellisel juhul luuletuse tervikmõjule mõeldes võiks parem olemata olla). Igatahes on tegemist noorusliku linnaluulega, mille autor on ka hilisteismelise east väljas, kuid siiski suhestub mingil moel sellele eale omase olemisega. Võimalik, et see mulje põhineb luuletusel „(kuula refrääni)“: *siin me oleme nüüd / enterteinijad / viimane klounikari (lk 77)*, mille ilmne viide Nirvanale omab siinkirjutaja jaoks tugevat nostalgilist seost just teismeliseeaga. Kogu üldmulje on ühtlane ja tugev, „Saage üle“ on tõesti noore paljulubava autori luulekogu.

Muretu piiga muusika teel

/ Brita Melts

Tui Hirve debüütromaani „Tähe tänav“, mida saadab kahtlase maiguga kuulsus, saades selleks tõukeid teatud laadi autoripoolsest julgustükist ehk „modellinduses“ käeproovimisest, on hõlpus paigutada triviaalkirjanduse ehk naistekate kategooriasse. Sest mis ta muud ikka on kui kirjeldus kauni peategelase meessuhetest – romaani tegevustik keerleb kolme rohkem või vähem inspireeriva armumise või kiindumise ümber. Kuid nii afääride (milles põhilisimaks siiski vaimsel tasandil läheduse otsimine) kui ka nende vahepaladena esitatud pildikeste funktsiooniks ei ole mitte punnitatult narratiivi pingestada, vaid pakkuda teist laadi impressioone, mille keskmes eriliselt armsa ja boheemliku õhustiku kujundajad (nt vana-vana raudpliit, omapärane tädi Sohvi, mälestused lapsepõlvest, Tähe tänav tikripõõsas vms). Üldiselt teevad peategelase naiivse võitu kiindumused küll pisut raskeks vaadelda teost ilma külge kleepuva „naistekate“ sildita, samas nentis autor isegi mullu oktoobris Tampere Majas teost esitledes, et eks tema romaan tibake naistekana välja kukkus. Tõsi, romaanist ei õhku mingit enneolematut jõudu või uudsust, selle sündmustik on tasane ja tavaline, kuid värskest annab peategelase isiksus ja – mis peamine –, kirglik pühendumus muusikale. Ses suhtes ei saa midagi olulist teosele ette heita – omas žanris (mis siiski pelk ajaviiteline naistekas pole!) on sel teosel sädet küll ning käesolevas arvustuses tahakski osutada tolele sädemele, mis küllaltki kergekaalulise sõžeega teosele tõsiseltvõetavust lisab.

Boheemlashingega noorkirjanik pakub pildikesi kunsti- või muusikailma intrigeeriva maiguga telgitagustest ning kitsamaid teekäänakuid lauljataris isiklikust elust, mille puhul võib vahest liigagi kergesti autobiograafilisust kahtlustada, sest on autor isegi tunnistanud,

Tui Hirv
„Tähe tänav“
Petrone Print, 2007

et kui ka sündmustik osutub väljamõelduks, on tegelased siiski elust enesest ning kõik nendega seonduvad reaktsioonid ja tunded autentsed. Esmase plusspoolusel võbeleva tähelepanekuna võibki teosest tabada kirjutatu ehedust, siirust. Ehk see on *puhas, riivamatu ausus* (lk 10), millega maalitakse visioon teistmoodi maailmast, sellisest, mis on vaid väheste haardeulatuses, kuna eeldab isikupärast tajumist. „Tähe tänav“ peategelasel, kammerkoori lauljal Heddal on eriline oskus teha oma elu rõõmsaks ja loomulikuks – kusjuures

iseenesest väga lihtsatele vahenditele ning hetkedele tuginedes (muusika ning loomelust, väärt sõprussidemed, hubane puulobudik Nõmmel, inspireerivad õpetajad jms). Ning seda vaatamata kõikidele naiivsetele vigadele või pidevale pingele mõistuspärase reaalsuse ja kunstilise tunnetuse vahel. Noor neiu õpib elust ning seisab julgelt silmitsi võimalike viltuvedamiste ning kiusatustega. Lõppeks on peategelasel aga tohutu kogemuste arsenal, millest ka siseilma rikkus ja huvitavus.

T.H. luulekogu „Õli lõuendil“ juures adusin, et isikupära varjab üldmulje eklektilisuse taha, proosas aga tuleb autori isik märksa mõjusamalt esile. Kui luules too õige pale välja ei tulnud – vahest oli see lüürika tõesti liiga kistud ja kirjutatud tähtjaks tellimuse peale –, siis romaan on hakanud loomulikumat teel kasvama. Fragmentaarsusest tingitud tervikmulje häiritust võib „Tähe tänavastki“ tabada, kuid – jah, siinkohal tahaks taaskord kangesti kasutada sõna impressioon – muljevrvenduste sõnastust on teostatud minu meelest üpris osavasti. Peamiselt võibki autori kaitseks mainida tema kirjutuslaadi poeetilisust ehk stiili akvarelsust (nagu on öelnud Sirje Olesk, *Looming* 3/2008). On ilmne, et autori ampluaaks on kõrgstiilne kaunis keel, samas ei puudu sellest vaimukuski ning lugeja võib kohtuda mitme tabava ütlusega: *Muusika sündi läbi elada nii lähedalt, et võid poognaga silma saada, on hoopis midagi muud* (lk 16), *Muusika hingab* (lk 16).

Raamatuesitlusel mainis autor, et tema ei tahagi kirjutada kellestki teisest peale iseenese, sest ei tea kedagi teist nii hästi ega saa kirjutada teistest maailmadest, neist, mida ei tunne. Antud juhul kannab toda kogetud ning läbitunnetatud maailma edastamist hea siirus ja südameikkus, lugemiskogemusse sugeneb aimatav soojus. Tegelasuku Hedda kõneleb sellest, millega T.H.-gi kokku on puutunud ning siinkohal võib täheldada, et dialoogis autori paar aastat tagasi ilmunud luulekoguga moodustub terviklikum lugu kui kummaski teoses eraldiseisvalt, sest isiklik lugu koorub lahti nii T.H. luules kui proosas, kuid eritasandiliste motiivide ning pildikeste põimudes on võimalik nii raamatu

„Õli lõuendil“ kui „Tähe tänav“ märgilisest hüplikkusest siledamalt üle minna.

Üldiselt on pildikeste vaheldumine arusaadavaks terviklikuks kulgemiseks seotud, üleminekud on lobedad ehk romaanioloviku hetked ning tegelase mälopildid vahelduvad nõtkes rütmis. Kuid paaril korral kasutatakse ka võttestikku, mis jätab kohmakalt naiivse mulje ning võib väikestviisi muigvele ajada. Nt protagonistil hüüatus *Kas te üldse teate tädi Luise?* (lk 13) heidab hetkeks loo üle pisut totra varjundi. Leidub muidugi teoseid, kus sarnane võte kehtib absoluutse veenvusega, kuid sellistel puhkudel saadab taolisi autori suhtlemisi lugejaga esmalt teistsugune kontekst ehk teose laad ning teisalt väljenduse sujuvam haakumine tolle jutustamislaadiga. Samas ei saa eitada, et on taolisest naiivselt otsekohelest ütlusest tulenev muiegi toredasti – nihkeliselt – kosutav.

Sarnaselt autori kirjutatuga, et *muusikaline elamus ei olevat tingitud mitte muusikast, vaid kontekstist* (lk 16), võib ka teose puhul nentida, et „Tähe tänav“ kirjanduslik või tekstiline elamus ei sõltugi niivõrd teksti kvaliteedist kui just kirjutatud sõnade tagant kumavast kontekstist – tunnetatavast boheemlusest, teksti põimitud kunstivisioonidest ning taustal helisevatest muusikarütmidest, väärikalt esile küündivast autori häälest ehk ilmekalt välja joonistuvast T.H. isiksusest. Nõnda ei olegi lõpuks kuigi kummaline asjaolu, et kui üldjuhul tahaks teoseid lugeda rohkem iseväärtusena ning konkreetse näo ja kujuga autorist lahusolevana, siis antud juhul kannab peamist kvaliteedinooti just autori isiksus. Praegusel juhul võib olla tänulik, et T.H. isikupära nõndaviisi tekstisiselt särab ning oma äärmiselt sümpaatse elutunnetusega teose tibikirjanduse kuhjast nähtavamale positsioonile nihutab.

Pooldamata naiivselt lihtsuses hõljuvaid ning pelgalt arututel intriigidel põhinevaid triviaalsusi, mõjub antud juhul tekstimaailmatagune autori hääle hurmavalt ning „Tähe tänav“ – mida ju siiski, nagu öeldud, kahtlase maiguga kuulsus saadab – suudab ikkagi erikummaliselt kõita. T.H. jutustab mingi iseäraliku maagilisusega

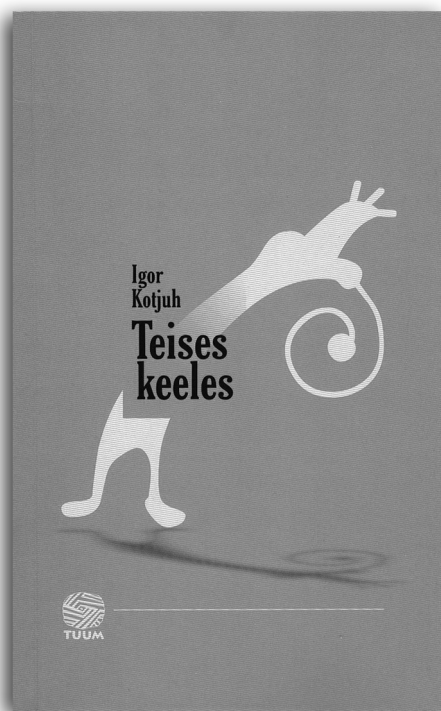
oma boheemlikust elust, armastusest ja kirest, eneseotsingutest ja pidevast maast lahti olekust. Heldinult on jälgitav peategelase rõõmsameelne õhin ning muretu vaimustus. Minategelane on kahtlemata sarmikas ja huvitav isiksus (*Olla instrument, olla muusik, olla solist, olla isiksus* (lk 17)) ning selle esitus ei ole vähem särav kui siis, kui T.H. laulab. Ilmselgelt ei paigutu kõnesolev teos noorkirjanduse püramiidi ülemistele astmetele, kuid mõnusa ajaviitena mängib teos oma võlu välja. „Tähe tänavat“ tasub lugeda üksnes seetõttugi, et tekstist kumab vastu niivõrd huvitava muusiku pale. Olgu selle süžeegea, kuidas on, ka hüplev stiil ning loogikavead võivad terasele pilgule ette jääda,

kuid teose atmosfäär on nii teistsugune, kaugel tavalisest eluolust, armas boheemlik maailm, mille toetuspinnaks lihtsad unistused, siiras rõõmsameelsus, argimurede eiramine. Hubane vanaaegne maailm, mis kaasajal pea silmapiirilt haihtunud, milles jagub killukest salapära igasse hetke, kus elu ongi helge ja ilus: *Kui koju jõudsin, heitsin tikripõõsa alla pikali, vahtisin sügavsinisesse taevasse ja mõtlesin: nüüd olen ma iseenese pärast* (lk 181).

Teises keeles, aga mitte teises meeles / Rasmus Miller

Igor Kotjuh
„Teises keeles“
Tuum, 2007

Pärast aprillisündmusi, mil väikesed Verhovenskid ja Stavroginid üritasid pronksrevolutsiooni sepiatada, on mult palju kordi küsitud, mille kuradi pärast läksin õppima vene keelt ja kirjandust. Kuigi ma pole kordagi pidanud kahetsema erialavalikut, rääkisin ühel David Vseiovi kammerlikul ajaloouurimise probleeme käsitletud loengul talle ettevaatlikult mind vaevavast probleemist ning Vseiov kui kahes kultuuriruumis orienteeruv inimene vastas mulle lihtsalt: „No saate ju aru, et maailmas on igasuguseid.“ Olen kindel, et samalaadset vastanuks ka Igor Kotjuh. Selliseks veendumuseks annab alust tema luulekogu „Teises keeles“.

Võib-olla oleksime Igor Kotjuhiga veel paljudest keeleprobleemidest rääkinud, sest luulekogu sissejuhatavas essees häämmastas mind kirjeldus teise keele kasutamise raskustest: *varsti tundsin musta masendust, kui nägin toimetaja parandatud käsikirja. Iga minu artikkel oli parandustest punane. Mõnikord käisin tööpäeva lõpus toimetusest läbi, et oma kirjaoskamatuse pärast vabandada. Mida ma küll ette ei võtnud, et kirjutada „puhtamalt“! Võrdlesin hoolikalt oma käsikirja ilmunud artikliga. Vaatasin käändelõppusid, sõnade järjekorda, püüdsin aru saada keeleloogikast* („Ühe eesti venelase lugu“, lk 11). Nimelt tabas mind peaaegu identne situatsioon, kui hakkasin „omaenese“ teises keeles ehk vene keeles kirjutama lõputööd.

See oli ka ainuke moment raamatus, mis pani mind mõtlema eesti venelaste ja eestlaste läbisaamisele. Sain aru, et tegelikult peitub lahendus integratsiooniprobleemile arusaamatuse (või kaose) likvideerimises, mille põhjustajaks on keelebarjäär. Ainuke põhjus, miks võiks Kotjuhi raamatut serveerida eestlaste ja venelaste vaheliste probleemide võtmes, oleks tema püüe kirjutada teises keeles või siis tõlkida oma tekste teise keelde. Siit on tuletatud ka luulekogu pealkiri, mis ei seleta lahti tekste kui tervikut, vaid loob hoopis kontrasti sisu ja pealkirja vahel. Luuletused on kirjutatud tavalise inimese poolt, kes vaatleb ümbritsevat keskkonda ja juurdleb intelligentselt nähtu üle, olenemata, kas ta on venelane, eestlane või mõnest muust rahvusest. Pealkiri ja ka sissejuhatav essee justkui rõhutaks, et tegemist võiks olla luulega, mis eranditult räägib keelebarjäärist ja sellele järgnevatest arusaamatustest või raskustest, kuid tegelikult peituvad tekstides hoopis nutikad probleemipüstitused, mis on olmelisemad ja käegakatsutavamad kui esjalgu võiks tunduda.

Teistpidi vaadatuna võiks öelda, et suurimaks väärtuseks antud teoses on kohalolu – luuletaja vaatepunkt ei asu teistest kõrgemal, luuletaja ei vastanda ennast teistele. Ta on sunnitud küsima kas just samu, aga võrreldava raskusega küsimusi nagu kõik teised tema ümber: *Miks me nii harva / Liigume üldiselt üksikule?* (lk 19). Luuletaja on sunnitud tegema ka raskeid valikuid

nagu igaüks meist: *Vaatad ja valid: / kahest kurjast – väiksema, / kahest tõest – parema, / sõbrannade seast – naise / sõprade seast – isa. / Kõige sagedamini aga resoneerid / kuskil vahepeal* (lk 20). Brodskit parafraseerides: „Ikkagi inimene annab ajale oma näo – nii teeb seda ka luuletaja koos teistega, sest temagi on inimene“. Niisuguseid muljeid tekitab juba raamatu kandvaima osa (ala)pealkiri „Aeg võtab inimese kuju“. Teiste sõnadega öeldes Kotjuh otsekui kohandaks karevaliku, metafüüsilisema „aja kuju“ oma luulele sobivamaks, lihtsamaks. Lisandub mingi eriline, praeguses hetkes viibimise aktsent. Inimlikku lihtsust võimendab ka läbiv väikelinna temaatika: *väikeses linnas on madalad majad, / seal on vähe elanikke ja vähe jumalaid. Seal / teavad kõik kõiki nägupidi, seal va- / litsust kõik sõimavad. Seal on paar pea- / tänavat kurbade laternasilmadega* („Olemine“, lk 22). Väikelinlikku inimkuju või igapäevanooti on edasi arendatud veel luuletustes „Klava“, „Retrosiilis“, „Nutab laps“, „Kõrvalt“.

Kotjuhi tekstid ei üllata kujundikasutusega. Nad ei peagi seda tegema, sest mõtlema paneb hoopis hästi lihtsalt, kuid samas väga selgelt sõnastatud tervik, mis rabab oma vahetu tõepärasusega. Tõepärasuse kirjeldamine on eriti hästi välja tulnud pikemates tekstides, sest neis rõhutatakse peaaegu alati aja mõõdanikust, mida võimendab veel süžee kiire voolavus („Olemine“, „Klava“, „Läbipaistev“).

Kõige teravamini avaldub võib-olla „viiuli keelel kõndimine“ luuletuses „Vastuvoolu“: *Aeg kaugeneb, oma teed pidi, / aga hommikul tormavad kooli lapsed, / ja vanemad siirduvad tööle. / Aeg läheb edasi? / Ei! Inimesed tõttavad itta, / aeg – vastupidi – vasakule* (lk 28).

Järgnevad tekstid räägivad kirjaniku keelelisest identiteedist ja enesemääratlusest. Edasi arendatud on ka eelnevalt mainitud raskete valikute temaatikat: *Arvata ennast eestlaste hulka – emakeel on vene keel. / Arvata ennast venelaste hulka – pole õige temperament. / Nimetada ennast eurooplaseks – valitud isikute privileeg. / Maailmakodanikuks – liiga abstraktne. / Tuleb olla lihtsalt inimene. / Kas seda mõistetakse?* („Enesemääratlemise katse“,

lk 30). Toimub pidev otsimine. Samasugused motiivid korduvad tsüklis „Teises keeles”: *On emakeel / ja teine keel. / Aga inimene / on sama* (lk 31), *On elu / ja on luule / lga luuletaja on inimene / Mitte vastupidi* (lk 32). Ka need tekstid sulanduvad oma „valgustusliku” taandatusega kenasti ühtsesse kompositsiooni teiste luuletustega. Ometi ei saa väita, et Kotjuh jääski vastamata küsimuste ja tegemata valikute rägastikku. Samm-sammult jõuab ta helge finaali: *Kujutlus maalib – aga käsi ei oska. / Viis keerleb – aga laulmine ei tule välja. / Olen justkui kaotsiläinud inimene. / Kui poleks luulet – oleksin ära / eksinud* (lk 44).

Luulekogu järgmised osad tervikuna nii eriomast nägu andvat sõnumit ei kanna kui „Inimene võtab aja kuju”. Ilmekaimaid üksiklahendusi pakub ehk raamatu eelviimane osa „Väljaspool konteksti”, sisaldades emotsionaalsemaid, isiklikke kogemusi lahkavaid luuletusi. Läbivaks teemaks on armastus, serveerituna ikka üleemeelikus vabavärsis või minimalistlikes fragmentides. Tabavaim mõttekäik avaldub luuletuses „Eelmäng suudlusele” (lk 58), mida võib pidada detailitaju poolest ka luulekogu üheks paremaks tekstiks – vähemalt pärast väikelinliku argielu sümpaatset analüüsi võib toimuda veel üllatav pööre: „*Eelmäng suudlusele on peen psühholoogia / ja ilmatu palju tähendusi. Kvaliteetne üleelamine. / See on klassikaline muusikateos, mis / hoiab pinges. Seda lõpuni mõistes / pole võimalik ellu jääda.*

Eelmäng suudlusele / on unistus. Seepärast ei vaata ma seda filmi kunagi (lk 58).

Luulekogu lõpeb reisikirjeldusliku tsükliga „Viikingi öhtusöök. Norra” (lk 75–85). Nendes tekstides säilitab autor küll oma hääle ja vormilise nõtkuse, kuid sisu ei hakka mängima ülejäänud luulekoguga.

Paljusi on Igor Kotjuhi tekstid kvaliteetlugemine. Nad kannavad endas inimlikku, lihtsat, huvitava aktsendiga sotsiaalset sõnumit. Nauditavaks teeb luulekogu aga kompositsiooniliselt terviklik, oskuslikult pingestatud esimene osa, mille peamotiiviks on tavaline inimene, kellele võib žilett-terav aeg valusasti näppu lõigata. Luuletajana tunnetab Kotjuh seda momenti hästi.

Parema elamuse saamiseks soovitaks vene keelest arusaajatel lugeda kogu „Когда наступит завтра”, (2005), kus lisaks sisule tõuseb esile ka futuristlik, natuke varajast Majakovskit meenutav rütm ja väheldane riim, mis lisab tekstidele eriomast pingestatust ning muudab mõned tekstid sellisel juhul suisa geniaalseks. Muidugi ei saa Aare Pilvele ja Kotjuhile kui tõlkijatele ühtegi etteheidet teha, sest luuletuste mõte ja retoorika on kenasti edasi kantud ka „teise keelde”.

20:08

Paavo Piik, Siim Nurklik

Tegelased:

Postmodernistlik TELEDIKTOR istub publiku poole pööratud laua taga ja tema vastas, kuigi samuti publiku poole pööratult, istuvad TOOMAS ja PATRIK – kahekümnendates aastates poisid pehmetel lösutoolidel, kes joovad topsidest kokakoolat ja räägivad pausidega juttu. Tehnilisest poolest niipalju, et lava heitvalgus on suunatud parajasti kas diktorile või poistele, sõltuvalt sellest, kelle kõnekord.

TELEDIKTOR: Vähemalt kümme inimest on surnud uutes rünnakutes Iraagi pealinnas Bagdadis. Neli politseinikku hukkus, kui Adhamiya linnaosas lõhati autopomm, mis haavas raskelt veel kahte korralvurit. Kolm alla 14-aastast last said surma teel kooli, kui avastasid tänavalt kahtlase välimusega koti ning selle sisse peidetud lõhkekeha. Automaatrelvadega mässulised tapsid kaks politseinikku Saidiya linnaosas ning Bagdadi tehnikaülikooli juures hukkus mees granaadi plahvatuses. Kokku on Iraagi sõjas tänaseks surma saanud vähemalt 80,000 tsiviilelanikku.

TOOMAS (*võltstähtsusega*): Kas tead, miks kontaktläätsi kutsutakse „kontaktläätsedeks“?

PATRIK: Eei. Sest nad on silmaga kontaktis?

TOOMAS: Ei, sest nad võimaldavad sul inimestega kontakti luua. Muidu oled röve prillidega poiss, aga paned kontaktläätse ette, oled täiesti võimeline inimkontaktideks.

PATRIK (*sarkastiliselt*): Mhh. Just.

TOOMAS (*unelevalt*): Mis kurat siis eile juhtus?

PATRIK: Nojah, tead ju mind, ma ei mäleta peaaegu midagi. *Fucking* viin... ja õlu, ja viin.

TOOMAS: Seda mäletad, kuidas sa Levika ees rastapatsidega poissi suudlesid?

PATRIK (*paus*): Eeei... aa, see oli vist mingi kihlvedu või midagi, eriti ei mäleta.

TOOMAS: See oli ikka kuradi pikalt ka, mingi pool minti. Ma just mõtlesin, et mine perse, kui ma saaks filmida praegu. Jumala pikad ja ilased kaadrid.

PATRIK: No see oli vist mingile tüdrukule tõestamiseks... ta ei uskund, et me seda teha võime. Aga filmima oleks küll pidanud, mobiilikaameraga vähemalt, pärast oleksime Youtube'i üles pannud.

74 **TOOMAS:** Jaa, ma tean ju selle tüübi nime ka vist. Pealkiri oleks, et „Mihkel Metssalu suudleb suvalist poissi“.

PATRIK: Või oleksime eriti kurjad ja paneks: „Mihkel Metssalu suudleb oma venda”.

TOOMAS: Jah! Ja korraldaks nii, et iga kord, kui keegi ta nime Google'isse trükib, tuleb see video esimese lingina. Et ükskõik, mida ta veel oma elus saavutab, ajalugu mäletab teda peamiselt selle suudluse põhjal.

PATRIK: Võiks isegi nii teha, et piisab perekonnanimest, et see klipp ette tuleks. Kogu suguvõsa seostatakse aastakümneid ainult selle ühe intsestivideoga.

TOOMAS: Julm... aga peame ära tegema.

TOOMAS: Aga pärast said ikkagi selle Kolledži-tüdruku peaaegu meie juurde koopasse tirida?

PATRIK: Nojah, ta oleks nii napilt tulnud, pool teed kõndisime maha, aga siis rääkis ikka, et vahetame telefoninumbreid ja saame homme kokku ja bla bla bla. (*Tüdinult.*) *Come on*, ainuke põhjus, miks ma praegu sinuga suhtlen, on see, et ma olen erakordselt täis. Mõlemad saame aru, et sina oled umbes 7,6-ne ja mina olen 8,8...

Toomas hoiab naeru tagasi.

PATRIK (*seda märgates*): Oi, kas ma ütlesin seda valjult või, oi oi kui kole. (*Otse edasi.*) Igatahes, see on tema võimalus mõneks tunniks kõrgemasse divisjoni tõusta, aga ei, ikka lööb völtshäbi ja „ma vist ikka ei tohiks” sisse. Ei salvestanud ta numbritki, lihtsalt teesklesin, et trükin. Elu sees ei oleks viitsinud temaga täna enam rääkida. Aga noh, tegelt suht suva, niikuinii poleks temaga ju öösel midagi teinud.

TOOMAS: Jajah.

TOOMAS: Aga kes see punaste juustega tüdruk oli, seal baari kõrval, rääkisite vahepeal mingi pool tundi järjest.

PATRIK: Ehmm... (*Üritab meenutada.*) Jaa, see oli Marit, vist oli Marit ta nimi. Sellest vestlusest ma isegi mäletan mõnda lauset... kahjuks. Sattusime temaga kunagi Tartus samale kursusele. Ta Tartu kohta üsna arukas tegelt... Mis ei ütle samas mitte midagi.

TOOMAS: Nojah.

PATRIK: Igatahes, ta arvab selle ühe kunagise seminari põhjal, et ma olen endiselt äärmiselt intellektuaalne inimene – ka siis, kui ma parajasti õhtu kaheksandat õlut joon.

Toomas naerab.

PATRIK: Jah, nii et hakkas mulle kohe mingitest „esteetiliselt inspireerivatest” Korea filmidest rääkima. Ma üritasin alguses ka midagi sekka öelda, aga paari minutiga tüdinesin ära ja hakkasin talle lihtsalt suvaliste kommentaaridega vastama, nagu (*hoolikalt hääldades*) „kui rafineeritud tähelepanek” või „jah, fundamentaalselt” või lihtsalt (*noogutades*) „sügav”, aga ta ei saanud muidugi aru, oli vist ka joonud, ja võttis tuure hoopis veel rohkem üles. Siis ma andsin alla ja läksin täielikku absurdi-*mode*’i, hakkasin kvantmehaanikast sonima ja evolutsioonibioloogiaga paralleele tõmbama ja jumal teab mis idiootsusi veel. Aga ei, see

oli veel halvem otsus, sest mu pseudopretensioonikus erutas teda vist rohkem kui miski muu oleks suutnud teda erutada... Oleks seejärel terve öö oma kunstilistest elamustest ja metafüüsilistest teooriatest rääkinud, kui ma poleks kiiresti mingit ettekäänet välja mõeldes sinu juurde põgenenud. Igaljuhul väga piinlik.

TOOMAS: Noh, vähemalt kellegi juurde minna, kui Nietzsche- või Heideggeri-tuju tagasi tuleb.

PATRIK: Kui tuleb...

TELEDIKTOR: Kanada farmer Robert Pickton mõisteti täna süüdi kuue naise tapmises. Vancouverist pärit farmer, 58-aastane Robert Pickton, on kohaliku meedia poolt tituleeritud Kanada rekord-sarimõrvariks. Lisaks tõestatud süüle kuue naise tapmises ning oma sigadele söötmises, kahtlustatakse seafarmerit veel 20 naise mõrvas. Vastavalt Kanada seadustele ootab Picktonit ees automaatne eluaegne vanglakaristus, koos armuandmispalve võimalusega kümne aasta pärast. Pickton oma süüd ei tunnistanud.

TOOMAS: Kurat, kus ma armastan külma kokat.

PATRIK (*hingestatult*): Jaa, ma tean. See on täiesti geniaalne pohmakaga. Ma võiks viis tükki veel juua. Või kümme suurt Starbucks'i šokolaadi frappuccinot... Jumalik.

TOOMAS (*poolirooniliselt*): Jaa, täiuslik laupäev. Istud päev otsa teleka ees ja tarbid.

PATRIK: Või arvuti ees. Pohmakas teeb keha sellele palju vastuvõtlikumaks ka. Isegi pasad ameerika filmid ja tõsielusarjad tunduvad huvitavad. Isegi uudised.

TOOMAS: See on nagu mingi uus hedonism. Kunagi oli hedonism see, et käisid mingitel seltskondlikel üritustel ja petsid oma naist ja olid kergemeelne. Kaasaegne hedonism on see, et istud üksinda arvuti ees, tellid endale mobiiliga pitsat ja kokakoolat, tõmbad paar filmi vaatamiseks ja oled päev otsa omaette.

PATRIK: Ja masturbeerid! Neli korda päevas. Seks ka üksinda.

TOOMAS: Jaa, just. See on täpselt nagu vastand eelmisele – et varem aeti taga välispidiseid naudinguid, nüüd on kõik naudingud su oma peas ja kusagil privaatses ruumis turvalises äärelinnas. Varem tähendas nauding, et pidid oma kodust välja minema ja suhtlema, nüüd on täpselt vastupidi, nauding on sellest, et ei pea suhtlema.

PATRIK: Vaba teiste inimeste ootustest, kohustustest. Ainult sina ja naudingud.

TOOMAS: Uus hedonism, ma ütlen. Peaks selle Wikipediasse panema.

PATRIK: A mis sa muidu pärast tegid?

TOOMAS: Siis kui sa Levikasse läksid? (*Kohmavalt*.) Midagi eriti, Pille tahtis koju minna, siis jalutasime.

PATRIK (*pilkavalt*): Jalutasid ta koju? Romantiline.

TOOMAS: Nojah, tal vist suht vilets tuju ka. Osaliselt tõenäoliselt sellepärast, et sa teda

terve õhtu litsiks kutsusid. Seda ikka mäletad? Ja rääkisid, et tal on mehelikud käed ja üleelmise aasta seelik. Ja midagi oli veel.

PATRIK (*naerab*): Ohjah, võib-olla tõesti natuke liiga palju korraga. Aga kindlalt sellepärast? Ei usu, *come on*, ta ei saanud seda tõsiselt võtta.

TOOMAS: Ah, mina ei tea. Midagi ta rääkis.

PATRIK (*imestunult*): Jumal küll, me ju rääkisime talle sellest külgelöömise raamatust ka. Et see on ainult eksperiment ja et ma ei võta seda tõsiselt ja palun ära sina ka võta. Kuidas ta sellest aru ei saanud?

TOOMAS: Võib-olla ta ei uskunudki. Et sa ostsid lennujaamast raamatu, mille nimi on „The Game” ja kus õpetatakse, kuidas kõige tõhusamalt naisi lantida... Ja mille esimene reegel on, et ignoreeri ja kritiseeri neid, kelle tähelepanu sa tahad.

PATRIK: Nojah, seal oli kõvasti teisi samme ja nippe veel, aga ma jäin vist jah liiga selle narrimise juurde.

TOOMAS: Aga äkki toimiski? Äkki ta sai nüüd „hingelise trauma”, armus sinusse ära ja tahab homme kokku saada, et sa vabandust paluksid ja talle tähelepanu osutaksid.

PATRIK: Ei no, see oleks haige. (*Mõtleb.*) Kuigi – need soovitusel on suht hästi läbi mõeldud, eriti mis puudutab enesekindlust ja müstilisust ja sellist pool-ülbet lähenemist. Mul on mitu korda nii olnud, et lähen baaris tüdruku juurde, kellega on ainult kõige põgusam silmside olnud ja ütlen, et „sa vaatasid mind täpselt sellise pilguga, nagu sa tahaks, et ma tuleksin sinuga rääkima”, ja siis me mängime neid rolle edasi, mina kui julge provokaator, tema kui arglik imetleja... Või üks teine kord, kui valisin välja saali kõige kättesaamatuma tüdruku, kellele kõik teised olid juba üritanud külge lüüa ja ütlesin talle: „Ma juba tean, mis nime meie poeg saab, aga nüüd peaksime koos otsustama, mis nime me oma tütrele paneme.”

TOOMAS: Ja mis ta vastas?

PATRIK: No ta hakkas naerma. Ja pärast seda kirjeldasin talle juba edasi, miks me kokku sobime ja kuidas meie suhe arenema hakkab, sellest esimesest õhtust poja ja tütre ni välja. Samal ajal endast rääkides ja teda tundma õppides.

TOOMAS: Geniaalne.

PATRIK: Need laused tunduvad ehk tobedad, aga toimisid vähemalt minu puhul uskumatult hästi. Isegi ülimalt ilusad või arukad tüdrukud pole lihtsalt harjunud sellega, et keegi alustab vestlust mingi uue, veidra, aga põneva nurga alt ja teeb seda nii, nagu see oleks kõige ilmselge, loomulik asi üldse. Tavalised tõrjumisreaktsioonid ei jõua sisse lülituda.

TOOMAS: Nii et seda raamatut soovivad siis lugeda?

PATRIK: Jah, kuigi ma ise lugesin ainult pooleni. Ma vihkan pikki raamatuid.

Ma saan aru, et meie vanematel polnud õhtuti midagi paremat teha, aga uuele tähelepanuhäiretega põlvkonnale võiks ka mõelda. Võiks olla mingi ametlik piir. 100 lehekülge ja kõik. Ei, 50 lehekülge. Ja näidenditele 25. Kes rohkem kirjutab, teda ei avaldata. Ja sama asi

filmidega. Tund aega võiks olla maksimumpikkus. Pärast seda viskab niikuinii alati üle.

TOOMAS (*provotseerivalt*): Mhmh, kuradi kunstnikud oma loominguga. Ei saa kuidagi oma loovust pidama, nii palju tähtsaid asju öelda.

PATRIK: Jaa-jaa, tähtsaid asju... mida sada korda juba öeldud.

TOOMAS: No ma ei tea, mind ei häiri pikad asjad, kui on hästi tehtud.

PATRIK: Mina ei suuda. Ei viitsi istuda. Tekivad muud kiusatused: tahad koju, tahad baari, tahad vetsu, niheled, loed minuteid, kas ometi lõpeb. Ja siis keegi küsib pärast, et kuidas oli? No ebamugav tool oli ja peavalu oli ja kõht oli tühi. Aga läbi on, hurraa. Jumal tänatud, et teatris on vähemalt vaheajad, saab uttu tõmmata.

TELEDIKTOR: Rohkem kui 130 Somaalia emigranti surid nädalavahetusel Jeemeni rannikuvetes, teatas eile ÜRO põgenike kantselei. Pagedes vägivalda eest oma kodumaal on tuhanded somaallased ette võtnud ohtliku reisi üle Adeni lahe, mis eelmisel aastal nõudis ligi 1400 inimese elu. Põgenike laeva avastas Jeemeni rannavalvepatrull reede varahommikul. Patrulli lähenedes käskis inimsugeldajate jõuk reisijatel vette hüpata, ähvardades neid kaigaste ja nugaodega. Enne kui rannavalvepatrull kohale jõudis, lükkas suur laine paadi kummuli, uputades 129 põgenikku ja kaks jõugu liiget.

TOOMAS: Vanematele võivad need meie väljaskäigud muidugi üsna õudsed tunduda. Ma tahaksin teada, mida mu ema mõtles, kui ta mind hommikul riietega elutoa sohval magamas leidis.

PATRIK: Ei jaksanud treppidest üles ronida?

TOOMAS: Järelikult mitte. Suutsin oma bussipeatuse maha magada, pidin mingi viis kilomeetrit tagasi koju tuigerdama... ju siis väsisin väga ära. Hea, et poolel teel põõsastesse magama ei läinud nagu sel ühel korral.

PATRIK: Hea jah, praegu ööd juba üsna külmad. Ja perearst ei annaks sulle enam haiguslehte... Minu vanematele igatahes meeldib, kui ma laupäeva hommikul kell kaheksa koju jõuan. Ainuke aeg nädalas, kui ma nendega suhtlen. Kui ma kodus kogu aeg täis oleksin, siis oleksid nad vist eufoorias, et näe kui toredaks ja toimivaks inimeseks Patrik jälle muutunud on, säde silmis tagasi. Lihtsalt peaks salaja jooma, sest alkohol on ju kuri...

TOOMAS: Aga seletada oleks seda neile lõbus. Tead, ema, umbes korra nädalas lähme me sõpradega välja, et üheskoos mõõdutundetult alkoholi ja narkootikume tarbida. Tavaliselt sisaldavad need ööd väga labaseid dialooge, mida me järgmisel päeval ei mäleta, ja väga suvalisi uusi tuttavaid, keda me samuti ei mäleta. Näiteks mul oli viimati telefonis üks „A5xz” ja üks „Kiimas emotüdruk”. Nagu kes kurat need on?

PATRIK: No ma seletaks uhkemalt. Et (*kliiniliselt*) kallis ema, sa võib-olla ei tea seda, aga mina ja minu sõbrad oleme kasvanud üles keskkonnas, kus domineerivad sellised mõisted nagu relativism, näilisus, kaubastatus ja manipulatiivsus, mille tulemusena on meie

maailmatunnetuse võtnud üle mõisted nagu eraldatus, ebakindlus, instrumentaalsus ja nivelleeritus. (*Paternalistlikult.*) Mistõttu mõisted, mis tunduvad sulle ehk hirmsad – nagu kaugus, pidetus, meelevaldsus ja automaatsus –, on meie jaoks kõige normaalsemad üldse. Ja mõisted, mis tunduvad sulle ehk olulised – nagu loomulikkus, vabadus, sisukus ja edukus –, on meie jaoks peaaegu täiesti mõistetamatud. (*Isiklikult.*) Kuhu ma tahan jõuda, kallis ema, on see, et kokkuvõttes ei ole purjusolek kui seisund meie jaoks mingi katkestus või kõrvalekalle. Vastupidi, mitmel moel väljendab joove meie igapäevaelu pinnalisust, fiktiivsust ja kaduvust paremini kui igapäevaelu ise, ja ilma selle tõsiduse, lõhestumise ja halvatusega, mis nendega kainena võivad kaasneda.

TOOMAS: Jah, nii et ära vaidle vastu, ema, anna mulle see viinaraha.

PATRIK: Või siis küsiks ema, et mis see relativism on, ma pärast seda ei suutnud enam jälgida.

TOOMAS: Tõenäoliselt.

PATRIK: Aga raha, jah... mis on kindlasti õudne, on mu eiline konto väljavõte.

TOOMAS: Mul läks mingi 700 krooni.

PATRIK: Ma pole julgenud vaadata. Aga noh, mis selle rahaga ikka muud teha.

TOOMAS: Mhmh, ostame raamatuid või – hangime doktorikraadi. See on ju meie seni tohutult palju andnud. Jah, tõesti, kus ma oleks täna ilma Kafka ja Camus'ta.

PATRIK: Ja ma kasutaks seda hetke ja tänaks Foucault'd ja Baudrillard'i selle eest, et nad mu viimastesse aastatesse nii palju sära ja soojust on toonud. Aitäh, ma poleks muidu hakkama saanud.

PATRIK (*vaatab ootusärevalt telekat*): Varsti hakkab Rootsi superstaar!

TOOMAS (*võltsalistunult*): Ohjumal.

PATRIK: Sa pead seda vaatama! Pead, pead, pead! Pead Amandat nägema!

TOOMAS: Nojah, eriti valikut ei ole. Kui palju neid veel järel on?

PATRIK: Kolm. Üks on mingi Lõuna-Rootsi maamats, siis üks suht mõttetu blondiin ja siis Amanda.

TOOMAS: Aga see favoriit?

PATRIK: Ta langes eelmises saates välja.

TOOMAS: Ei? Ta oli ainuke seal, kes enam-vähem laulda oskas ju.

PATRIK: Jaa, see oli täiesti haige. Mis kõige haigem, tema ja Amanda olid kaks viimast eelmises saates. Et nemad olid saanud kõige vähem häält. Ainukesed, kellel seal mingigi isiksus on. Ja siis see poiss langes välja.

TOOMAS (*hämmastunult*): Kuidas see võimalik on?

PATRIK: No see on see kuradi publiku-asi... Kõik arvasid, et ta saab niikuinii edasi. Polnud kordagi varem väljalangemisosus olnud. Ja maakal on niikuinii mingid oma toetajad ja

blondil oma toetajad, nii et jah... Aga Amanda oli ikka uskumatult ilus eelmises saates. Kõige ilusam soeng siiani, ja armas kleit. Ja paljajalu nagu prooviesinemiselgi.

TOOMAS (*pilkavalt*): Jah.

PATRIK (*skepsisest innustudes*): Kurba laulu laulis ka. Väga kaasahaaravalt. Ta on kindlasti väga keerulise hingeeluga, palju kannatanud. (*Võltsi äratundmisrõõmuga*.) Nagu mina!

TOOMAS: Üksteise jaoks loodud.

PATRIK: Ma käisin ju eile tema pilti ka näitamas. (*Naerab*.) Mul ei tulnud enne meeldegi. Ma panin ta pildi oma mobiili ja käisin kõik kuradi Levika inimesed läbi ja küsisin, kas nad sellist tüdrukut on siin näinud. Ja siis seletasin neile, et see on Amanda, maailma kõige täiuslikum naine, „Rootsi otsib superstaari” saatest. Ja et ta pole lihtsalt kena, vaid ka tundlik ja terav ja vaimukas ja loominguline ja karismaatiline ja probleemne ja kõik sellised ägedad asjad. Ja et ta on andnud mulle mõned mu elu ilusaimatest hetkedest – kõik unenägudes, aga mis seal vahet on... Osad tüdrukud kuulasid päris kaastundlikult.

TOOMAS (*naerab*): Jah, kujutan ette küll.

TELEDIKTOR: Ja nüüd lühiuudised. Musta mere kohal kukkus alla reisilennuk. Bangladeshis üleujutused on hävitanud sadu tuhandeid kodusid. ÜRO saadab eriesindaja Keenia rahuläbirääkimistele. Armeenias suruti maha opositsiooni meeleavaldus. Rootsis jäi pärast tormi elektrita 10 000 maja. Maailma terviseorganisatsiooni esindused kohtuvad Singapuris. Sri Lanka sõjavägi tappis 58 mässuliikumise võitlejat. Norra valitsus kaotas umbusaldushääletuse. Iraani lõunaosa tabas tugev maavärin. Ida-Timoris kuulutati välja erakorraline olukord.

TOOMAS: Sa pereteraapias käisid see nädal?

PATRIK (*kohmavalt*): Jah, ikka.

TOOMAS: Mis nad sellest eelmisest korrast arvasid, kui ma kaasa tulin?

PATRIK: Ei, nad eriti midagi ei öelnudki... Eks see vaheldusena oli hea, kogu see sõpruse- ja sarnasuseteema sisse tuua. Aga noh, mingeid lahendusi, nagu nemad ootavad, see muidugi kaasa ei toonud. Aga vähemalt näitas, et ma ei ole ainuke välismaa tippülikoolis õppinud poiss, kellel sellist tüüpi probleemid on.

TOOMAS: See võis neile jah suht šokeeriv olla. (*Ironiseerivalt*.) Juba kaks pealtnäha väga andekat ja edukat noort, tuleviku suurt lootust, ei saa endaga hakkama. Võivad saada ükskõik kelleks, aga ei taha. Ei tahagi olla suured lootused, ei kavatsegi Eestist päästa.

PATRIK: Jah, „raiskavad” oma elu ja potentsiaali. See oleks see sõna, mida mu isa oleks vanasti kasutanud. Pereteraapias on ta muidugi õppinud sellest hoiduma, arstid ei luba. Kasutab ilusamaid sõnu, kaudsemaid...

TOOMAS (*mittetõsiselt*): Aga mingeid uusi häid tablette ei ole saanud?

PATRIK: Eih, see kuur on suht alguses veel, ja need on enam-vähem hästi toimunud ka.

TOOMAS: Mingeid ägedaid kõrvalmõjusid siis ei ole?

PATRIK (*lõbusalt*): Ei, ikka on. Unenäod on kõik peaaegu eranditult halvad ja kogu aeg ärkan üles, mingi neli-viis korda igal ööl. Mis tähendab, et päeval olen väga unine, magan pidevalt, pärast igat sõõgikorda ja muidu ka, 13–14 tundi umbes kokku... Päris alguses oli julm iiveldus ka, ei suutnud midagi süüa, ainult maasikajogurtit. Nädal aega ainult maasikajogurtit.

TOOMAS (*muigab*): Aga vähemalt need elektrilaengud kadusid ära?

PATRIK: Jah, jumal tänatud. Need olid vist eelmise võõrutusnähud. Varsti saab siis praeguste võõrutusnähtusid avastada.

TOOMAS: Põnev.

PATRIK: Mhh, ei suuda ära oodata... See on muidugi naljakas, et kui küsid psühhiaatritelt, et miks just mul kõrvalnähud või miks just sellised kõrvalnähud või üldse kõrvalnähud, siis neil pole aimugi. Või kui küsid, miks antidepressandid üldse mõjuvad nii, nagu nad mõjuvad. „Tegelt me eriti ei teagi,” vastavad. „Aga sul on ju veidi parem olla, no siis läks ju hästi.” Ee... jah, tõesti hästi.

TOOMAS: Ja siis loed veel sellest, kuidas farmaatsiafirmad kulutavad tegelikult enamiku oma rahast turundusele. Ja sellele, et leiutada olematuid haigusi, moonutada uurimistulemusi, osta arste ja professoreid ja poliitikuid.

PATRIK (*paus*): Nojah, kontrolli alt ei tohi ju väljuda.

PATRIK: Kuigi, mis puudutab seda elu raiskamist, siis ma olen tohutult tüdinud sellest, et tunnen kohustust inimeste „ja millega sa tegeled?” küsimustele mingite vabandavate ettekäänetega vastata. Et noh: ülikool läbi ja praegu paus, ja natuke loen, natuke kirjutatan, natuke jalutan, aga räägi pigem endast. Peaksin hakkama otse ütleva, et ma ei tegele millegagi ning ei, ma ei võta pausi, ei tee plaane, ei valmistu ette – ma ei hakkagi millegagi tegeleva. Et ma olen arengust ja eneseteostusest lahti öelnud, kõigist nende definitsioonidest. Ja mind ei huvita, kui labaseks või allakäinuks sa mind pead, sa ei tea tegelikult mu kohta mitte midagi.

TOOMAS: Ilus. Sellele peaks manifesti kirjutama.

PATRIK: Jah, raiskumineku, stagnatsiooni, kasutuse kaitseks. „Miks mina otsustasin loobuda.”

TOOMAS: Mhmmh. Ja lehe teisele küljele ehitame positiivse filosoofia. Nihilistlik eneseabi... Võtame mingid tavalised klišeeloosungid ja pöörame ümber. Umbes et: ära muretse, kui sa ei tea, mida sa tegelikult tahad – su vajadused on selleks nagunii liiga petlikud ja vastuolulised. Ja ära nuta teda taga – tõelise läheduse jaoks on sinu ja inimeste vahel nagunii liiga palju teesklust ja möödarääkimist. Ja ära vaeva oma südant ühiskonna käekäigu pärast – protsessid on iseseisvunud, süsteem valla päästetud ja sisulisi poliitilisi valikuid pole enam ammu olemas. Ja nii edasi: kõik on mööduv ja üks ja sama ja sa ise kaugeltki liiga tühine ja ettearvatav, et midagi üldse korda saata. Nii et loobu! Vali muretu elu, vali pealispindsus!

PATRIK: Vali pealispindsus. Väga hea, ma olen poolt.

TELEDIKTOR (*siit alates hakkab diktor tüdinema*): USA on kritiseerinud Iisraeli plaani paigutada Läänekaldale 300 uut asunikku. Harva kriitikanoolena liitlase poolt on USA välisminister Condoleezza Rice öelnud, et selline samm ei ärata usaldust, seades kahtluse alla Iisraeli tõsiseltvõetavuse uues Lähis-Ida rahuplaanis... (*Vaikib, vaatab pabereid.*) Mmm, edasi, Euroopa Liit ja Aafrika manner ei jõua kaubanduslepeteni... (*Teeseldud ärksusega.*) Ahaa, maailma tippmuusikud astuvad üles AIDSi-vastases kampaanias... Keeniat laastavad hiidrandrohutirtsud... Mmm, Serbia. Serbia valib uut presidenti! Ee... (*Otsib järgmist paberit.*)

PATRIK (*sorib rämpsajakirjade kuhjas*): Sinu juures on see hea, et saab su ema Kroonikaid lugeda.

TOOMAS: Mhmh. See on naljakas, kuidas muidu tõsised, süvitsiminevad tuttavad minu poole tulevad ja esimene koht, kuhu nad suunduvad, on tabloidide hunnik elutoa laual. Ise ei telliks nad neid elu sees, ei lähe enesekuvandiga üldse kokku ja nii, aga külas ei suuda kiusatusele kuidagi vastu panna.

PATRIK (*silmade süttides*): See on ju tegelt täiesti avastamata turunišš! Intellektuaalid, kes naudivad klatši ja intriige ja isiklikke saladusi samamoodi nagu kõik teised inimesed, aga on sunnitud oma vajadusi eitama, sest nad tegelevad millegi „kõrgemaga”. Peaks neid vaesekesi kuidagi aitama, looma nende jaoks mingi austusväärsema imidžiga tabloidi. Et ikka kes kellega käib, kes millises majas elab, kes kuidas riietub, kes kui palju joob, kõik need tavalised teemad, aga kultuuriinimeste kohta. Äkki see oleks vastuvõetavam.

TOOMAS: Jah, pole halb mõte... Me peaks Kulkale projekti kirjutama. Vaimuinimesed on ka inimesed!

PATRIK: Mhh. (*Võtab ühe ajakirja kätte, sirvib, jagab muljeid.*) Ma armastan naisteajakirju! Täiesti geniaalsed küsimused alati. Kas sa oled uhke, et oled eestlane? Kus sa näed end kümne aasta pärast? Mis on sinu jaoks elu püsiväärtused? Tõepoolest, Toomas, mis on sinu jaoks elu püsiväärtused?

TOOMAS: Juhusuhted... ja uimastid. Rohkem nagu ei tulegi pähe.

PATRIK: Eii, vale vastus. Aga: „Mis lause võtab su ellusuhtumise kokku?” Ütle! Õige vastus on siin kirjas ka: „Elu on ilus muinasjutt, pead ainult oskama seda näha.” (*Naerab.*)

TOOMAS: No ma olekski seda pakkunud.

PATRIK: Jajah. Aga... (*sirvib edasi*) kuidas sa ilu defineerid? Hahh. Või veel parem, kohe järgmisel lehel, kuidas sa anaalseksi suhtud? Või, ja seda tahaks ma tegelt ka teada – mis sunnib sind hommikuti voodist üles tõusma?

TOOMAS: Mmm... Mingi ähmane süütunne. Võlad.

PATRIK: Ma oleks vulgaarne ja ütleks: kusehäda. Või skisofreenia.

TOOMAS: Võlad ja kiim.

PATRIK: Hmm... Kas nad on omavahel seotud ka?

TOOMAS (*naerab*): *Fuck you.*

PATRIK (*muigab*): Ära karda, ma ei räägi kellelegi. (*Jätkab lugemist.*) Või mis on su lemmikkehaosa? Kindlasti oled selle peale varem mõelnud. Või kas kõik naised võivad olla kaunid? Haha. Võiks terve päeva neid lugeda, lõputud aarded... Ohjah. (*Viskab ajakirja tagasi lauale.*)

TELEDIKTOR: Vabandust, tundub, et meil oli siin tehnilisi probleeme, aga praeguseks peaks kõik korras olema... Niisiis: eile hilisõhtul jõuti Bali kliimakonverentsil kokkuleppele rahvusvahelise kava osas, mis peaks asendama Kyoto protokollil aastal 2012. Üksmeel saabus, kui USA delegatsioon peatas oma vastuseisu vaesemate riikide rahalise ja tehnoloogilise abi nõuetele. Suurbritannia esindaja kõnelustel, Hillary Benn, nimetas tulemust „ajalooliseks läbimurdeks” ja... (*katkestab, vaatab pabereid, hingab sügavalt sisse, alustab uuesti*) ja „suureks sammuks edasi” ning... ah ma ei saa seda paska rääkida... Tegelikult kukkus konverents läbi, milleski konkreetses ei suudetud kokku leppida. 20 aastat järjest juba nüüd, pidevalt sama asi, ja mis selle aja jooksul saavutatud on? Retoorika on küll lennukamaks läinud, aga kasvuhoonegaasid kasvavad edasi, reostavad tööstused saavad koletuid toetusi edasi, Hiina ehitab iga nädal kaks uut kivisõejaama ja toob iga nädal tänavatele 200 000 uut autot ja meie siin looduskaunis Eestis põletame väsimatult oma mürgist põlevkivi. Samal ajal kui selleks, et planeedi tähtsaimad ökosüsteemid ja Maa eneseregulatsioonivõime ei kukuks kokku, tohiksime praeguse 14 tonni asemel ühe inimese kohta eraldada ainult 0,5 tonni süsinikdioksiidi. 0,5 tonni! See on kolm protsenti praegusest! Kas te saate aru, mida see tähendab? Majanduse hiiglaslikku ümberkorraldust – täiesti teistsugust energiakasutust, transpordivõrgustikku, tarbimismorme. Ja – tõsi – suurel määral ka seniste harjumuste ja hoiakute piiramist ja ümberhindamist. Uut identiteeti. Aga ma usun, et see kõik on võimalik. Ma usun, et kui inimesed mõistavad, et kaalul on kogu meie tsivilisatsiooni tulevik ja et aega ei ole enam palju jäänud, on nad selleks võimelised. Ja võib-olla on nii isegi kokkuvõttes parem. Ma annan teile paar aadressi, siit saate rohkem... (*Toomas keerab hääle vaiksemaks.*)

TOOMAS: Kuidas su kassi matused läksid?

PATRIK: Ei midagi erilist, sõitsime ema ja isaga maakodusse. Ema nuttis pidevalt. Polnud kunagi varem ema nutmas näinud. Üsna õudne.

TOOMAS: See ongi kõige hullem. Kui teised on kurvad ja sina ei oska mitte sittagi teha.

PATRIK: Jah. Isa hoidis eemale. Oli pragmaatiline nagu ikka. Ja antud juhul oli pragmaatiline mitte midagi tunda. (*Vaikib.*) See on muidugi absurdne, et ainuke elusolend, kellele ma 24 aasta jooksul olen öelnud, et ma teda armastan, võtab kätte ja sureb kuus kuud pärast seda ära.

TOOMAS (*arusaavalt*): Mhmh.

PATRIK: Aga jah, panime ta väiksesse pappkarpi ja matsime maha.

TOOMAS (*lohutavalt?*): Ma olen mõelnud – muidugi oma väga minimaalsest kogemusest lähtudes –, et surm on vist üldse ainus asi, mis hoiab meid lõplikult küüniliseks muutumast. Et kui surma poleks, oleksime kõik lõputult küünilised ja nihilistlikud.

PATRIK (*mitte aru saades*): Mmm, ma ei tea.

TOOMAS: Ausõna, minu puhul ma näen seda ette, ma võtan iga aastaga asju üha vähem tõsiselt, varsti pole enam midagi, mis mind natukenegi liigutaks, aga ainus asi, mis seda protsessi piirab, on, kui keegi ära sureb. See on nagu meeldetuletus, et on asju, mida peab tõsiselt võtma. Tõenäoliselt on see ka üks põhjus, miks ma olen nii äärmuslikult küüniliseks kasvanud – ma olen surmaga vähe kokku puutunud. Isegi... isegi su kassi surm on mulle piisavalt suur sündmus, et see mind sellele mõtlema paneks. Ja veel, ma mõtlen, et kui ette kujutada surematust või igavest elu, siis olekski see lõputult küüniline elu, kõik inimesed naeravad kõige üle, ei võta midagi tõsiselt. Päris erinev sellest, mis tavaliselt ette kujutatakse... Surma on vaja, et me suudaks mõningaid asju tõsiselt võtta.

PATRIK: Ma ei tea, ma surun sellised mõtted maha, surun viimasel ajal üldse kõik mõtted maha, muidu pööran nad kohe halvaks... Aga kas see surma tähtsustamine ei ole lihtsalt bioloogiline hirm, alalhoiuinstinkt? Kuigi ma saan sellest eriseisundi asjast vist aru. Kui vaadata neid kordi, kus ma tõesti mingeid ülendavaid tundeid olen tundnud, noh, vahetust või eneseküllust või mingisugust armastust, siis nad on enamasti olnud väga moonutatud seisundites. Umbes siis, kui oled kaks päeva järjest joonud või pole kolm päeva maganud või ränk peavalu lõpuks vaibub või siis, jah, kui keegi oluline ära sureb. Siis langeb kest nagu maha, suudad kaasa elada, takistusteta suhestuda. Asjadel on mõneks ajaks tähendus.

TOOMAS: Jah...

PATRIK (*pooltõsiselt*): Et surm on püha.

TOOMAS: Mis mõttes?

PATRIK: Ei, ma olen nüüd lihtsalt otsustanud, et kasutan inimestega suheldes hästi palju selliseid sõnu nagu „püha” ja „saatus” ja... „au” ja „väärikus”. Millest keegi aru ei saa, või vähemalt uus põlvkond aru ei saa, aga mis kõlavad sügavalt ja elutargalt. Nagu, et „jah, selline on meie saatus”. Nagu *what the fuck* see peaks tähendama? Aga seda lõbusam on seda öelda. (*Deklareerivalt.*) „Sa riivasid mu au”, haha – ähh?

TOOMAS (*innustudes*): Jajaa, see on hea mõte. Mingeid sõnu on ju veel selliseid. Nagu näiteks „vaga” või „tuumakas”. „Tuumakas mõte!”

PATRIK: „Tuumakas” võib-olla, „vaga” on liiga veider. Aga „spirituaalne”... ja „õnnistatud”!

TOOMAS: Ja... (*Mõte jääb õhku.*)

TELEDIKTOR: Persse, ajuti te nagu hakkate mõistma, midagi nagu liiguks. Nagu kliimasoojenemisega: lõpuks teadlikud oma võimust, vastutusest, aga siis, siis sulete silmad. Siis on ikka nii mugav oma apaatia, iroonia ja solipsismi rüppe tagasi langeda. Neid jälle kaitsemehhanismina käivitada. Te saate aru, kui palju on valesti, aga selle asemel, et midagi muuta, kasutate vigade paljusust vabandusena, et mitte midagi teha. „Me ei tee midagi, aga vähemalt me teame, et tegevusetus on vale.“ Aga tegelikult te isegi ei häbene ju. Pole teie võimuses, eks, te olete liiga läbinägelikud ja lõhestunud. Ja teil on tsitaadid ja tunnistused ja diagnoosid, mis seda tõestavad. Persse, persse, persse. Ja samamoodi inimsuhetega: te olete vaevatud, rahuldamatud ja teile tehakse kogu aeg liiga. Läheb halvasti ja võtate seda oma sügava elutraagika kinnitusena. Et oligi järelikult määratud halvasti minema. Enamikku oma konstruktiivseid algeid aga eirate või tühistate. Muidugi. Sest see on igav – ja tülikas. Miks alustada ebaturvalist võitlust toimivama tuleviku nimel, kui leidub nihilistlik eneseabi, mis on lõbus ja *cool*/ ja kohe olemas ja ei nõua midagi? Jah, miks üldse teha midagi muud, kui mõelda välja lõkse, millest on võimatu välja pääseda, ja kogu vaba aja lihtsalt teleka ees vedeleda...?

PATRIK: *Wow.* Tom, kuulasid või? Mind ta küll veenis.

TOOMAS: Mhmmh.

PATRIK: Sellised inimesed peaksid end tõesti kokku võtma.

TOOMAS: Mhmmh.

PATRIK: Sul eilsest kanepist jäi midagi järele?

TOOMAS (*naerab*): Mhmmh.

PATRIK: Viie minuti pärast algab Superstaari-saade. Jõuame täpselt.

TOOMAS: Okei, lähen toon, sa vaheta kanalit.

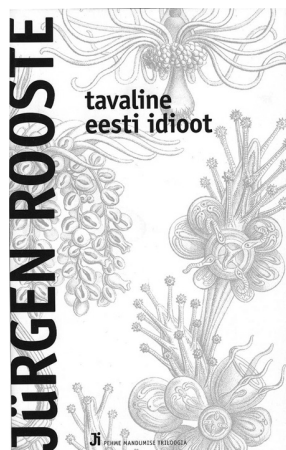
(Toomas lahkub, Patrik suunab puldi teleka peale, vajutab nuppu, tuled kustuvad.)

[NB]

Paavo Piik „Lakoonia“

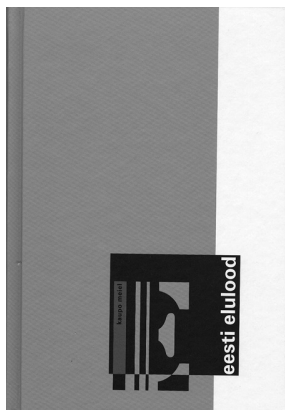

indie-õhtu. koha võtab sisse ansambel / veenisaagijad. näha on alternatiivses riietuses / enesehaletsejalikke noori. ma olen õiges kohas. Paavo Piigi uus luulekogu võiks sama hästi kanda pealkirja „Iroonia“. Paavo võtab sul käest kinni, näitab mõnda hoiakut, nähtust või kinnistunud stampi – meediast, tänavalt, poest, raamatust, filmist või enda (enda? minu? sinu?) elust – ning küsib siis tõsise näoga: „On ju südantlõhestav?“ Kui sa noogutad, võib ta järgmisel leheküljel ühe teise lugejaga sinu üle naerma hakata. Kui otsustad kõiki tekste vaimuka sarkasmina tõlgendada, leiad read Maailmavalu ei tunne puhkepäevi. Tõsiselt või irooniliselt, Paavo destilleerib tänase iPodi-põlvkonna identiteediauru sillerdavaks veeks, mis juues pähe hakkab.

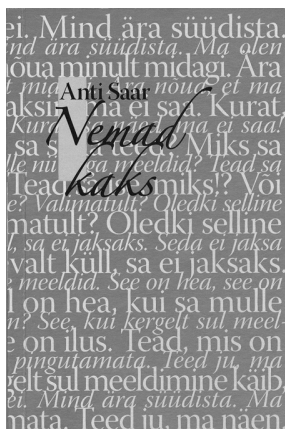
Jürgen Rooste „Tavaline eesti idioot“

Jürgen Rooste ei joo ennast purju samast joogist, mis iPodi-põlvkond. Ta on päris noortega võrreldes eelmise põlve poeet, kes elab, valutab ja kirjutab üleeilse pohmelli lainel. „Tavaline eesti idioot“ on hea raamat, sest see ei valeta, ja halb on see täpselt samal põhjusel. Toimetaja ning kultuurikorraldajana noorte autorite käekäigu heaks palju ära teinud Jürgen tunneb, et on inimesena halb, luuletajana mõttetu – ainult head luuletajad oskavad sellisel teemal kirjutada raamatu, mida teised lugeda tahaksid. Kui soovid teada, mida tunneb kogenud ja paljuavaldanud poeet Kuku klubis või pärast kohtumist lugejatega, siis ava need kaaned ja loe. *kui emakeelepäev saab läbi / ronib ta oma mülkasse / tagasi / ainult üks suur kurb silm / jääb pinnale kallerdama.*

Kaupo Meiel „Eesti elulood“

Kõigepealt oli muidugi Kivisildnik, kes millalgi muutus (:) kivisildnikuks. Siis tuli raamatusari „Ji“ ning seejärel Kaupo Meiel. Kõik nad tulid Pärnust. „Eesti elulood“ ilmus siis, kui Mart Viisitamme nimeline Pauerpointi Teater oli juba loodud ning Meieli debüüt „Polügrafisti käsiraamat“ kiitvalt vastu võetud. „Eesti elulood“ on sõnamänguline, muigav ja – nagu Paavogi kogu, kuid teistmoodi – lakooniline. Meiel pole niivõrd kirjutaja, kuivõrd tehniline ja mitmekülge kirjutusmasin. Eesti inimeste tööst ja argipäevast, rahvapärимusest, popp-olmest – sellest kõigest saab luua absurdseid ja ka üllatavaid seoseid, lingvistilisi ping-ponge. Neid värssanekdoote on lõbus lugeda.

Anti Saar „Nemad kaks“

Eelmise aasta uustulnuka, semiootik Anti Saare proosaraamat „Nemad kaks“ on sama laadi kirjutusmatk nagu tema debüüt „Kuidas sina ära läksid ja mina maha jäin“. Tekstis kujutatu ei muutu lugeja peas vähem elusaks, kui autor sinna pidevalt vahele segab, proosa võib teha mõlemat – esitada lugu või lugu loo valmimisest. Taustal kõlab samas vaikselt küsimus, kuivõrd need kaks teineteist täiendada saavad. Intellektuaalne, tundlik, mõõdukalt moel mänglev – see teos meenutab kord kirjaniku pävikut, kord käsikirja mustandit, kord õrnahingelist naistekat. Armastus on õhus. Tekst ja teksti valmimine käsikäes paberil. Nemad kaks.

Sisukord / nr 14

Luule

Janika Ots: 6

Hanna Kangro: 14

Sven Kütt: 16

Karolin Plink: 20

Triin Tasuja: 22

Proosa

Diana Leesalu Mis on teie reisi eesmärk?: 32

Eia Uus Läbi: 38

Madis Luik Elu kui selline: 44

Tuuli Taul Väikesed vabadused: 50

Kairi Kruusi intervjuu Maria Leega: 57

Arvustused

Johanna Ross Härrasmees sõbraga homobaaris: 62

Karin Kiisk Smells like teen spirit?: 65

Brita Melts Muretu piiga muusika teel: 67

Rasmus Miller Teises keeles, aga mitte teises meeles: 69

Näidend

Paavo Piik, Siim Nurklik 20:08: 74

Järgmises numbris:

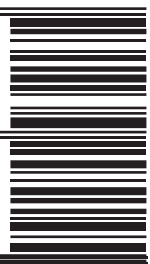
Barthol Lo Meior

Leila Holts

Katrin Parbus

Merlin Lõiv

9 771736 295145

**Ilmunud on Värske Raamat nr 4 —
Paavo Piigi luulekogu
"Lakoonia".**

Lase värske luule aknast sisse!

Värske Rõhu kaaned on trükitud FSC-sertifitseeritud paberile Arctic the Volume ja sisu 100% ümbertöödeldud paberile Cyclus Offset looduslike õlide ja vaikude baasil valmistatud värvidega © Ecoprint.